

Holy Bible

Aionian Edition®

Tongan Bible, Revised West
Gospel Primer

Fakahokohoko

Talamu'aki

Senesi 1-4

Sione 1-21

Fakahā 19-22

66 Ngaahi Veesi

Tohi Fakahinohino

Ngaahi lea

Mape

Tu'utu'uni

Ngaahi take fakatata, Doré

Welcome to the *Gospel Primer*. Thank you for your interest in the *Holy Bible Aionian Edition ®*, found at AionianBible.org. The Aionian Bible project invites you to reconsider popular Christian understanding. It may seem utterly ridiculous to suggest that the most well-known verse in the history of Christianity, John 3:16, was improperly translated. And it may seem preposterous to propose that a destiny of Heaven or Hell is not the complete picture. Yet have we or our forefathers ever carried ignorance and errors along for centuries in the past? We have. Even so, the Aionian Bible project does not abandon tradition or Christian heritage. We have much to learn from the belief and practice of godly men and women throughout all ages. And this booklet is a primer to the good news of Jesus Christ, the savior of all mankind.

Holy Bible Aionian Edition ®

Tongan Bible, Revised West

Gospel Primer

Creative Commons Attribution 4.0 International, 2018-2024

Source text: eBible.org

Source version: 11/7/2024

Source copyright: Public Domain

James Baxley, 2014

Formatted by Speedata Publisher 4.19.32 (Pro) on 11/24/2024

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoa Inc

<https://Nainoa-Inc.signedon.net>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language

Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoa Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Talamu'aki

Tongan at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation!* What is an *un-translation?* Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aīdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aīdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is *eternal*! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to *eternal* life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of *eternal punishment*. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Take the time to understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read online at AionianBible.org, with Android, and TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal... and purple is the color of royalty!

G. DORÉ

H. PISAN

Pea na'a ne kapusi ai 'ae tangata pea ne tuku ki he [potu]jhahake 'oe ngoue 'o 'Iteni, 'ae selupimi, mo e heletā ulo, 'aia na'e foli fakatakamilo, ke le'ohi 'ae hala 'oe 'akau 'oe mo'ui.

Senesi 3:24

Senesi

1 Na'e fakatupu 'e he 'Otua 'i he kamata'anga 'ae langi mo māmani. **2** Pea na'e fuofuonoa 'a māmani mo lala; pea na'e fakapo'uli 'ae funga 'oe loloto. Pea na'e 'ō'ōfaki 'ae Laumālie 'oe 'Otua ki he fukahi vai. **3** Pea folofola 'ae 'Otua, "Ke maama pea na'e maama ai." **4** Pea 'afio 'e he 'Otua ki he maama, kuo lelei ia: pea na'e vahe'i 'e he 'Otua 'ae maama mei he po'uli. **5** Pea na'e ui 'e he 'Otua 'ae maama ko e "Aho," pea ne ui 'ae po'uli ko e "Pō." Pea ko e efiafi mo e pongipongi ko e 'uluaki 'aho ia. **6** Pea na'e folofola 'ae 'Otua, "Ke ai 'ae 'atā 'i he vaha'a 'oe ngaahi vai, ke vahe'i 'ae ngaahi vai mei he ngaahi vai." **7** Pea na'e ngaohi 'e he 'Otua, 'ae 'atā, pea vahe'i 'ae ngaahi vai na'e 'i he lalo 'atā, mei he ngaahi vai na'e 'i 'olunga 'i he 'atā: pea na'e hoko ia. **8** Pea na'e ui 'ae 'atā 'e he 'Otua ko e "Langi." Pea ko e efiafi mo e pongipongi ko hono 'aho ua ia. **9** Pea na'e folofola 'ae 'Otua, "Ke fakataha 'ae ngaahi vai 'i he lalo langi ki he potu pe taha, pea ke hā mai 'ae mōmoa: pea na'e hoko ia." **10** Pea na'e ui 'e he 'Otua 'ae mōmoa ko e Fonua; pea ko e ngaahi vai na'e tānaki fakataha, na'a ne ui ko e Tahi; pea na'e 'afio 'e he 'Otua kuo lelei. **11** Pea na'e folofola 'ae 'Otua, "Ke tupu 'ae mohuku mei he kelekele, mo e 'akau iiki 'oku ai hono tenga, mo e 'akau 'oku fua, pea 'i ai hono tenga, 'o tatau mo hono fa'ahinga:" pea na'e hoko ia. **12** Pea na'e tupu mei he kelekele 'ae mohuku, mo e 'akau iiki na'e tupu ai 'ae tenga 'o hono fa'ahinga, mo e 'akau 'oku fua, 'aia na'e 'i ai 'ae tenga 'o hono fa'ahinga: pea na'e 'afio 'e he 'Otua kuo lelei. **13** Pea ko e efiafi mo e pongipongi ko hono 'aho tolu ia. **14** Pea na'e folofola 'ae 'Otua, "Ke ai 'ae ngaahi maama 'i he 'atā 'oe langi, ke vahe'i 'ae 'aho mei he pō; pea ke faka'ilonga 'aki ia 'ae ngaahi fa'ahita'u, mo e ngaahi 'aho, mo e ngaahi ta'u: **15** pea ke hoko ia ko e ngaahi maama 'i he 'atā 'oe langi ke fakamaama ki māmani;" pea na'e hoko ia. **16** Pea na'e ngaohi 'e he 'Otua 'ae maama lahi 'e ua; ko e maama lahi hake ke pule ki he 'aho, mo e maama si'i ke pule ki he pō: pea mo e ngaahi fetu'u foki. **17** Pea na'e tuku ia 'e he 'Otua 'i he 'atā 'oe langi, ke fakamaama ki māmani, **18** Pea ke pule ki he 'aho mo e pō, pea ke vahe'i 'ae maama mei he po'uli: pea na'e 'afio 'e he 'Otua kuo lelei. **19** Pea ko e efiafi mo e pongipongi ko hono 'aho fā ia. **20** Pea na'e folofola 'ae 'Otua, "Ke tupu 'o lahi 'aupito mei he ngaahi vai 'ae me'a mo'ui 'oku totolo, mo e fanga manupuna ke puna 'i he funga 'o māmani, 'i he 'atā 'oe langi." **21** Pea na'e ngaohi 'e he 'Otua 'ae ngaahi tofa'a lalahi, mo e me'a mo'ui kotoa pē na'e ngaolo, 'aia ne tupu lahi 'aupito mei he ngaahi vai 'i honau fa'ahinga, mo e fanga manupuna kotoa pē 'i honau fa'ahinga pea na'e 'afio 'e he 'Otua kuo lelei. **22** Pea na'e tāpuaki'i 'akinautolu 'e he 'Otua, 'o pehē, "Mou fanafanau, mo tupu ke lahi, pea fakafonu 'ae ngaahi vai 'oe tahi, pea ke tupu ke lahi 'ae fanga manupuna 'i māmani. **23** Pea ko e efiafi mo e pongipongi ko hono 'aho nima ia. **24** Pea na'e folofola 'ae 'Otua, "Ke tupu mei he fonua 'ae me'a mo'ui 'i hono fa'ahinga, 'ae fanga manu, mo e me'a totolo, mo e manu 'oe vao 'i hono fa'ahinga:" pea na'e hoko ia. **25** Pea na'e ngaohi 'e he 'Otua 'ae manu 'oe vao 'i hono fa'ahinga, mo e fanga manu lalahi 'i honau fa'ahinga, mo e me'a kotoa pē 'oku totolo 'i he funga fonua 'i hono fa'ahinga: pea na'e 'afio 'e he 'Otua kuo lelei ia. **26** Pea na'e folofola 'ae 'Otua, "Ke tau ngaohi 'ae tangata 'i hotau tatau, mo e tau anga: pea kenau pule ki he ika 'oe tahi, mo e manupuna 'oe 'atā, mo e fanga manu, mo māmani kotoa pē, mo e me'a totolo kotoa pē 'oku ngae 'i he kelekele." **27** Ko ia na'e ngaohi 'ae tangata 'e he 'Otua 'i hono tatau, na'a ne ngaohi ia 'i he tatau 'oe 'Otua; na'a ne ngaohi 'akinaua ko e tangata mo e fefine. **28** Pea na'e tāpuaki'i 'akinaua 'e he 'Otua, pea folofola 'ae 'Otua kiate kinaua, "Fanafanau, mo fakatokolahī, mo fakakakai 'a māmani, pea pule ki ai: pea pule ki he ika 'oe tahi, mo e fanga manupuna 'oe 'atā, mo e me'a mo'ui kotoa pē 'oku ngae 'i he funga 'o māmani." **29** Pea na'e folofola 'ae 'Otua, "Vakai, kuo u foaki kiate kimoua 'ae 'akau iiki kotoa pē 'oku 'i ai hono tengā, 'aia 'oku 'i he funga 'oe fonua kotoa, mo e 'akau kotoa pē 'oku fua 'aia 'oku 'i ai hono tengā; ko ia ia ke mo kai. **30** Pea ko e fanga manu kotoa pē 'i he fonua, mo e fanga manupuna

kotoa pē ‘oe ‘atā, mo e me‘a mo‘ui kotoa pē vaitafe ko ‘Iufaletesi. **15** Pea na‘e ‘ave ‘e Sihova ‘oku totolo ‘i he fonua, ‘e kai ‘i he ‘akaulaumata ko e ‘Otua ‘ae tangata ‘one tuku ia ki he ngoue kotoa pē:” pea na‘e hoko ia. **31** Pea na‘e ‘afio ‘e ko ‘Itenu, ke tauhi mo le‘o ki ai. **16** Pea na‘e fekau he ‘Otua ki he me‘a kotoa pē na‘a ne ngaohi, ‘e Sihova ko e ‘Otua ki he tangata, ‘o pehē, “E pea vakai, na‘e lelei ‘aupito. Pea ko e efaifi mo e ngofua ‘a ho‘o kai mei he ‘akau kotoa pē ‘oe pongipongi ko hono ‘aho ono ia.

2 Na‘e pehē ‘a hono ngaohi ‘o ‘osi ‘ae langi mo e fonua, mo hona nāunau kotoa pē. **2** Pea ‘i hono fitu ‘oe ‘aho kuo faka‘osi ‘e he ‘Otua ‘a ‘ene ngāue ‘aia na‘a ne fai; pea na‘e tutuku ia ‘i hono fitu ‘oe ‘aho, mei he‘ene ngāue kotoa pē ‘aia na‘a ne fai. **3** Pea na‘e tāpuaki ‘e he ‘Otua ‘a hono fitu ‘oe ‘aho, mo ne fakatapui ia: koe‘uhi ko ia ia na‘a ne tutuku ai mei he‘ene ngāue kotoa pē, ‘aia na‘e fakatupu mo ngaohi ‘e he ‘Otua. **4** Ko e tala fakahohoko eni ki he ngaohi ‘oe langi mo māmani, ‘i he ‘aho ‘aia na‘e fakatupu ai ‘e Sihova ko e ‘Otua, ‘a māmani pea mo e langi, **5** Mo e ‘akau kotoa pē ‘oe fonua ‘i he te‘eki ke tu‘u ia ‘i he kelekele, mo e ‘akau iiki kotoa pē ‘oe fonua, ‘i he te‘eki ai ke tupu: he na‘e te‘eki ke tuku ‘e he ‘Otua ha‘uha ki he kelekele, pea na‘e ‘ikai ha tangata ke ngoue ‘i ‘ae kelekele. **6** Ka na‘e ‘alu hake ‘ae vaivao mei he fonua, ke fakaviviku ‘ae funga kelekele kotoa pē. **7** Pea na‘e ngaohi ‘e Sihova ko e ‘Otua ‘ae tangata mei he efu ‘oe kelekele, pea ne mānava ki hono ava‘i ihu ‘ae mānava ‘oe mo‘ui; pea hoko ‘ae tangata ko e laumālie mo‘ui. **8** Pea na‘e tō ‘ae ngoue ‘e Sihova ko e ‘Otua ki he potu hahake ‘i ‘Itenu; pea ne tuku ki ai ‘ae tangata ‘aia na‘a ne ngaohi. **9** Pea na‘e fakatupu ‘e Sihova ko e ‘Otua mei he kelekele ‘ae ‘akau kotoa pē ‘oku matamatalelei, pea lelei ki he kai; mo e ‘akau ‘oe mo‘ui foki ‘i he loto ngoue, pea mo e ‘akau ‘oe ‘ilo ‘oe lelei mo e kovi. **10** Pea na‘e ‘alu atu ‘ae vaitafe ‘i ‘Itenu ke fakaviviku ‘ae ngoue; pea ne mavahevahe ia mei ai ‘i he manga‘ivai ‘e fā. **11** Ko e hingoa ‘oe ‘uluaki ko Pisonii ko ia ia “Oku mo‘oni koā kuo pehē ‘e he ‘Otua, “E ‘ikai ‘oku takatakai ‘ae fonua kotoa ko Havila, ‘aia te mo kai ‘i he ‘akau kotoa pē ‘oe ngoue?” **2** ‘oku ‘i ai ‘ae koula; **12** Pea ‘oku lelei ‘ae koula ‘oe Pea na‘e pehē ‘e he fefine ki he ngata, “Oku fonua ko ia pea ‘oku ‘i ai ‘ae mata‘itofe, mo e ngofua ‘ema kai ‘i he fua ‘oe ngaahii ‘akau ‘oe maka ko e onike. **13** Pea ko e hingoa ‘o hono ua ngoue: **3** Ka ko e fua ‘oe ‘akau ‘aia ‘oku ‘i he ‘oe vaitafe ko Kihoni: ko ia ia ‘oku takatakai ‘ae loto ngoue, kuo folofola mai ‘e he ‘Otua, “E fonua kotoa ko Kusi. **14** Pea ko e hingoa ‘o hono ‘ikai te mo kai ai, pea ‘e ‘ikai te mo ala ki ai, tolu ‘oe vaitafe ko Hitikeli: ko ia ia ‘oku tafe telia na‘a mo mate.” **4** Pea pehē ‘e he ngata atu ki he hahake ‘o ‘Asilia. Pea ko hono fā ‘oe ki he fefine, “Oku ‘ikai mo‘oni te mo mate. **5**

3 Pea na‘e olopoto lahi hake ‘ae ngata ‘i he manu kotoa pē ‘oe fonua, ‘aia na‘e ngaohi ‘e Sihova ko e ‘Otua. Pea pehē ‘e ia ki he fefine, “Oku mo‘oni koā kuo pehē ‘e he ‘Otua, “E ‘ikai ‘oku takatakai ‘ae fonua kotoa ko Havila, ‘aia te mo kai ‘i he ‘akau kotoa pē ‘oe ngoue?” **2** Pea na‘e pehē ‘e he fefine ki he ngata, “Oku ‘oku ‘i ai ‘ae mata‘itofe, mo e ngofua ‘ema kai ‘i he fua ‘oe ngaahii ‘akau ‘oe maka ko e onike. **13** Pea ko e hingoa ‘o hono ua ngoue: **3** Ka ko e fua ‘oe ‘akau ‘aia ‘oku ‘i he ‘oe vaitafe ko Kihoni: ko ia ia ‘oku takatakai ‘ae loto ngoue, kuo folofola mai ‘e he ‘Otua, “E fonua kotoa ko Kusi. **14** Pea ko e hingoa ‘o hono ‘ikai te mo kai ai, pea ‘e ‘ikai te mo ala ki ai, tolu ‘oe vaitafe ko Hitikeli: ko ia ia ‘oku tafe telia na‘a mo mate.” **4** Pea pehē ‘e he ngata atu ki he hahake ‘o ‘Asilia. Pea ko hono fā ‘oe ki he fefine, “Oku ‘ikai mo‘oni te mo mate. **5**

He 'oku 'ilo 'e he 'Otua, 'i he 'aho te mo kai ai, pea te ke kai 'ae 'akau iiki 'oe fonua; **19** te ke kai 'e tokī 'ā ai homo mata, pea te mo hangē ko 'ae me'akai 'i he kakava 'o ho mata, kae'oua ke e 'otua, ke 'ilo ai 'ae lelei mo e kovi." **6** Pea 'i ke foki ki he kelekele; he na'e to'o koe mei ai: he mamata 'e he fefine 'oku lelei 'ae 'akau ki he ko e efu koe, pea te ke toe foki ki he efu." **20** he kai, mo matamatalelei ki he mata, pea ko Pea na'e ui 'e 'Atama 'ae hingoa 'o hono uaifi ko e 'akau ke velelele ki ai ke fakapoto'i, na'a ne 'Ivi; koe'uhī ko e fa'ē ia 'oe kakai mo'ui kotoa to'o ai hono fua, 'o kai, pea na'a ne 'ange foki ki pē. **21** Na'e ngaohi foki 'e Sihova ko e 'Otua mei hono 'husepāniti, pea na'a ne kai. **7** Pea na'e 'ā he kili'i manu, 'ae ngaahi kofu kia 'Atama mo ai 'ae mata 'okinaua 'osi pe, pea na 'ilo kuo na hono uaifi, pea na'a ne fakakofu i 'akinaua. **22** telefua; pea na'a na tui 'ae lou fiki, 'ona vala 'aki Pea na'e folofola 'a Sihova ko e 'Otua, "Vakai, ia. **8** Pea na'a na fanongo ki he le'o 'o Sihova ko kuo hoko 'ae tangata ke hangē ko ha taha 'iate e 'Otua, 'i he 'alu 'i he ngoue 'i he mokomoko 'oe kitautolu, ke ne 'ilo 'ae lelei mo e kovi: pea ko 'aho: pea na'e toitoi 'a 'Atama mo hono uaifi, eni, telia na'a mafao atu 'e ia hono nima, pea ne mei he 'ao 'o Sihova ko e 'Otua, 'i he ngaahi toli foki mei he 'akau 'oe mo'ui, 'o kai, pea mo'ui 'akau 'oe ngoue. **9** Pea na'e ui 'e Sihova ko e 'o ta'engata:" **23** Ko ia na'e fekau atu ia 'e Sihova 'Otua kia 'Atama, 'o ne pehē kiate ia, "Oku ke 'i ko e 'Otua mei he ngoue 'o 'Iteni, ke ne ngāue ki fē?" **10** Pea pehē 'e ia, "Na'aku fanongo ki ho he kelekele 'aia na'e to'o ia mei ai. **24** Pea na'a le'o 'i he ngoue, pea na'aku manavahē, koe'uhī ne kapusi ai 'ae tangata pea ne tuku ki he [potu kuo u telefua; pea u toitoi ai]." **11** Pea pehē 'e ia,]jhahake 'oe ngoue 'o 'Iteni, 'ae selupimi, mo e "Ko hai kuo fakahā kiate koe 'oku ke telefua? heletā ulo, 'aia na'e foli fakatakamilo, ke le'ohi Kuo ke kai 'i he 'akau, 'aia na'aku fekau kiate 'ae hala 'oe 'akau 'oe mo'ui.

koe, ke 'oua na'a ke kai ai?" **12** Pea pehē 'e he tangata, "Ko e fefine 'aia na'a ke foaki ke ma nonono, na'e 'omi 'e ia kiate au mei he 'akau pea u kai ai." **13** Pea na'e folofola 'a Sihova ko e 'Otua ki he fefine, "Ko e hā eni kuo ke fai?" Pea pehē 'e he fefine, "Na'e kākaa'i au 'e he ngata, pea u kai." **14** Pea na'e folofola 'a Sihova ko e 'Otua ki he ngata, "Koe'uhī kuo ke fai eni, kuo ke mala'ia lahi hake 'i he fanga manu lalata kotoa pē, mo e manu kotoa pē 'oe vao; te ke ngaolo koe 'i ho kete, pea te ke kai 'ae efu 'i he ngaahi 'aho kotoa pē 'o ho'o mo'ui: **15** pea te u tuku 'ae taufehi'a 'iate koe mo e fefine, pea ki ho hako mo hono hako; 'e laiki 'e ia ho 'ulu, pea te ke fakavolu 'e koe 'a hono muiva'e." **16** Pea na'e pehē 'e ia ki he fefine, "Te u fakalahi 'aupito 'a ho'o mamahi 'i ho'o fanafanau: te ke fa'ele'i 'ae fānau 'i he mamahi; pea 'e 'i ho husepāniti 'a ho'o holi, pea te ne pule'i koe." **17** Pea na'e pehē 'e ia kia 'Atama, "Koe'uhī kuo ke tokanga ki he le'o 'o ho uaifi, pea kuo ke kai 'i he 'akau 'aia ne u fekau kiate koe, 'Ke 'oua na'a ke kai ai:' kuo mala'ia 'ae kelekele koe'uhī ko koe; te ke kai mei ai 'i he mamahi 'i he ngaahi 'aho kotoa pē 'o ho'o mo'ui; **18** 'e tupu mei ai kiate koe 'ae 'akau talatala mo e talatala 'āmoa;

4 Pea na'e 'ilo 'e 'Atama 'a hono uaifi ko 'Ivi; pea tuitū'ia ia, pea fanau'i 'a Keini, pea pehē 'e ia, "Kuo u ma'u ha tangata meia Sihova." **2** Pea ne toe fanau'i 'a hono tehina ko 'Epeli. Pea ko e tauhi sipi 'a 'Epeli, ka ko e tauhi ngoue 'a Keini. **3** Pea 'i he hokosia 'ae ngaahi 'aho, na'e 'omi 'e Keini 'ae ngaahi fua 'oe kelekele, ko e feilaulau kia Sihova. **4** Pea na'e 'omi foki 'e 'Epeli, 'ae veloaki mo ia na'e ngako 'i he'ene fanga manu. Pea na'e lelei'ia 'a Sihova kia 'Epeli mo 'ene feilaulau: **5** Ka na'e 'ikai te ne lelei'ia kia Keini mo 'ene feilaulau. Pea na'e 'ita 'aupito 'a Keini, pea kehe hono mata. **6** Pea na'e folofola 'a Sihova kia Keini, "Ko e hā 'oku ke 'ita ai? Pea ko e hā 'oku kehe ai ho mata? **7** Kapau te ke fai lelei, 'ikai 'e ma'u koe? Pea ka 'ikai te ke fai lelei, 'oku 'i he matapā 'ae angahala. Pea 'e anganofo ia kiate koe, pea te ke pule kiate ia." **8** Pea na'e alea 'a 'Epeli mo hono tokoua: pea lolotonga 'ena 'i he ngoue, na'e tu'u hake 'a Keini ki hono tehina ko 'Epeli, 'one tāmate'i ia. **9** Pea na'e folofola 'a Sihova kia Keini, "Ko e fē 'a 'Epeli ko ho tehina?" Pea pehē 'e ia, "Oku 'ikai te u 'ilo: he ko e tauhi au 'a hoku tokoua?" **10** Pea pehē 'e ia, "Ko e hā eni kuo ke fai? 'Oku tangi kiate au mei he kelekele 'ae le'o 'oe toto 'o ho tehina. **11**

Pea ko eni, kuo fakamala‘ia koe mei he kelekele, fetongi ‘o ‘Epeli, ‘aia na‘e tāmate‘i ‘e Keini.” **26**
‘aia kuo fakamanga hono ngutu ke ma‘u mei ho Pea na‘e fanau‘i foki ha foha kia Seti; pea na‘e nima ‘ae toto ‘oho tehina; **12** ‘oka ke ka ngoue‘i ui hono hingoa ko ‘Inosi: pea na‘e kamata ui ‘ae ‘ae kelekele, ‘e ‘ikai tupu lelei kiate koe ‘a hono kakai ki he huafa ‘o Sihova.

fua; te ke hoko ko e fehēhē‘aki mo e hehengi ‘i he fonua.” **13** Pea na‘e pehē ‘e Keini kia Sihova, “‘Oku lahi hake ‘a hoku tautea ‘i he‘eku fa‘a kātaki. **14** Vakai, kuo ke kapusi au ‘i he ‘aho ni mei he funga ‘oe fonua; pea ‘e fufū au mei ho fofonga; pea teu fehēhē‘aki mo hehengi ‘i he fonua; pea ‘e hoko ‘o pehē, ko ia kotoa pē ‘oku ‘ilo‘i au ‘e tāmate‘i au.” **15** Pea na‘e folofola ‘a Sihova kiate ia, “Ko ia ia ‘oku ne tāmate‘i ‘a Keini, ‘e tō kiate ia ‘ae tautea ‘o liunga fitu.” Pea na‘e ‘ai ‘e Sihova ‘ae faka‘ilonga kia Keini, telia na‘a ‘ilo ia ‘e ha taha, pea tāmate‘i ia. **16** Pea na‘e ‘alu atu ‘a Keini mei he ‘ao ‘o Sihova, ke nofo ‘i he fonua ko Noti, ‘i he [potu] hahake ‘o ‘Iteni. **17** Pea na‘e ‘ilo ‘e Keini ‘a hono uaifi, pea tuitu‘ia ia mo ne fanau‘i ‘a ‘Inoke: pea na‘e langa ‘e ia ‘ae kolo, pea na‘a ne fakahingoa ‘ae kolo ki he hingoa ‘o hono foha ko ‘Inoke. **18** Pea na‘e fanau‘i kia ‘Inoke ‘a ‘Ilati pea tupu ‘ia ‘Ilati ‘a Mihuseale: pea tupu ‘ia Mihuseale ‘a Metuse‘eli: pea tupu ‘ia Metuse‘eli ‘a Lemeki, **19** Pea na‘e ma‘u ‘e Lemeki kiate ia ‘ae ongo uaifi: ko e hingoa ‘oe tokotaha ko ‘Ata, pea ko e hingoa ‘oe tokotaha ko Sila. **20** Pea na‘e fanau‘i ‘e ‘Ata ‘a Sepale ko e tamai ia ‘anautolu ‘oku nofo ‘i he ngaahi fale fehikitaki mo tauhi ‘ae fanga manu. **21** Pea ko e hingoa ‘o hono tokoua ko Supale: ko e tamai ia ‘anautolu kotoa pē ‘oku faiva ‘aki ‘ae me‘a tatangi mo e me‘a ‘oku ifi. **22** Pea fā‘ele‘i foki ‘e Sila ‘a Tupale-Keini, ko e tufunga ‘oe ngaahi me‘a kotoa pē ‘i he palasa mo e ukamea; pea ko e tuofefine ‘o Tupale-Keini ko Neama. **23** Pea na‘e pehē ‘e Lemeki ki hono ongo uaifi ko ‘Ata mo Sila, “Fanongo ki hoku le‘o; ‘ae ongo uaifi ‘o Lemeki, fakafanongo ki he‘eku lea: he kuo u tāmate‘i ha tangata ‘i hoku lavea, ‘io, ko e talavou koe‘uh i ko ‘eku mamahi. **24** Kapau ‘e totongi ‘ia Keini ‘o liunga fitu, ko e mo‘oni, ‘e liunga fitungofulu ia lau ‘e fitu kia Lemeki.” **25** Pea na‘e toe ‘ilo ‘e ‘Atama ‘a hono uaifi; pea fā‘ele‘i ‘e ia ‘ae tama, pea na‘e ui hono hingoa ko Seti: he na‘e [pehē ‘e ia], “Kuo foaki kiate au ‘e he ‘Otua ha hako ‘e taha ko e

Pea toki pehē 'e Sisu, “E Tamai, fakamolemole ‘akinautolu; he ‘oku ‘ikai te nau ‘ilo ‘aia ‘oku nau fai.” Pea na'a nau vahevahe ‘a hono ngaahi kofu, ‘o talotalo.

Luke 23:34

Sione

1 Na'e 'i he kamata'anga 'ae Folofola, pea na'e 'i he 'Otua 'ae Folofola, pea ko e 'Otua 'ae Folofola, **2** Ko ia ia na'e 'i he kamata'anga mo e 'Otua. **3** Na'e ngaohi 'e ia 'ae me'a kotoa pē; pea na'e 'ikai ha me'a 'e ngaohi kae 'iate ia pe. **4** Na'e 'iate ia 'ae mo'ui; pea ko e mo'ui ko e maama ia 'oe tangata. **5** Pea na'e ulo 'ae maama 'i he po'uli; ka na'e 'ikai ma'u ia 'e he po'uli. **6** Na'e ai ha tangata na'e fekau mei he 'Otua, ko Sione hono hingoa. **7** Na'e ha'u ia ko e fakamo'oni, ke fakamo'oni ki he Maama, koe'uh i ke tui 'iate ia 'ae kakai kotoa pē. **8** Na'e 'ikai ko e Maama ko ia ia, ka ko e fakamo'oni ki he Maama ko ia. **9** Ko e Maama mo'oni ia, 'oku ne fakamaama ki he tangata kotoa pē 'oku ha'u ki māmani. **10** Na'e 'i māmani ia, pea na'e ngaohi 'e ia 'ā māmani, ka na'e 'ikai 'ilo ia 'e māmani. **11** Na'e ha'u ia ki hono kakai, ka na'e 'ikai ma'u ia 'e hono kakai. **12** Ka ko ia kotoa pē na'e ma'u ia, na'a ne foaki kiate kinautolu 'ae monū'ia ke hoko ko e fānau 'ae 'Otua, kiate kinautolu pe na'e tui ki hono huafa: **13** 'Aia na'e 'ikai fanau'i 'i he toto, pe 'i he loto 'oe kakano, pe 'i he loto 'oe tangata, ka 'i he 'Otua. **14** Pea na'e hoko 'ae Folofola ko e kakano, pea nofo ia 'iate kitautolu, (pea na'a mau mamata ki hono nāunau, ko e nāunau 'oe tokotaha na'e tupu mei he Tamai,) 'oku fonu 'i he 'alo'ofa mo e mo'oni. **15** Na'e fakamo'omi ki ai 'e Sione, 'o kalanga, 'o pehē, 'Ko eni ia na'aku lea ai, Ko ia 'oku ha'u muimui 'iate au, 'oku lahi ia 'iate au: he na'e mu'a ia 'iate au.' **16** Pea kuo ma'u 'ekitaautolu kotoa pē mei hono fonu, mo e 'alo'ofa ki he 'alo'ofa. **17** He na'e foaki 'ae fono 'ia Mōsese, ka ko e 'alo'ofa mo e mo'oni na'e ha'u 'ia Sisu Kalaisi. **18** 'Oku 'ikai ha tokotaha kuo ne mamata ki he 'Otua 'i ha kuonga; ko e 'Alo pē taha na'e fakatupu, 'aia 'oku 'i he fatafata 'oe Tamai, kuo ne fakahā [ia]. **19** Pea ko e fakamo'oni eni 'a Sione, 'i he fekau mai 'e he kakai Siu 'ae kau taula'eiki mo e kau Livaite mei Selūsalema, ke fehu'i kiate ia, "Ko hai koe?" **20** Pea na'e fakahā 'e ia, 'o 'ikai fakafisi; kae fakahā pe, 'Oku 'ikai ko e Kalaisi au. **21** Pea na'a nau fehu'i kiate ia, "Ka ko hai?" "Ko 'Ilaisiā koe?" Pea talaange 'e ia, "Ko koe 'ae palōfita ko ia?" Pea talaange 'e ia, "Ikai." **22** Ko ia na'a nau pehē ai kiate ia, "Ko hai koe?" Koe'uh i ke mau tala kiate kinautolu na'e fekau'i 'akimautolu. "Ko e hā ho'lea kiate koe?" **23** Pea pehē 'e ia, "Ko au 'ko e le'o 'oe tokotaha 'oku kalanga 'i he toafa, Fakatonutonu 'ae hala 'oe 'Eiki," 'o hangē ko e lea 'ae palōfita ko 'Isaia. **24** Pea na'e 'oe kau Fālesi 'akimautolu na'e fekau. **25** Pea na'a nau fehu'i, 'o pehē kiate ia, "Pea ko e hā 'oku ke fai papitaiso ai, 'o kapau 'oku 'ikai ko e Kalaisi ko ia 'a koe, pe ko 'Ilaisiā, pe ko e palōfita ko ia?" **26** Pea leaange 'a Sione, 'o pehē kiate kinautolu, " 'Oku ou papitaiso 'aki 'ae vai: ka 'oku tu'u 'iate kimoutolu 'ae tokotaha 'oku 'ikai te mou 'ilo; **27** Ko ia ia 'oku ha'u fakamuimui 'iate au, ka 'oku lahi ia 'iate au, ko e nono'o 'oe topuva'e 'o'ona 'oku 'ikai taau mo au ke vete." **28** Na'e fai 'ae ngaahī me'a ni 'i Petapala 'itu'a Sioatani, 'aia na'a na feholoi, na'e mamata 'a Sione kia Sisu 'oku 'alu ange kiate ia, pea ne pehē, "Vakai ki he Lami 'ae 'Otua, 'aia 'oku ne 'ave 'ae angahala 'ā māmani. **29** Ko eni ia na'aku pehē ai, " 'Oku ha'u fakamuimui 'iate au ha tangata 'aia 'oku lahi 'iate au: he na'e mu'a ia 'iate au.' **30** Pea na'e 'ikai te u 'ilo ia: ka koe'uh i ke fakahā ia ki 'Isileli, ko ia kuo u ha'u ai au, 'o papitaiso 'aki 'ae vai." **31** Pea fakamo'oni 'e Sione, 'o pehē, "Na'aku mamata ki he Laumālie 'oku 'alu hifo mei he langi 'o hangē ko e lupe, 'o nofo kiate ia." **32** Pea na'e 'ikai te u 'ilo ia: ka ko ia na'a ne fekau au ke papitaiso 'aki 'ae vai, na'e pehē 'e ia kiate au, 'Ko ia te ke mamata 'e 'alu hifo ki ai 'ae Laumālie, 'o nofo ki ai, ko ia ia 'oku ne papitaiso 'aki 'ae Laumālie Mā'oni'oni." **33** Pea na'aku mamata, pea fakamo'oni ko e 'Alo eni 'oe 'Otua." **34** Pea ko e 'aho na'a na feholoi, na'e tutu'u 'a Sione mo 'ene ākonga 'e toko ua; **35** Pea ne sio fakamama'u kia Sisu, 'i he'ene 'eve'eva, pea pehē 'e ia, "Vakai ki he Lami 'ae 'Otua!" **36** Pea fanongo ki he'ene lea 'ae ongo ākonga, pea na muimui 'ia Sisu. **37** Pea tafoki 'a Sisu, 'o mamata ki he'ena muimui, 'o ne pehē kiate kinua, "Ko e hā 'oku mo kumi? Pea na pehē ki ai, "Lāpai, (ko hono 'uhinga, 'Akonaki,) 'oku ke nofo 'i fē?" **38** Pea pehē 'e ia kiate

kinaua, "Ha'u 'o mamata." Pea na'a na omi, 'o tauhi, "Ko e me'a kotoa pē te ne fekau kiate mamata ki he potu 'oku nofo ai ia, 'o na nonofo kimoutolu, fai [ia]." 6 Pea na'e tu'u 'i ai 'ae mo ia 'i he 'aho ko ia, he ko hono hongofulu hina vai maka 'e ono, 'o fakatatau ki he anga nai ia 'oe feitu'ula'ā. 40 Ko e tokotaha 'o kinaua 'oe fakama'a fakaSiu, ko e pate 'e ua pe tolu na'e muimui kiate ia 'i he fanongo kia Sione, ko hono lahi. 7 Pea pehē 'e Sisu kiate kinautolu, 'Anitelū, ko e tokoua 'o Saimone Pita. 41 Pea "Fakafonu 'ae ngaahi hina vai 'i he vai." Pea tomu'a 'ilo 'e ia hono tokoua 'o'ona ko Saimone, na'a nau fakapito ngutungutu ia. 8 Pea fekau 'e 'o ne pehē kiate ia, "Kuo mau 'ilo 'ae Misaia (ko ia kiate kinautolu, "Fakatafe leva, 'o 'atu ki he hono 'uhinga, ko e Kalaisi.") 42 Pea ne 'omi ia pule 'oe kātoanga." Pea na'a nau 'atu [ia]. 9 Pea kia Sisu. Pea 'i he mamata 'a Sisu ki ai, na'a ne kuo kamata 'e he pule 'oe kātoanga ki he vai pehē, "Ko koe ko Saimone ko e foha 'o Siona: kuo liliu ko e uaine, kae 'ikai 'ilo ia pe ko e me'a 'e ui koe ko Kifasi (ko hono 'uhinga, ko Pita.)" mei fē: (ka na'e 'ilo 'e he kau tauhi na'a nau 43 Ko e 'aho na'a na feholoi, na'e loto 'a Sisu fakatafe 'ae vai;) pea ui 'ae pule 'oe kātoanga ke 'alu atu ki Kāleli, pea 'ilo 'e ia 'a Filipe, 'o ki he tangata ta'ane, 10 'O ne pehē ki ai, "Oku ne pehē ki ai, "Muimui 'iate au." 44 Na'e mei tomu'a 'omi 'e he tangata kotoa pē 'ae uaine Petesaita 'a Filipe, ko e potu 'o 'Anitelū mo Pita. lelei, pea ka lahilahingalei 'ae inu 'ae kakai, 45 Pea 'ilo 'e Filipe 'a Nātaniela, 'o ne pehē ki 'oku toki ['omi] ja ia 'oku kovi: [ka] kuo ke tuku ai, "Kuo mau 'ilo ia na'e tohi ki ai 'a Mōsese 'i 'ae uaine lelei ki mui ni." 11 Na'e fai 'e Sisu 'ene he fono, mo e kau palōfita, ko Sisu 'o Nāsaleti, fuofua mana ni 'i Kena 'i Kāleli, 'o ne fakahā ko e foha 'o Siosefa." 46 Pea lea 'a Nātaniela ai hono nāunau; pea na'e tui 'ene kau ākonga kiate ia, "E tupu ha lelei mei Nāsaleti?" Pea kiate ia. 12 Hili eni, na'e 'alu ia ki Kapaneume, pehē 'e Filipe kiate ia, "Ha'u 'o mamata." 47 Pea 'a ia, mo 'ene fa'ē, mo hono kāinga, mo 'ene kau vakai 'a Sisu kia Nātaniela 'oku ha'u kiate ia, ākonga: pea na'e 'ikai te nau 'aho lahi ai. 13 Pea pea ne pehē kiate ia, "Vakai, ko e 'Isileli mo'oni, kuo ofi 'a e [kātoanga 'oe] Lakaatu 'oe kakai Siu, 'oku 'ikai 'i ai ha kākā!" 48 Pea lea 'a Nātaniela pea 'alu hake 'a Sisu ki Selūsalema, 14 'O ne 'ilo kiate ia, "Oku ke 'ilo'i au mei fē?" Pea talaange 'i he falelotu lahi 'ae kau fakatau fanga pulu 'e Sisu, 'o pehē kiate ia, "I he te'eki ui koe 'e mo e sipi mo e lupe, pea mo e nofo 'i ai 'ae kau Filipe, 'i ho'o 'i he lolo fiki, ne u 'ilo'i koe." 49 fetongi pa'anga. 15 Pea na'a ne ngaohi ha me'a Pea lea 'a Nātaniela, 'o pehē kiate ia, "Lāpai, ko tā 'aki 'ae afo tu'o iiki, 'o ne kapusi 'akinautolu e 'Alo koe 'oe 'Otua; ko e Tu'i koe 'o 'Isileli." 50 kotoa pē mei he falelotu lahi, mo e fanga sipi, Pea lea 'a Sisu, 'o pehē kiate ia, "Ko e me'a 'i mo e fanga pulu; 'o ne lilangi 'ae ngaahi pa'anga he'eku tala kiate koe, Ne u 'ilo'i koe 'i he lolo 'ae kau fetongi, pea fulihi 'ae ngaahi palepale; fiki, 'oku ke tui ai? Te ke mamata ki he ngaahi 16 Mo ne pehē kiate kinautolu na'e fakatau lupe, me'a lahi hake 'i he me'a ni." 51 Pea tala 'e ia "Ave 'ae ngaahi me'a ni 'i henii: 'oua 'e ngaohi kiate ia, "Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala 'ae fale 'o 'eku Tamai ko e fale fakatau." 17 Pea atu kiate kimoutolu, Te mou mamata 'amui ki na'e manatu ai 'ene kau ākonga kuo tohi, "Kuo he langi kuo matangaki, pea mo e kau 'āngelo u 'osi'osiloto 'i he fai feinga ki ho fale." 18 Pea 'ae 'Otua 'oku 'alu hake mo 'alu hifo ki he Foha leaange 'ae kau Siu, 'o pehē kiate ia, "Ko e hā 'oe tangata."

2 Pea 'i hono tolu 'oe 'aho, na'e ai 'ae ta'ane 'i Kena 'i Kāleli; pea na'e 'i ai 'ae fa'ē 'a Sisu: 2 Pea na'e tala 'ae ta'ane kia Sisu, pea mo 'ene kau ākonga. 3 Pea 'i he toe si'i 'ae uaine, pea pehē 'e he fa'ē 'a Sisu kiate ia, "Oku 'ikai ha'anau uaine." 4 Pea pehēāngae 'e Sisu kiate ia, "Fefine, ko e hā au kiate koe?" "Oku te'eki ai hokosia hoku 'aho. 5 Pea pehē 'e he'ene fa'ē ki he kau

leaange 'ae kau Siu, 'o pehē kiate kinautolu, "Veteki 'ae fale ni, pea te u fokotu'u hake ia 'i he 'aho e tolu." 20 Pea talaange 'e he kau Siu, "Ko e ta'u 'e fāngofulu ma ono mo e langa 'oe fale ni, pea te ke fa'a fokotu'u hake ia 'i he 'aho 'e tolu?" 21 Ka na'e lea ia ki he fale ko hono sino. 22 Ko ia 'i he hili 'ene tu'u hake mei he mate,

na'e manatu 'ene kau ākonga, na'a ne lea 'aki ho'omou tui, 'o kapau teu tala kiate kimoutolu eni kiate kinautolu; pea ne nau tui ki he tohi, 'ae me'a 'oe langi? 13 Pea 'oku te'eki ai 'alu hake mo ia na'e lea 'aki 'e Sisu. 23 Pea 'i he'ene 'i ha tangata ki he langi, ka ko ia pe na'e 'alu hifo Selūsalema 'i he [kātoanga 'oe]Lakaatu na'e mei he langi, 'ae Foha 'oe tangata 'aia 'oku 'i he tui 'ae tokolahī ki hono huafa lolotonga 'ae langi." 14 Pea hangē na'e hiki hake 'e Mōses kātoanga, 'i he'enau mamata ki he ngaahi mana 'ae ngata 'i he toafa, 'e pehē hono hiki 'ae Foha na'a ne fai. 24 Ka na'e 'ikai falala atu 'a Sisu kiate kinautolu, koe'uhī na'a ne 'ilo'i 'akinautolu kotoa pē. 25 Pea na'e 'ikai 'aonga ke faka'ilo 'e ha taha [kiate ia]ha me'a 'i he tangata: he na'a ne 'ilo'i 'ae loto 'oe tangata.

3 Pea na'e ai ha tangata 'i he kau Fālesi, ko

Nikotimasi hono hingoa, ko e 'eiki [ia]'i he kakai Siu. 2 Pea na'e ha'u ia kia Sisu 'i he po'uli, 'o ne pehē, "Lāpai, 'oku mau 'ilo ko e akonaki koe kuo ha'u mei he 'Otua: he 'oku 'ikai ha tangata 'oku fa'a fai 'ae ngaahi mana ni 'oku ke fai, 'o kapau 'oku 'ikai 'iate ia 'ae 'Otua." 3 Pea lea 'a Sisu, 'o pehēange kiate ia, "Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate koe, Kapau 'e 'ikai fanau'i fo'ou ha tangata, 'e 'ikai 'aupito mamata ia ki he pule'anga 'oe 'Otua." 4 Pea pehē 'e Nikotimasi kiate ia, "E fa'a fanau'i fefee'i 'ae tangata 'oku motu'a? E toe fa'a hū ia ki he manāva 'o 'ene fa'ē, pea fanau'i?" 5 Pea pehē 'e Sisu, "Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate koe, Kapau 'e 'ikai fanau'i 'ae tangata 'i he vai pea mo e Laumālie, 'e 'ikai 'aupito fa'a hū ia ki he pule'anga 'oe 'Otua. 6 Ko ia kuo fanau'i 'i he kakano, ko e kakano ia; pea ko ia kuo fanau'i 'i he Laumālie, ko e laumālie ia. 7 'Oua te ke ofo 'i he'eku tala kiate koe, 'Oku totonu ke mou fanau'i fo'ou. 8 'Oku ma'ilī 'ae matangi ko hono fa'iteliha pe, pea 'oku ke fanongo ki hono mumuhu 'o ia, ka 'oku 'ikai te ke 'ilo pe 'oku ha'u mei fē, pe 'alu ki fe ia: 'oku pehē pe 'aia kotoa pē 'oku fanau'i 'i he Laumālie." 9 Pea leaange 'a Nikotimasi, 'o ne pehē kiate ia, "'Oku fefē nai 'ae ngaahi me'a ni?" 10 Pea leaange 'a Sisu, 'o pehē kiate ia, "He ko e akonaki koe 'i 'Isileli, pea 'oku 'ikai te ke 'iloa 'ae ngaahi me'a ni? 11 Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate koe, 'Oku mau lea 'aki 'aia 'oku mau 'ilo, 'o fakapapau 'aia kuo mau mamata; ka 'oku 'ikai te mou ma'u 'emau fakamo'oni. 12 Kapau 'oku 'ikai te mou tui 'i he'eku tala kiate kimoutolu 'ae me'a 'oe māmanī, 'e fefē

'ae ngata 'i he toafa, 'e pehē hono hiki 'ae Foha 'oe tangata ki 'olunga: 15 Koe'uhī ko ia kotoa pē 'oku tui kiate ia ke 'oua na'a 'auha ia, kae

ma'u 'ae mo'ui ta'engata. (aiōnios g166) 16 He na'e

'ofa pehē 'ae 'Otua ki māmanī, na'a ne foaki

hono 'Alo pe taha na'e fakatupu, koe'uhī ko ia

kotoa pē 'e tui kiate ia ke 'oua na'a 'auha, kae

ma'u 'ae mo'ui ta'engata. (aiōnios g166) 17 He na'e

'ikai fekau 'e he 'Otua hono 'Alo ki māmanī ke

fakamala'ia 'a māmanī: ka koe'uhī ke mo'ui 'a

māmanī 'iate ia. 18 Ko ia 'oku tui kiate ia, 'oku

fakamala'ia ia: ka ko ia 'oku 'ikai tui, 'oku

fakamala'ia ni ia, koe'uhī 'oku 'ikai tui ia 'i he

huafa 'oe 'Alo pe taha na'e tupu 'i he 'Otua. 19

Pea ko e mala'ia 'anga eni, koe'uhī kuo ha'u 'ae

maama ki māmanī, pea 'ofa lahi 'ae kakai ki

he po'uli 'i he maama, koe'uhī 'oku kovi 'enau

ngaahi ngāue. 20 He ko ia fulipē 'oku fai kovi

'oku fehi'a ki he maama, pea 'oku 'ikai ha'u ia

ki he maama, telia na'a fakahā ai 'ene ngaahi

ngāue. 21 Ka ko ia 'oku fai ki he mo'oni, 'oku

ha'u ia ki he maama, koe'uhī ke fakahā ai 'ene

ngaahi ngāue, 'oku fai ia 'i he 'Otua. 22 Pea hili

eni, na'e ha'u 'a Sisu mo 'ene kau ākonga ki he

fonua ko Siutea; pea nofo ai mo kinautolu, 'o fai

papitaiso. 23 Pea na'e fai papitaiso 'a Sione foki

'i 'Enoni 'o ofi ki Selemi, koe'uhī na'e 'i ai 'ae vai

lahi: pea na'e ha'u 'ae kakai, 'o papitaiso. 24 He

na'e te'eki ai 'ave 'a Sione ki he fale fakapōpula.

25 Pea na'e kikihi 'ae kau ākonga 'a Sione mo e

kau Siu ki he fakama'a. 26 Pea na'a nau ha'u kia

Sione 'onau pehē kiate ia, "Lāpai, ko ia ia na'e

'iate koe 'itu'a Sioatani, 'aia na'a ke fakamo'oni

ki ai, vakai, 'oku fai papitaiso 'e ia, pea 'oku

'alu ange 'ae kakai kotoa pē kiate ia." 27 Pea

leaange 'a Sione, 'o pehē, "'Oku 'ikai fa'a ma'u

'e ha tangata ha me'a, ka 'i hono foaki ia kiate

ia mei he langi. 28 'Oku mou fakamo'oni kiate

ia au na'aku pehē, "'Oku 'ikai ko e Kalaisi au, ka

kuo fekau au ke mu'omu'a 'iate ia." 29 Ko ia 'oku

ne ma'u 'ae ta'ahine, ko e tangata ta'anē ia:

ka ko e kāinga 'oe tangata ta'anē 'oku tu'u 'o

fanongo kiate ia, ‘oku fiefia lahi ia ko e me‘a ‘i ‘Oku ke lahi koe ‘i he‘emau tamai ko Sēkope, ‘aia he le‘o ‘oe tangata ta‘ane: ko ia ko ‘eku fiefia na‘e foaki ‘ae vai kiate kimautolu, pea na‘e inu ni kuo kakato. 30 ‘E faka‘a‘au ia ki mu‘a, ka te ai ia, mo ‘ene fānau, mo ‘ene fanga manu?” 13 u faka‘a‘au au ki mui.” 31 Ko ia ‘oku ha‘u meu Pea leaange ‘a Sisu, ‘o pehē kiate ia, “Ko ia ‘oku ‘olunga, ‘oku mā‘olunga taha pe ia: ko ia ‘oku inu ‘i he vai ni, ‘e toe fieinu ia: 14 Ka ko ia ‘e inu mei he māmani, ‘oku fakamaama ia, pea ‘oku ihe vai te u foaki kiate ia, ‘e ‘ikai ‘aupito [toe lea ia ki he māmani: ko ia ‘oku ha‘u meu he langi, ‘oku mā‘olunga taha pe ia. 32 Pea ko e]fieinu ia; ka ko e vai te u foaki kiate ia ‘e ‘iate me‘a kuo ne mamata mo ongo‘i, ko ia ‘oku ne ia ko e matavai mapunopuna hake ki he mo‘ui fakamo‘oni ki ai; ka ‘oku ‘ikai ma‘u ‘e ha tangata ta‘engata.” (aiōn g165, aiōnios g166) 15 Pea pehē ‘e ‘ene fakamo‘oni. 33 Ko ia kuo ne tui ki he‘ene kiate au, ke ‘oua na‘aku fieinu pe ha‘u ki henī ke fakamo‘oni, kuo ne ‘ai ki ai hono faka‘ilonga ‘utu.” 16 Pea talaange ‘e Sisu kiate ia, “Alu, ‘o ui ‘oku mo‘oni ‘ae ‘Otua. 34 He ko ia kuo fekau ho husepāniti, pea ha‘u ki henī.” 17 Pea leaange ‘e he ‘Otua, ‘oku ne lea ‘aki ‘ae ngaahi lea ‘ae ‘ae fefine kiate ia, “Eiki, foaki mai ‘ae vai ni ‘ene fakamo‘oni. 35 ‘Oku ‘ofa ‘ae Tamai ki he ‘Alo, pea kuo ne tuku ‘ae me‘a kotoa pē ki hono Pea tala ‘e Sisu kiate ia, “Oku mo‘oni ho‘o lea, Laumālie [kiate ia]. 36 Ko ia ‘oku tui ki he ‘Alo, ‘oku ne ma‘u ‘ae mo‘ui ta‘engata: pea ko ia ‘oku ‘ikai tui ki he ‘Alo, ‘e ‘ikai te ne mamata ki he mo‘ui; ka ‘oku ‘Oku ‘ikai haku husepāniti: 18 He na‘a ke ma‘u nima. 36 Ko ia ‘oku tui ki he ‘Alo, ‘oku ne ma‘u ‘ae mo‘ui ta‘engata: pea ko ia ‘oku ‘ikai tui ki he ‘Alo, ‘e ‘ikai te ne mamata ki he mo‘ui; ka ‘oku ‘ae husepāniti ‘e toko nima; pea ko ia ‘oku ke ma‘u ni, ‘oku ‘ikai ko ho husepāniti: he me‘a nofo pe kiate ia ‘ae houhau ‘oe ‘Otua. (aiōnios g166)

4 Pea ko ia, ‘i he ‘ilo ‘e he ‘Eiki kuo fanongo ‘ae kau Fālesi, ‘oku ului pea papitaiso ‘e Sisu ‘ae kau ākonga tokolahi ‘ia Sione, 2 (Ka na‘e ‘ikai fai papitaiso ‘e Sisu, ka ko ‘ene kau ākonga,) 3 Na‘e mahu‘i ia mei Siutea, pea toe ‘alu ki Kāleli. 4 Pea na‘e totonu ke ‘alu atu ‘i Samēlia. 5 Pea hoko ia ki ha kolo ‘o Samēlia, na‘e ui ko Saika, ‘o ofi ki he potu fonua na‘e foaki ‘e Sēkope ki hono foha ko Siosefa. 6 Pea na‘e ‘i ai ‘ae vai keli ‘o Sēkope. Pea kuo hela ‘a Sisu ‘i he fononga, pea nofo ia ‘i he [ngutu]vai: pea ko hono ono nai ‘oe feitu‘ula‘ā. 7 Mo ‘ene ‘alu ange ha fefine Samēlia ke ‘utu vai: pea pehē ‘e Sisu kiate ia, “Foaki mai kiate au ke u inu.” 8 (He kuo ‘alu ‘ene kau ākonga ki he kolo ke fakatau me‘akai.) 9 Pea pehēange ‘e he fefine Samēlia kiate ia, “Ko e Siu koe, pea ‘oku fēfee‘i ho‘o tala inu kiate au, ko e fefine Samēlia?” He ‘oku ‘ikai fe‘ofo‘ofani ‘ae kakai Siu mo e kakai Samēlia. 10 Pea leaange ‘a Sisu, ‘o pehē kiate ia, “Ka ne ke ‘ilo ‘e koe ‘ae foaki ‘ae ‘Otua, pea mo ia ‘oku pehē kiate koe, Foaki mai kiate au ke u inu; pehē, kuo ke kole kiate ia, ka ne foaki kiate koe ‘ae vai mo‘ui.” 11 Pea pehē ‘e he fefine kiate ia, “Eiki, ‘oku ‘ikai ha‘o me‘a ke ‘utu ‘aki, pea ‘oku mā‘ulalo ‘ae vai: pea ‘oku ke ma‘u mei fē ‘ae vai mo‘ui ko ia? 12

Pea leaange ‘a Sisu, ‘o pehē kiate ia, “Ko ia ‘oku ‘olunga, ‘oku mā‘olunga taha pe ia: ko ia ‘oku inu ‘i he vai ni, ‘e toe fieinu ia: 14 Ka ko ia ‘e inu ihe vai te u foaki kiate ia, ‘e ‘ikai ‘aupito [toe]fieinu ia; ka ko e vai te u foaki kiate ia ‘e ‘iate ia ko e matavai mapunopuna hake ki he mo‘ui ta‘engata.” (aiōn g165, aiōnios g166) 15 Pea pehē ‘e he fefine kiate ia, “Eiki, foaki mai ‘ae vai ni ‘ene fakamo‘oni. 33 Ko ia kuo ne tui ki he‘ene kiate au, ke ‘oua na‘aku fieinu pe ha‘u ki henī ke fakamo‘oni, kuo ne ‘ai ki ai hono faka‘ilonga ‘utu.” 16 Pea talaange ‘e Sisu kiate ia, “Oku mo‘oni ho‘o lea, Laumālie [kiate ia]. 35 ‘Oku ‘ofa ‘ae Tamai ki he ‘Alo, ‘oku ne ma‘u ‘ae mo‘ui ta‘engata: pea ko ia ‘oku ‘ikai tui ki he ‘Alo, ‘e ‘ikai te ne mamata ki he mo‘ui; ka ‘oku ‘Oku ‘ikai haku husepāniti: 18 He na‘a ke ma‘u ‘ae husepāniti ‘e toko nima; pea ko ia ‘oku ke ma‘u ni, ‘oku ‘ikai ko ho husepāniti: he me‘a ko ia kuo ke lea mo‘oni.” 19 Pea pehē ‘e he fefine kiate ia, “Eiki, kuo u ‘ilo ni ko e palōfita ‘a koe. 20 Na‘e hū ‘emau ngaahi tamai ‘i he mo‘unga ko eni; ka ‘oku pehē ‘ekimoutolu, ‘oku ‘i Selūsalema ‘ae potu ‘oku totonu ke fai ai ‘e he kakai ‘ae hū.” 21 Pea talaange ‘e Sisu kiate ia, “Fefine, tui mai kiate au, ‘oku ha‘u ‘ae ‘aho, ‘e ‘ikai te mou hū ai ki he Tamai ‘i he mo‘unga ni, pē ‘i Selūsalema. 22 ‘Oku ‘ikai te mou ‘ilo ‘aia ‘oku mou hū ki ai: ‘oku mau ‘ilo ‘aia ‘oku mau hū ki ai: he ‘oku mei he kakai Siu ‘ae fakamo‘ui. 23 Ka ‘oku ha‘u ‘ae ‘aho, pea kuo hoko ni, ‘e hū ai ki he Tamai ‘ae kakai hū mo‘oni ‘i he laumālie mo e mo‘oni: he ‘oku kumi ‘e he Tamai ‘ae kakai pehē ke hū kiate ia. 24 Ko e ‘Otua ko e Laumālie: pea ko kinautolu ‘oku hū kiate ia, ‘oku totonu ke hū ‘i he laumālie mo e mo‘oni.” 25 Pea pehē ‘e he fefine kiate ia, “Oku ou ‘ilo ‘oku ha‘u ‘ae Misaiā (‘oku ui ko Kalaisi): pea ka ha‘u ia, te ne fakahā ‘ae me‘a kotoa pē kiate kimautolu.” 26 Pea talaange ‘e Sisu kiate ia, “Ko au ia ‘oku ou lea kiate koe.” 27 Pea fe‘unga mo ia, kuo ha‘u ‘ene kau ākonga, ‘onau ofo ‘i he‘ene talanoa mo e fefine: ka na‘e ‘ikai pehē ‘e ha taha, “Ko e hā ‘oku ke kumi?” pē, “Ko e hā ‘oku ke talanoa ai mo ia?” 28 “Pea na‘e tuku ‘e he fefine ‘ene hina vai, pea ‘alu ki he kolo, ‘o ne pehē ki he kakai, 29 “Ha‘u, ‘o mamata ki he tangata, kuo ne tala kiate au ‘ae me‘a kotoa pē na‘aku fai: ko e

Kalaisi eni pe ‘ikai?’ 30 Pea na'a nau ‘alu ai mei kuo ofi ‘ene mate. 48 Pea tala ‘e Sisu, kiate ia, he kolo, ‘o ha'u kiate ia. 31 Pea lolotonga ia, na'e “Kapau 'oku 'ikai te mou mamata ki he ngaahi fakakolekole ‘ene kau ākonga kiate ia, ‘o pehē, faka'ilonga, mo e me'a fakaofo, ‘e ‘ikai te mou “Lāpai, ke ke kai.” 32 Ka na'e pehē ‘e ia kiate tui.” 49 Pea talaange ‘e he tangata‘eiki kiate kinautolu, “Oku ai ‘eku me'a ke kai ‘oku ‘ikai te ia, ‘Eiki, keta ō hifo, na'a mate hoku foha. 50 mou ‘iloa.” 33 Ko ia na'e fepehē‘aki ai ‘ae kau Pea pehē ‘e Sisu kiate ia, “Alu koe ‘oku mo'ui ākonga, “Kuo ‘omi ‘e ha tangata ha‘ane me'a ke ho foha.” Pea tui ‘ae tangata ki he lea kuo lea kai?” 34 Pea talaange ‘e Sisu kiate kinautolu, “Ko ‘aki ‘e Sisu kiate ia, pea ‘alu ia. 51 Pea ‘i he‘ene ‘eku me'akai ko e fai ‘ae loto ‘o ia na'a ne fekau kei ‘alu, na'e fakafetaulaki mai kiate ia ‘ene au, pea faka'osi ‘ene ngāue. 35 ‘Ikai ‘oku mou kau tamaio‘eiki, ‘onau tala [kiate]ia, ‘o pehē, pehē, ‘Ko e māhina ‘e fā, pea hoko ‘ae ututa'u?” “Oku mo'ui ho foha.” 52 Pea fehu'i ai ia kiate Vakai, ‘oku ou tala kiate kimoutolu, Hanga hake kinautolu ki he feitu'ula‘ā na'e kamata mo'ui ai homou mata, ‘o vakai ki he ngaahi ngoue; he ‘oku hina ia ki he ututa'u. 36 Pea ko ia ‘oku tu'usi ‘oku ma'u ‘ae totongi ‘o ne tānaki ‘ae fua ki he mo'ui ta'engata: koe'uhī ke fiefia fakataha ‘aia ‘oku tūtūu'i mo ia ‘oku tu'usi. (aiōnios g166) 37 Pea ‘i he me'a ni ‘oku mo'oni ai ‘ae tala ko ia, “Oku tūtūu'i ‘e he tokotaha, kae tu'usi ‘e ha taha kehe.” 38 Na'aku fekau ‘akimoutolu ke tu'usi ‘aia na'e ‘ikai te mou ngāue ki ai: na'e ngāue ‘ae kau tangata kehe, pea ‘oku mou ma'u ‘enau ngāue.” 39 Pea na'e tui kiate ia ‘ae tokolahī ‘oe kakai Samēlia, ‘i he kolo ko ia, ko e me'a ‘i he lea ‘ae fefine, ‘i he‘ene pehē, “Na'a ne tala kiate au ‘ae me'a kotoa pē na'aku fai.” 40 Pea ‘i he ha'u ‘ae kakai Samēlia kiate ia, na'a nau fakakolekole kiate ia ke ne nofo mo kinautolu: pea na'e nofo ai ia ‘i he ‘aho ‘e ua. 41 Pea tui ‘ae tokolahī kehe ko e me'a ‘i he‘ene lea ‘a'ana; 42 ‘O nau pehē ki he fefine, “Ko eni ‘oku mau tui, ka ‘oku ‘ikai ‘i ho'o lea: he kuo mau fanongo ‘ekimautolu, pea mau ‘ilo ko e Kalaisi mo'oni eni, ko e Fakamo'ui ‘o māmāni.” 43 Pea hili ‘ae ‘aho ‘e ua, na'e ‘alu ia mei ai, ‘o fononga ki Kāleli. 44 “Ka na'e fakamo'oni ‘e Sisu, ‘oku ‘ikai ha palōfita ‘oku ne ma'u ‘ae faka'apa'apa ‘i hono fonua.” 45 Pea ‘i he‘ene hoko ki Kāleli, na'e ma'u ia ‘e he kakai Kāleli, he na'a nau mamata ki he ngaahi me'a kotoa pē na'a ne fai ‘i Selūsalema ‘i he kātoanga: he na'a nau ‘alu foki ki he kātoanga. 46 Pea na'e toe ha'u ‘a Sisu ki Kena ‘o Kāleli, na'a ne liliu ai ‘ae vai ko e uaine. Pea na'e ‘i ai ‘ae ‘eiki na'e mahaki hono foha ‘i Kapaneume. 47 Pea ‘i he‘ene fanongo kuo ha'u ‘a Sisu mei Siutea ki Kāleli, ne ne ‘alu ki ai, ‘o ne fakakolekole kiate ia ke ne ‘alu hifo, ‘o fakamo'ui hono foha: he

Pea pehē ‘e Sisu kiate ia, “Alu koe ‘oku mo'ui ākonga, “Kuo ‘omi ‘e ha tangata ha‘ane me'a ke ho foha.” Pea tui ‘ae tangata ki he lea kuo lea kai?” 34 Pea talaange ‘e Sisu kiate ia, pea ‘alu ia. 51 Pea ‘i he‘ene ‘eku me'akai ko e fai ‘ae loto ‘o ia na'a ne fekau kei ‘alu, na'e fakafetaulaki mai kiate ia ‘ene au, pea faka'osi ‘ene ngāue. 35 ‘Ikai ‘oku mou kau tamaio‘eiki, ‘onau tala [kiate]ia, ‘o pehē, pehē, ‘Ko e māhina ‘e fā, pea hoko ‘ae ututa'u?” “Oku mo'ui ho foha.” 52 Pea fehu'i ai ia kiate Vakai, ‘oku ou tala kiate kimoutolu, Hanga hake kinautolu ki he feitu'ula‘ā na'e kamata mo'ui ai homou mata, ‘o vakai ki he ngaahi ngoue; he ‘oku hina ia ki he ututa'u. 36 Pea ko ia ‘oku tu'usi ‘oku ma'u ‘ae totongi ‘o ne tānaki ‘ae fua ki he mo'ui ta'engata: koe'uhī ke fiefia fakataha ‘aia ‘oku tūtūu'i mo ia ‘oku tu'usi. (aiōnios g166) 37 Pea ‘i he me'a ni ‘oku mo'oni ai ‘ae tala ko ia, “Oku tūtūu'i ‘e he tokotaha, kae tu'usi ‘e ha taha kehe.” 38 Na'aku fekau ‘akimoutolu ke tu'usi ‘aia na'e ‘ikai te mou ngāue ki ai: na'e ngāue ‘ae kau tangata kehe, pea ‘oku mou ma'u ‘enau ngāue.” 39 Pea na'e tui kiate ia ‘ae tokolahī ‘oe kakai Samēlia, ‘i he kolo ko ia, ko e me'a ‘i he lea ‘ae fefine, ‘i he‘ene pehē, “Na'a ne tala kiate au ‘ae me'a kotoa pē na'aku fai.” 40 Pea ‘i he ha'u ‘ae kakai Samēlia kiate ia, na'a nau fakakolekole kiate ia ke ne nofo mo kinautolu: pea na'e nofo ai ia ‘i he ‘aho ‘e ua. 41 Pea tui ‘ae tokolahī kehe ko e me'a ‘i he‘ene lea ‘a'ana; 42 ‘O nau pehē ki he fefine, “Ko eni ‘oku mau tui, ka ‘oku ‘ikai ‘i ho'o lea: he kuo mau fanongo ‘ekimautolu, pea mau ‘ilo ko e Kalaisi mo'oni eni, ko e Fakamo'ui ‘o māmāni.” 43 Pea hili ‘ae ‘aho ‘e ua, na'e ‘alu ia mei ai, ‘o fononga ki Kāleli. 44 “Ka na'e fakamo'oni ‘e Sisu, ‘oku ‘ikai ha palōfita ‘oku ne ma'u ‘ae faka'apa'apa ‘i hono fonua.” 45 Pea ‘i he‘ene hoko ki Kāleli, na'e ma'u ia ‘e he kakai Kāleli, he na'a nau mamata ki he ngaahi me'a kotoa pē na'a ne fai ‘i Selūsalema ‘i he kātoanga: he na'a nau ‘alu foki ki he kātoanga. 46 Pea na'e toe ha'u ‘a Sisu ki Kena ‘o Kāleli, na'a ne liliu ai ‘ae vai ko e uaine. Pea na'e ‘i ai ‘ae ‘eiki na'e mahaki hono foha ‘i Kapaneume. 47 Pea ‘i he‘ene fanongo kuo ha'u ‘a Sisu mei Siutea ki Kāleli, ne ne ‘alu ki ai, ‘o ne fakakolekole kiate ia ke ne ‘alu hifo, ‘o fakamo'ui hono foha: he

ia. Pea nau pehē kiate ia, “Aneafi ‘i hono fitu ‘oe feitu'ula‘ā na'e mahu'i ‘ae mofi ‘iate ia.” 53 Pea na'e ‘ilo ‘e he tamai ko e feitu'ula‘ā pe ko ia na'e pehē ai ‘e Sisu kiate ia, ‘Oku mo'ui ho foha: Pea na'e tui ai ia, pea mo hono fale kotoa pē. 54 Ko hono ua eni ‘oe mana na'e fai ‘e Sisu, ‘i he‘ene ha'u mei Siutea ki Kāleli.

5 Hili eni, na'e ai ‘ae kātoanga ‘ae kakai Siu: pea na'e ‘alu hake ‘a Sisu ki Selūsalema. 2 Pea ‘oku ‘i Selūsalema, [‘o ofi] ki he [matapā sipi], ‘ae ano vai, ‘oku ui ‘i he lea fakaHepelū ko Peteseta, na'e nima hono fale hala. 3 Pea na'e tatoka ai ‘ae kakai mahaki tokolahī, ko e kui, mo e pipiki, mo e mamatea, ‘i he tatali ki he ngaeue ‘oe vai. 4 He na'e ‘alu hifo ha ‘āngelo ki he ano ‘i ha ‘aho, ‘o fakangaueue ‘ae vai: pea ko ia ‘e fuofua tu'u ki he vai, hili hono fakangaueue, na'e fakamo'ui ia mei hono mahaki kotoa pē. 5 Pea na'e ‘i ai ‘ae tangata ‘e taha na'e mo'ua ‘i he mahaki ‘i he ta'u ‘e tolungofulu ma valu. 6 Ka kuo mamata ‘a Sisu ki he‘ene tokoto, ‘o ne ‘ilo kuo fuoloa ‘ene mo'ua, na'e fehu'i ia ki ai, “Ko ho loto ke ke mo'ui?” 7 Pea pehē ‘e he mahaki kiate ia, “Eiki, ‘oku ‘ikai ha tangata, ‘oka fakangaueue ‘ae vai, ke ne hiki au ki he ano: kae lolotonga ‘eku ‘alu, ‘oku mu'omu'a hifo ‘iate au ha taha kehe.” 8 Pea tala ‘e Sisu kiate ia, “Tu'u hake, pea to‘o ho mohenga, ‘o ‘alu.” 9 Pea fakafokifā pe kuo mo'ui ‘ae tangata, ‘o ne to‘o hono mohenga, pea ‘alu pea ko e ‘aho ko ia ko e Sāpate. 10 Ko ia na'e pehē ai ‘ae kakai Siu kiate ia kuo fakamo'ui, “Ko e ‘aho Sāpate eni: ‘oku ‘ikai ngofua ke ke fua ho mohenga.” 11 Pea talaange ‘e ia kiate kinautolu, “Ko ia na'a ne fakamo'ui au, ko ia pe na'e pehē

kiate au, ‘To‘o ho mohenga, ‘o ‘alu.’’’ 12 Pea na‘a ‘ae mo‘ui ‘iate ia pē; pea ‘oku pehē pe ‘ene tuku nau fehu‘i ai kiate ia, “Ko hai ‘ae tangata ko ia ki he ‘Alo, ke ne ma‘u ‘ae mo‘ui ‘iate ia pe; 27 na‘e pehē kiate koe, “To‘o ho mohenga, ‘o ‘alu?” Pea kuo ne tuku kiate ia ‘ae pule ke ‘a‘ana ‘ae 13 Pea ko ia kuo fakamo‘ui na‘e ‘ikai te ne ‘ilo pe fai ‘oe fakamaau foki, koe‘uhi ko e ‘Alo ia ‘oe ko hai ia: he na‘e mahu‘i mei ai ‘a Sisu, he na‘e tangata. 28 ‘Oua te mou ofo ai: he ‘oku ha‘u ‘i ai ‘ae tokolahī. 14 Hili ia, na‘e ‘ilo ia ‘e Sisu ‘i ‘ae ‘aho, ‘e fanongo ai ki hono le‘o ‘akinautolu he falelotu lahi, ‘o ne pehē kiate ia, “Vakai, kuo kotoa pē ‘oku ‘i he ngaahi tanu‘anga, 29 Pea te fakamo‘ui koe: ‘oua na‘a ke toe fai angahala, nau ‘alu atu; ko kinautolu na‘e fai lelei, ki he telia na‘a tō kiate koe ha kovi lahi hake.” 15 Pea toetu‘u ‘oe mo‘ui; mo kinautolu na‘e fai kovi, ‘alu ‘ae tangata, ‘o fakahā ki he kakai Siu ko ki he toetu‘u ‘oe fakamala‘ia. 30 “‘Oku ‘ikai te Sisu ia, na‘a ne fakamo‘ui ia. 16 Pea ko ia na‘e u fa‘a fai ‘eau pe ha me‘a: ‘oku hangē ko ‘eku fakatanga‘i ai ‘a Sisu ‘e he kakai Siu, ‘onau fie fanongo, ‘a ‘eku fakamaau; pea ‘oku totonus ‘eku tāmate‘i ia, koe‘uhi ko ‘ene fai ‘ae me‘a ni ‘i he fakamaau; koe‘uhi ‘oku ‘ikai te u fai ki hoku ‘aho Sāpate. 17 Ka na‘e talaange ‘e Sisu kiate loto ‘o‘oku, ka ko e finangalo ‘oe Tamai na‘a ne kinautolu, “‘Oku kei ngāue ni ‘a ‘eku Tamai, pea fekau au. 31 “Kapau te u fakamo‘oni au ‘eau pē, ‘oku ou ngāue foki.” 18 Ko ia na‘e ‘āsili ai ‘ae fie tā ‘oku ‘ikai mo‘oni ‘eku fakamo‘oni. 32 ‘Oku tāmate‘i ia ‘e he kakai Siu, he na‘e ‘ikai ke ngata ai ha tokotaha kehe ‘oku ne fakamo‘oni‘i au; ‘i he maumau‘i ‘ae Sāpate, ka ko ‘ene pehē foki, pea ‘oku ou ‘ilo ko ‘ene fakamo‘oni kiate au ko e ‘Otua ko ‘ene Tamai, ‘o ne fakatatau ai ia ki ‘oku mo‘oni. 33 Na‘a mou fekau kia Sione, pea he ‘Otua. 19 Pea leaange ‘a Sisu, ‘o ne pehē kiate na‘a ne fakamo‘oni ‘e ia ki he mo‘oni. 34 Ka kinautolu, Ko e mo‘oni, ko e mo‘oni, ‘oku ou tala ‘oku ‘ikai ‘aonga kiate au ‘ae fakamo‘oni mei kiate kimoutolu, “‘Oku ‘ikai fa‘a fai ‘e he ‘Alo ha he tangata: ka ‘oku ou lea ‘aki eni koe‘uhi ke me‘a ‘e ia pē, ka ko ia ‘oku ne mamata ‘oku fai ‘e mou mo‘ui. 35 Ko e maama vela mo ulo ia: pea he Tamai: he ko e me‘a kotoa pē ‘oku ne fai, ‘oku na‘a mou loto ‘o fuuloa si‘i pē ke fiefia ‘i hono fai ia ‘e he ‘Alo foki. 20 He ‘oku ‘ofa ‘ae Tamai ki maama. 36 Ka ‘oku ou ma‘u ‘ae fakamo‘oni lahi he ‘Alo, ‘o ne fakahā kiate ia ‘ae ngaahi me‘a ‘ia Sione: he ko e ngaahi ngāue kuo tuku kiate kotoa pē ‘oku ne fai: pea te ne fakahā kiate ia au ‘e he Tamai ke u fai, ko e ngāue ko ia ‘oku ‘ae ngaahi ngāue lahi ‘i he me‘a ni, ke mou ofo ou fai, ‘oku fakamo‘oni kiate au, kuo fekau au ai. 21 He ‘oku hangē ‘oku fokotu‘u mo fakaake ‘e ‘e he Tamai. 37 Pea ko e Tamai, ‘aia na‘a ne he Tamai ‘ae mate; ‘oku pehē ‘ae fakaake ‘e he fekau au, kuo ne fakamo‘oni kiate au. Na‘e ‘ikai ‘Alo ‘aia kotoa pē ‘oku loto ia ki ai. 22 He ‘oku te mou fanongo ‘i ha kuonga ki hono le‘o, pe ‘ikai fakamaau ha tokotaha ‘e he Tamai, ka kuo mamata ki hono anga. 38 Pea ‘oku ‘ikai nofō‘ia ne tuku ‘ae fakamaau kotoa pē ki he ‘Alo: 23 ‘akimoutolu ‘e he‘ene folofola: he ko ia na‘a ne Koe‘uhi ke faka‘apa‘apa kotoa pē ki he ‘Alo, ‘o fekau, ‘oku ‘ikai te mou tui ki ai. 39 ‘Oku mou hangē ko ‘enau faka‘apa‘apa ki he Tamai. Ko kumi lahi ‘i he ngaahi [tohitapu] koe‘uhi ‘oku ia ‘oku ‘ikai faka‘apa‘apa ki he ‘Alo, ‘oku ‘ikai mou ‘amanaki ke ma‘u ai ‘ae mo‘ui ta‘engata: faka‘apa‘apa ia ki he Tamai na‘a ne fekau ia. 24 pea ko ia ia ‘oku fakamo‘oni kiate au. (aiōnios g166) “Ko e mo‘oni, ko e mo‘oni, ‘oku ou tala kiate kimoutolu, Ko ia ‘oku fanongo ki he‘eku lea, ‘o tui kiate ia na‘a ne fekau au, ‘oku ‘iate ia ‘ae mo‘ui ta‘engata, pea ‘e ‘ikai fakamala‘ia ia; ka kuo hao mei he mate ki he mo‘ui. (aiōnios g166) 25 Ko e mo‘oni, ko e mo‘oni, ‘oku ou tala Tamai, pea ‘oku ‘ikai te mou ma‘u au: kapau kiate kimoutolu, ‘Oku ha‘u ‘ae ‘aho, pea ko eni ‘e ha‘u ha taha ‘i hono hingoa ‘o‘ona, te mou ia, ‘e fanongo ai ‘ae mate ki he le‘o ‘oe ‘Alo ma‘u ia. 44 ‘E fa‘a tui fefē ‘akimoutolu, ‘oku mou ‘oe ‘Otua; pea ko kinautolu ‘e fanongo te nau fetal‘aki ‘ae fefakamālō‘aki ‘iate kimoutolu, ka mo‘ui. 26 He ‘oku hangē ‘oku ma‘u ‘e he Tamai ‘oku ‘ikai te mou kumi ki he fakamālō mei he

'Otua pē? 45 'Oua na'a mahalo te u talatalaaki ākonga ki tahi, 17 'O heka vaka, pea taumu'a 'akimoutolu ki he Tamai: 'oku ai ha tokotaha ki Kapaneume. Pea kuo po'uli, ka 'oku te'eki 'oku ne talatalaaki 'akimoutolu, 'a Mōsese, 'oku hoko mai 'a Sisu kiate kinautolu. 18 Pea na'e mou falala ki ai. 46 He ka ne tui 'akimoutolu kia tō 'ae fu'u matangi pea peaua 'ae tahi. 19 Pea Mōsese, pehē, kuo mou tui kiate au: he na'e tohi hili 'enau 'a'alo 'i he maile 'e tolu mo e toe, 'e ia kiate au. 47 Pea kapau 'oku 'ikai te mou tui na'a nau mamata kia Sisu 'oku 'eve'eva 'i he ki he'ene ngaahi tohi, 'e fēfee'i ho'omou tui ki tahi, mo 'unu'unu mai ki he vaka: pea na'a nau he'eku ngaahi lea?"

6 Hili eni, na'e folau 'a Sisu 'i he tahi 'o Kāleli, 'aia 'oku 'o Taipiliō. 2 Pea muimui 'iate ia 'ae fu'u kakai, koe'uhī na'a nau mamata ki he ngaahi mana na'a ne fai kiate kinautolu na'e mahaki. 3 Pea na'e 'alu hake 'a Sisu ki ha mo'unga, pea nofo ai ia mo 'ene kau ākonga. 4 Pea na'e ofi 'ae Lakaatu, ko e kātoanga 'ae kakai Siu. 5 Pea hanga hake 'e Sisu hono fofonga, 'o mamata ki he fu'u tokolahī 'oku ha'u kiate ia, pea lea ia kia Filipe, "Te tau fakatau 'ae mā mei fē, ke kai 'ekinautolu ni?" 6 Pea na'e ne lea 'aki eni ko e 'ahi'ahi kiate ia: he na'a ne 'ilo 'e ia 'aia te ne fai. 7 Pea talaange 'e Filipe kiate ia, "Ko e mā ki he tenali 'e uangeau, 'e 'ikai lahi kiate kinautolu, koe'uhī ke nau taki taha ha konga si'i." 8 Pea ko 'ene ākonga 'e tokotaha, ko 'Anitelū, ko e tokoua 'o Saimone Pita, na'e pehē 'e ia kiate ia, 9 "'Oku 'i henī 'ae tama, 'oku ne ma'u 'ae fo'i mā pa'ale 'e nima, mo e ika si'i 'e ua: ka ko e hā ia 'i he fu'u tokolahī?" 10 Pea tala 'e Sisu, "Pule ke nofo ki lalo 'ae kau tangata." Pea na'e mohuku'ia 'ae potu. Pea nofo ki lalo 'ae kau tangata, na'a nau toko nima afe nai. 11 Pea na'e to'o 'e Sisu 'ae mā; pea ne fakafeta'i, pea tufa ia ki he kau ākonga, kae [tufaki]'e he kau ākonga kiate kinautolu na'e nofo; pea [tufaki]mo e ika ke 'oua ke nau fiu. 12 Pea kuo mākona 'akinautolu, pea tala 'e ia ki he'ene kau ākonga, "Tānaki hono toenga, kae'oua na'a li'aki ha me'a." 13 Ko ia na'a nau tānaki ia, 'o fakafonu 'ae kato 'e hongofulu ma ua, 'i he toenga mā pa'ale 'e nima, ka kuo hili 'ae kai 'ae kakai. 14 Pea 'i he mamata 'e he kau tangata ko ia ki he mana kuo fai 'e Sisu, na'a nau pehē, "Tā ko e mo'oni ko eni 'ae palōfita [na'e pehē]'e ha'u ki māmanī." 15 Pea kuo 'ilo 'e Sisu te nau ha'u 'o puke fakamālohi ia, ke fakanofo ia ko e tu'i, na'a ne toe 'alu tokotaha pe ki ha mo'unga. 16 Pea kuo hoko 'ae efiafi, na'e 'alu 'ene kau na'a nau mamavahē. 20 Ka na'e pehē 'e ia kiate kinautolu, 'Ko au pe; 'oua 'e manavahē.' 21 Pea na'a nau ma'u loto fiefia ia ki he vaka; pea tau leva 'ae vaka ki he fonua na'a nau folau ki ai. 22 Pea ko e 'aho na'a na feholoi, 'i he mamata 'ae kakai na'e tutu'u 'i he kauvai 'e taha, na'e 'ikai ha vaka 'i ai ka ko ia pe na'e heka ai 'ene kau ākonga, pea na'e 'ikai 'alu 'a Sisu ki he vaka mo 'ene kau ākonga, ka na'e folau 'a 'ene kau ākonga pe; 23 (Ka na'e ha'u 'ae ngaahi vaka kehe mei Taipiliō, 'o ofi ki he potu na'a nau kai mā ai, 'i he hili 'ae fakafeta'i 'e he 'Eiki:) 24 Pea 'i he mamata 'ae kakai 'oku 'ikai 'i ai 'a Sisu, pe ko 'ene kau ākonga, na'a nau heka vaka, pea ha'u ki Kapaneume, 'o kumi 'a Sisu. 25 Pea 'i he'enau 'ilo ia 'i he kauvai 'e taha, na'a nau fehu'i kiate ia, Lāpāi, na'a ke ha'u 'anefē ki henī? 26 Pea leaange 'a Sisu kiate kinautolu, 'o pehē, "Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate kimoutolu, 'oku 'ikai te mou kumi au, koe'uhī ko ho'omou mamata ki he ngaahi mana, ka ko e me'a 'i ho'omou kai 'i he ngaahi fo'i mā, pea mākona. 27 'Oua 'e ngāue ki he me'akai 'oku 'auha, ka ki he me'akai 'oku tolonga ki he mo'ui ta'engata, 'aia 'e foaki 'e he Foha 'oe tangata kiate kinautolu: he kuo faka'ilonga ia 'e he 'Otua ko e Tamai." (aiōnios g166) 28 Pea na'a nau fehu'i kiate ia, "Ko e hā 'ae ngaahi ngāue 'oku totonu ke mau fai ki he 'Otua?" 29 Pea leaange 'a Sisu, 'o pehē kiate kinautolu, "Ko eni 'ae ngāue ki he 'Otua, koe'uhī ke mou tui kiate ia kuo ne fekau." 30 Pea na'a nau pehē ai kiate ia, "Ko e hā ha faka'ilonga 'oku ke fai, koe'uhī ke mau mamata, kae tui kiate koe? Ko e hā 'oku ke fai? 31 Na'e kai 'ae mana 'e he'emau ngaahi tamai 'i he toafa; 'o hangē ko ia kuo tohi, 'Na'e foaki 'e ia 'ae mā mei he langi kiate kinautolu ke nau kai.'" 32 Pea lea 'a Sisu kiate kinautolu, "Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate kimoutolu, na'e 'ikai foaki 'e Mōsese 'ae mā ko

ia mei he langi kiate kimoutolu; ka 'oku foaki 'e tangata, pea 'ikai mate. 51 Ko au ko e mā mo'ui he'eku Tamai 'ae mā mo'oni mei he langi kiate kuo 'alu hifo mei he langi: kapau 'e kai 'e ha kimoutolu. 33 He ko ia 'ae mā 'ae 'Otua 'aia tangata 'ae mā ni, 'e mo'ui ta'engata ia: pea 'oku 'alu hifo mei he langi, 'o foaki 'ae mo'ui ki ko e mā 'oku ou foaki ko hoku sino, 'aia te u māmāni." 34 Pea na'a nau pehē kiate ia, "Eiki, foaki ke mo'ui ai 'a māmāni." (aiōn g165) 52 Ko ia foaki ma'uaipē 'ae mā ni kiate kimautolu." 35 na'e fakakikihi ai 'ae kakai Siu 'iate kinautolu, Pea talaange 'e Sisu kiate kinautolu, "Ko au ko e 'o pehē, "E fa'a foaki fēfee'i 'e he tangata ni mā 'oe mo'ui: ko ia 'oku ha'u kiate au, 'e 'ikai hono sino ke tau kai?" 53 Pea lea 'a Sisu kiate 'aupito fiekaia; pea ko ia 'oku tui kiate au, 'e kinautolu, "Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou 'ikai 'aupito fieinu ia. 36 Ka na'aku tala kiate tala kiate kimoutolu, Kapau 'e 'ikai te mou kai kimoutolu, Kuo mou mamata foki kiate au, kae 'ae sino 'oe Foha 'oe tangata, mo inu hono toto, 'ikai tui. 37 Ko ia kotoa pē 'oku foaki 'e he Tamai 'oku 'ikai ha mo'ui 'iate kimoutolu. 54 Ko ia 'oku kiate au, 'e ha'u ia kiate au; pea ko ia 'oku ha'u ne kai hoku sino, mo inu hoku toto, 'oku 'iate ia kiate au, 'e 'ikai 'aupito teu si'aki. 38 Na'e 'ikai te 'ae mo'ui ta'engata; pea te u fokotu'u ia 'i he u 'alu hifo mei he langi ke fai hoku loto 'o'oku, 'aho fakamui. (aiōnios g166) 55 He ko hoku sino ko ka ko e finangalo 'o ia na'a ne fekau'i au. 39 Pea e me'akai mo'oni, pea ko hoku toto ko e inu ko e finangalo eni 'oe Tamai na'a ne fekau au, mo'oni. 56 Ko ia 'oku kai hoku sino, mo inu hoku koe'uhī ko ia kotoa pē kuo ne foaki kiate au, ke toto, 'oku nofo ia 'iate au, mo au 'iate ia. 57 'O 'oua na'a mole ha tokotaha, kae fokotu'u ia 'i hangē 'oku mo'ui 'ae Tamai na'a ne fekau au, he 'aho fakamui. 40 Pea ko e finangalo eni 'o ia na'a ne fekau au, koe'uhī ko ia fulipē 'oku 'oku ne kai 'iate au, ko ia pe 'e mo'ui 'iate au. 58 mamata ki he 'Alo, pea tui kiate ia, ke ne ma'u Ko eni 'ae mā ko ia na'e 'alu hifo mei he langi: 'o 'ae mo'ui ta'engata; pea te u fokotu'u ia 'i he 'ahō fakamui." (aiōnios g166) 41 Pea na'e läunga ai Pea 'oku ou mo'ui 'i he Tamai: 'oku pehē, ko ia ia na'a ne fekau au, koe'uhī ko ia fulipē 'oku 'oku ne kai 'ate au, ko ia pe 'e mo'ui 'ate au. 59 Na'e lea 'aki 'ae akakai Siu kiate ia, ko e me'a 'i he'ene pehē, 'ahō fakamui." (aiōn g165) 59 Na'e lea 'aki "Ko au ko e mā na'e 'alu hifo mei he langi." 42 'e ia 'ae ngaahī me'a ni 'i he falelotu, 'i he'ene Pea na'a nau pehē, "Ikai ko Sisu eni, ko e foha 'o akonaki 'i Kapaneume. 60 Pea 'i he fanongo ki ai Siosefa, ko e tamai mo e fa'e 'a'ana 'oku tau 'ilo? 'ene kau ākonga tokolahī, na'a nau pehē, "Ko e Pea 'oku fēfee'i 'ene pehē, Na'aku 'alu hifo mei lea faingata'a eni: ko hai 'oku fa'a 'ilo ia?" 61 he langi?" 43 Ko ia na'e leaange 'a Sisu, 'o ne Pea 'ilo 'e Sisu 'iate ia 'oku läunga ai 'ene kau pehē kiate kinautolu, "Oua te mou feläunga'aki ākonga, pea lea ia kiate kinautolu, "Oku tūkia 'iate kimoutolu. 44 'E 'ikai ha tangata 'e fa'a ha'u 'akimoutolu 'i he me'a ni? 62 Pea 'e fēfē 'oka kiate au, 'o kapau 'e 'ikai tohoaki ia 'e he Tamai mou ka mamata ki he Foha 'oe tangata 'oku 'alu 'aia na'a ne fekau'i au: pea te u fokotu'u ia 'i he hake ki he potu na'e 'i ai ia 'i mu'a? 63 Ko e 'ahō fakamui. 45 Kuo tohi 'i he kau palōfita, 'Pea laumālie ia 'oku ne fakamo'ui; 'oku 'ikai hano 'e akonekina 'akinautolu kotoa pē 'i he 'Otua.' aonga 'oe sino: ko e lea 'oku ou lea 'aki kiate Ko ia ko e tangata kotoa pē kuo fanongo, pea kimoutolu, ko e laumālie ia pea mo e mo'ui. kuo akonekina 'i he Tamai, 'oku ha'u ia kiate 64 Ka 'oku ai homou ni'ihī 'oku 'ikai tui. He au. 46 'Oku 'ikai ha tangata kuo ne mamata ki na'e 'ilo 'e Sisu mei he kamata'anga 'akinautolu he Tamai: ka ko ia pe 'oku mei he 'Otua, kuo na'e 'ikai tui, mo ia te ne lavaki'i ia. 65 'O ne mamata ia ki he Tamai. 47 Ko e mo'oni, ko e pehē, "Ko ia ne u pehē ai kiate kimoutolu, 'Oku mo'oni, 'oku ou tala kiate kimoutolu, Ko ia 'oku 'ikai fa'a ha'u ha tangata kiate au, ka 'i hono tui kiate au, 'oku 'iate ia 'ae mo'ui ta'engata, foaki kiate ia mei he'eku Tamai." 66 Pea talu (aiōnios g166) 48 Ko au ko e mā ko ia 'oe mo'ui. 49 mei ai na'e foki ki mui 'ae tokolahī 'o 'ene kau Na'e kai 'ae mana 'e ho'omou ngaahī tamai 'i ākonga, 'o 'ikai toe 'alu mo ia. 67 Pea lea ai 'a he toafa, ka na'a nau mate. 50 Ko eni 'ae mā Sisu ki he toko hongofulu ma toko ua, "E 'alu 'oku 'alu hifo mei he langi, 'aia 'oku kai 'e ha mo kimoutolu foki? 68 Pea leaange 'a Saimone

Pita kiate ia, “Eiki, te mau ‘alu kia hai? ‘Oku ‘iate koe ‘ae ngaahi lea ‘oe mo’ui ta’engata. **(aiōnios g166)** 69 Pea ‘oku mau tui pea ‘ilo pau ko koe ko e Kalaisi, ko e ‘Alo ‘oe ‘Otua mo’ui.” 70 Pea pehē ‘e Sisu kiate kinautolu, “Ikai na’aku ua, pea ko homou tokotaha ko e tēvolo?” 71 Ko ‘ene lea ia kia Siutasi ‘Isikaliote, ko e foha ‘o Saimone: he ko ia te ne lavaki’i ia, ko e taha ia ‘oe toko hongofulu ma toko ua.

7 Hili ‘ae ngaahi me’ā ni, na’e fononga fano ‘a Sisu ‘i Kāleli: he na’e ‘ikai fie fononga ia ‘i Siutea, he na’e holi ‘ae kakai Siu ke tāmate’i ia. 2 Pea ko e kātoanga ‘oe ngaahi fale fehikitaki ‘ae kakai Siu, na’e ofi. 3 Ko ia na’e pehē ai ‘e hono kāinga kiate ia, “Alu ‘i henī, ‘o ‘alu ki Siutea, koe’uhi ke mamata foki ‘a ho’o kau ākonga ki he ngaahi ngāue ‘oku ke fai. 4 He ‘oku ‘ikai ha tangata ‘oku holi ke ongoongo, pea ne fai fakalilolilo ha me’a. Kapau ‘oku ke fai ‘ae ngaahi me’ā ni, fakahā koe ki māmani.” 5 He na’e ‘ikai tui foki ‘a hono kāinga kiate ia. 6 Pea talaange ‘e Sisu kiate kinautolu, “‘Oku te’eki ai hoko hoku ‘aho: ka ‘oku tatau kotoa pē ‘ae ‘aho kiate kimoutolu. 7 ‘Oku ‘ikai fa’ā fehi’ā ‘a māmani kiate kimoutolu; ka ‘oku fehi’ā ia kiate au, koe’uhi ‘oku ou fakahā ki ai, ‘oku kovi ‘ene ngaahi ngāue. 8 Mou ‘alu hake ki he kātoanga ni: ‘e ‘ikai te u ‘alu leva ki he kātoanga ni; he ‘oku te’eki ai hokosia hoku ‘aho.” 9 Hili ‘ene lea ‘aki ‘ae ngaahi lea ni kiate kinautolu, pea nofo pe ia ‘i Kāleli. 10 Ka kuo ‘alu hono kāinga, pea toki ‘alu foki ia ki he kātoanga, na’e ‘ikai ‘i he fakahā, kae fakafufū pe. 11 Pea kumi ia ‘e he kakai Siu ‘i he kātoanga, ‘onau pehē, “Ko e fē ia?” 12 Pea na’e lahi ‘ae fefanafanahi ‘i he kakai koe’uhi ko ia: he na’e pehē ‘e he ni’ihi, “Ko e tangata lelei ia:” kae pehē ‘e he ni’ihi, “‘Oku ‘ikai; he ‘oku ne fakahala’i ‘ae kakai.” 13 Ka na’e ‘ikai lea fakahā ‘e ha taha kiate ia, ko ‘enau manavahē ki he kakai Siu. 14 Pea ‘i he lolotonga ‘ae kātoanga, na’e ‘alu hake ‘a Sisu ki he falelotu lahi, ‘o akonaki. 15 Pea ofo ‘ae kakai Siu, ‘o [nau]pehē, “‘Oku ‘ilo fakafēfē ‘e he tangata ni ‘ae poto, he na’e ‘ikai akonekina?” 16 Pea leaange ‘a Sisu kiate kinautolu, ‘O ne pehē, “Ko ‘eku akonaki ‘oku ‘ikai ‘a’aku, ka ‘oku ‘a’ana na’a ne

fekau au. 17 Pea ko ia ia ‘e fai ki hono finangalo, te ne ‘ilo ‘ae akonaki, pe ‘oku ‘i he ‘Otua ia, pe ko ‘eku lea ‘iate au pe. 18 Ko ia ‘oku lea ‘iate ia ne kumi ‘ae fakamālō ‘a’ana: ka ko ia ‘oku ia ‘oku mo’oni, pea ‘oku ‘ikai ha ta’emā’oni’oni ia ‘iate ia. 19 ‘Ikai na’e ‘atu ‘e Mōsese ‘ae fono kiate ‘ene lea ia kia Siutasi ‘Isikaliote, ko ‘oku ‘ikai hamou tokotaha ‘oku ne fai ki he fono? Ko e hā ‘oku mou kumi ai ke tāmate’i au?” 20 Pea leaange ‘ae kakai, ‘o pehē, ‘Oku ‘iate koe ha tēvolo: ko hai ‘oku kumi ke tāmate’i koe? 21 Pea leaange ‘a Sisu, ‘o pehē kiate kinautolu, “Kuo u fai ‘ae ngāue ‘e taha, pea ‘oku mou ofo ai kotoa pē. 22 Na’e fokotu’u ‘e Mōsese ‘ae kamu kiate kimoutolu; (ka ‘oku ‘ikai mei ‘a Mōsese ia, kae mei he ngaahi tamai; pea ‘oku kamu’i ‘ekimoutolu ‘ae tama tangata ‘i he ‘aho Sāpate. 23 Pea kapau ‘e kamu ‘ae tama tangata ‘i he ‘aho Sāpate, koe’uhi ke ‘oua na’a maumau’i ‘ae fono ‘a Mōsese; ‘oku mou ‘ita kiate au, ko e me’a ‘i he’eku fakamo’ui haohaoa ‘ae tangata ‘i he ‘aho Sāpate? 24 ‘Oua te mou fakamaau ‘o fakatatau mo ia ‘oku ha mai, kae fakamaau ke tototonu.” 25 Pea lea ai ha ni’ihi mei Selūsalema, “‘Ikai ko eni ia ‘oku nau kumi ke tāmate’i? 26 Pea vakai, ‘oku lea mālohi ia, kae ‘ikai si’i te nau lea kiate ia. ‘Oku ‘ilo mo’oni ‘e he kau pule ko e Kalaisi tototonu eni? 27 He ‘oku tau ‘ilo ‘ae potu ‘oku ha’u mei ai ‘ae tangata ni: ka ‘oka ha’u ‘a Kalaisi, ‘e ‘ikai ha taha te ne ‘ilo pe ‘oku mei fē ia.” 28 Pea kalanga ‘a Sisu ‘i he falelotu lahi ‘i he’ene akonaki, ‘o pehē, “‘Oku mou ‘ilo au, pea ‘oku mou ‘ilo ‘ae potu ‘oku ou ha’u mei ai; pea ‘oku ‘ikai te u ha’u ‘iate au pē, ka ko ia na’a ne fekau au ‘oku mo’oni ia, ‘aia ‘oku ‘ikai te mou ‘iloa. 29 Ka ‘oku ou ‘ilo ia: he ‘oku ou meiate ia, pea na’a ne fekau au.” 30 Pea na’a nau holi ai ke puke ia ka na’e ‘ikai ala ha taha kiate ia, he na’e te’eki hoko hono ‘aho. 31 Pea na’e tui ‘ae tokolahi ‘oe kakai kiate ia, ‘onau pehē, “‘Oka ha’u ‘ae Kalaisi, ‘e lahi hake ‘ae mana ‘e fai ‘e ia ‘i he ngaahi me’ā ni kuo fai ‘e he tangata ni?” 32 Pea na’e fanongo ‘ae kau Fālesi ‘oku fefanafanahi ‘ae kakai kiate ia; pea fekau ‘e he kau Fālesi mo e kau taula’eiki lahi ‘ae kau tangata fekau, ke nau puke ia. 33 Pea lea ai ‘a Sisu kiate kinautolu, “‘Oku toe si’i pe

‘eku ‘iate kimoutolu, peau ‘alu kiate ia na‘a ne lahi, pea ha‘u ‘ae kakai kotoa pē kiate ia; pea fekau au.” 34 Te mou kumi au, pea ‘ikai ‘ilo‘i nofo ia, ‘o ako kiate kinautolu. 3 Pea ko e kau pea ko e potu te u ‘i ai, ‘e ‘ikai te mou fa‘a lava tangata tohi mo e Fālesi na‘a nau ‘omi kiate ia ki ai. 35 Pea fepehē‘aki ai ‘ae kakai Sisu, “E ‘alu ‘ae fefine na‘e mo‘ua ‘i he tono tangata; ‘onau ki fē ia, ‘e ‘ikai te tau fa‘a ‘ilo‘i ia? Te ne ‘alu ki tuku ia ki he ha‘oha‘onga, 4 Pea nau pehē kiate he ngaahi Senitaile kuo fakahē‘i, pea ako ki he ia, “Akonaki, na‘e mo‘ua ‘ae fefine ni lolotonga Senitaile? 36 Ko e hā ‘ae lea ko eni ‘oku ne pehē ‘ene tono tangata. 5 Pea ko eni, na‘e fekau ‘e ai, Te mou kumi au, pea ‘ikai te mou ‘ilo‘i: pea Mōsese kiate kinautolu ‘i he fono, ke tolongaki ko e potu te u ‘i ai, ‘e ‘ikai te mou fa‘a lava ki ia ‘aki ‘ae maka: ka ko e hā ho‘o lea?” 6 Na‘a ai?” 37 ‘I he ‘aho faka‘osi, ko e [‘aho]lahi ‘oe nau lea pehē, ko ‘enau ‘ahi‘ahi‘i ia, koe‘uhi ke kātoanga, na‘e tu‘u ‘a Sisu ‘o kalanga, ‘o pehē, nau talakovi‘i ai ia. Ka na‘e tulolo hifo ‘a Sisu, “Kapau ‘oku fieinu ha tangata, ke ha‘u ia kiate pea tohi ‘aki hono tuhu ki he kelekele. 7 Pea au ‘o inu. 38 Ko ia ‘oku tui kiate au, ‘o hangē ko ‘i he‘enau kei fehu‘i pe kiate ia, na‘e tu‘u ki ia kuo fakahā ‘i he tohi, “E tafe mei hono loto ‘olunga ia, ‘o ne pehē kiate kinautolu, “Ko ia ia ‘ae ngaahi vai mo‘ui.” 39 (Ka ko ‘ene lea ia ki ‘iate kimoutolu ‘oku ta‘eangahala, ke lī ‘e ia ‘ae he Laumālie, ‘aia ‘e ma‘u ‘ekinautolu ‘oku tui fuofua maka ki ai.) 8 Pea toe tulolo ia, ‘o tohi ki kiate ia: he na‘e te‘eki ai [foaki]‘ae Laumālie he kelekele. 9 Pea ko kinautolu na‘e fanongo ai, Mā‘oni‘oni; koe‘uhi na‘e te‘eki ai hakeaki‘i ‘a ‘i he valokia ‘akinautolu ‘e honau ‘atamai, na‘a Sisu.) 40 Pea ‘i he fanongo ‘ae kakai tokolahia ki nau taki taha ‘alu kitu‘a, ‘o fuofua fai mei he ki he lea ni, na‘a nau pehē, “Ko e mo‘oni ko eni mu‘a ‘o a‘u ki he ki mui: pea toe tokotaha ‘a ‘ae Palōfita.” 41 Pea pehē ‘e he ni‘ihi, “Ko eni Sisu, kae tu‘u ‘ae fefine ‘i loto. 10 Pea kuo tu‘u ‘ae Kalaisi.” Ka na‘e lea ‘ae ni‘ihi, “E ha‘u ‘ae hake ‘a Sisu, ‘o ‘ikai mamata ki ha taha ka ko e Kalaisi mei Kāleli? 42 ‘Ikai ‘oku tala ‘i he tohi, ‘E fefine pe, pea pehē ‘e ia ki ai, “Fefine, ko e fē ha‘u ‘ae Kalaisi ‘i he hako ‘o Tevita, pea mei he ‘akinautolu na‘a nau faka‘ilo‘i koe?” ‘Oku ‘ikai kolo ko Petelihema, na‘e ‘i ai ‘a Tevita?” 43 Pea fakahalaia koe ‘e ha taha? 11 Pea pehē ‘e ia, na‘e fakakikihi ‘ae kakai ko e me‘a ‘iate ia. 44 “Eiki, ‘oku ‘ikai ha taha. Pea talaange ‘e Sisu Pea na‘e loto ‘a honau ni‘ihi ke puke ia; ka na‘e kiate ia, “Pea ‘oku ‘ikai te u fakahalaia koe: ‘alu ‘ikai ala ha taha kiate ia. 45 Pea ha‘u ai ‘ae kau pea ‘oua ‘e toe fai angahala.” 12 Pea toe lea tangata fekau ki he kau taula‘eki lahi mo e kau ai ‘a Sisu kiate kinautolu, ‘o pehē, “Ko au ko Fālesi; pea nau pehē kiate kinautolu, “Ko e hā e maama ‘o māmanī: ko ia ‘oku muimui ‘iate ‘oku ‘ikai ai te mou ‘omi ia?” 46 Pea talaange ‘e au, ‘e ‘ikai ‘alu ia ‘i he po‘uli, ka ‘e ‘iate ia ‘ae he kau tangata fekau, “‘Oku te‘eki ‘aupito ha maama ‘oe mo‘ui.” 13 Ko ia na‘e pehē ai ‘ae tangata ‘e lea ‘o hangē ko e tangata ni.” 47 Pea kau Fālesi kiate ia, “‘Oku ke fakamo‘oni kiate toki pehē ‘e he kau Fālesi kiate kinautolu, “Kuo koe; ‘oku ‘ikai mo‘oni ho‘o fakamo‘oni. 14 Pea kākaa‘i mo kimoutolu foki? 48 He kuo tui kiate leaange ‘a Sisu, ‘o pehē kiate kinautolu, “‘Oku ia ha ni‘ihi ‘i he kau pule pe ‘i he kau Fālesi? 49 ou fakamo‘oni kiate au, ka ‘oku mo‘oni ‘eku Ka kuo mala‘ia ‘ae kakai ni ‘oku ta‘e‘ilo ki he fakamo‘oni: he ‘oku ou ‘ilo ‘aia ‘oku ou ha‘u mei fono.” 50 Pea lea ‘a Nikotimas i kiate kinautolu, ai, mo ia ‘oku ou ‘alu ki ai; ka ‘oku ‘ikai te mou (ko ia ia na‘e ha‘u kia [Sisu]‘i he po‘uli,) he ko ‘ilo ‘aia ‘oku ou ha‘u mei ai, pe ko ia ‘oku ou honau tokotaha ia, 51 “‘Oku tukuaki‘i ha tangata ‘alu ki ai. 15 ‘Oku mou fakamaau fakakakano ‘e hotau fono ‘i he te‘eki fanongo ki ai, pea ‘ilo pē; ‘oku ‘ikai te u fakamaau ha tokotaha. 16 ‘aia ‘oku ne fai?” 52 Pea na‘a nau leaange, ‘o Pea kapau te u fakamaau, ‘oku mo‘oni ‘eku pehē kiate ia, “He ko e Kāleli foki ‘a koe? Kumi, fakamaau he ‘oku ‘ikai teu tokotaha pe, ka ko pea vakai: he ‘oku ‘ikai ha palōfita ‘e tupu mei au mo e Tamai na‘a ne fekau au. 17 Pea kuo Kāleli.” 53 Pea na‘e taki taha ‘alu ki hono fale. tohi foki ‘i ho‘omou fono, ko e fakamo‘oni ‘ae tangata ‘e toko ua ‘oku mo‘oni. 18 Ko e tokotaha au ‘oku ou fakamo‘oni au, pea ko e Tamai na‘a

8 Ka na‘e ‘alu ‘a Sisu ki he mo‘unga ‘oe ‘Olive.
2 Pea toe ha‘u hengihengi ia ki he falelotu

ne fekau au ‘oku ne fakamo‘oni kiate au.” 19 ‘e Sisu kiate kinautolu, “Ko e mo‘oni, ko e Pea na‘a nau pehē kiate ia, “Ko e fē ho‘o Tamai? mo‘oni, ‘oku ou tala atu kiate kimoutolu, Ko ia Pea talaange ‘e Sisu, ‘Oku ‘ikai te mou ‘ilo au, ‘oku fai angahala, ko e pōpula ia ki he angahala. pe ko ‘eku Tamai: ka ne mou ‘ilo au, pehē, kuo 35 Pea ‘oku ‘ikai nofoma‘uaipē ‘i he fale ‘ae mou ‘ilo mo ‘eku Tamai foki. 20 Na‘e lea ‘aki pōpula: [ka]‘oku nofoma‘uaipē ‘ae ‘Alo. (aiōn g165) ‘e Sisu ‘ae ngaahi lea ni ‘i he tukunga koloa, ‘i 36 Ko ia kapau ‘e fakatau‘atāina‘i ‘akimoutolu he‘ene akonaki ‘i he falelotu lahi: pea na‘e ‘ikai ‘e he ‘Alo, te mou tau‘atāina mo‘oni. 37 ‘Oku puke ia ‘e ha taha; he na‘e te‘eki hokosia hono ou ‘ilo ko e hako ‘o ‘Epalahame ‘akimoutolu; ka ‘aho. 21 Pea toe tala ‘e Sisu kiate kinautolu, ‘oku mou kumi ke tāmate‘i au, koe‘uhī ‘oku ‘ikai “‘Oku ou ‘alu, pea te mou kumi kiate au, ka te ‘i homou loto ‘a ‘eku akonaki. 38 ‘Oku ou lea mou mate ‘i ho‘omou angahala: ko e potu ‘oku ‘aki ‘aia kuo u ‘ilo‘i ‘i he‘eku Tamai: pea ‘oku ou ‘alu ki ai, ‘e ‘ikai te mou hokosia.” 22 Pea mou fai ‘aia kuo mou ‘ilo‘i ‘i ho‘omou tamai.” 39 pehē ai ‘ae kakai Siu, ““E tāmate‘i ‘e ia ia? He Na‘a nau leaange, ‘o pehē kiate ia, “Ko ‘emau ‘oku ne pehē, ‘Ko e potu ‘oku ou ‘alu ki ai, ‘e tamai ‘a ‘Epalahame.” Pea talaange ‘e Sisu kiate ‘ikai te mou hokosia.”” 23 Pea tala ‘e ia kiate kinautolu, “Ka ne ko e fānau ‘a ‘Epalahame kinautolu, “‘Oku mei lalo ‘akimoutolu; ‘oku mei ‘akimoutolu, pehē, te mou fai ‘ae ngaahi ngāue ‘olunga au: ‘oku ‘o māmani ‘akimoutolu; ‘oku ‘a ‘Epalahame. 40 Ka ko eni ‘oku mou kumi ke ‘ikai ‘o māmani au. 24 Ko ia na‘aku lea ai kiate tāmate‘i au, ko e tangata kuo tala ‘ae mo‘oni kimoutolu, te mou mate ‘i ho‘omou angahala: kiate kinautolu, ‘aia kuo u fanongo ‘i he ‘Otua: he kapau ‘oku ‘ikai te mou tui ‘ko au ia,’ te mou na‘e ‘ikai fai pehē ‘e ‘Epalahame. 41 ‘Oku mou mate pe ‘i ho‘omou angahala.” 25 Pea na‘a nau fai ‘ae ngāue ‘a ho‘omou tamai.” Pea na‘a nau lea ai kiate ia, “Ko hai koe?” Pea pehēange ‘e pehē ai kiate ia, “‘Oku ‘ikai te mau tupu ‘i he Sisu kiate kinautolu, ““Aia pe na‘aku tala ‘i mu‘a fe‘auaki; ‘oku taha pe ‘emau Tamai, ko e ‘Otua.” kiate kinoutolu.” 26 ‘Oku lahi ‘ae me‘a ke u tala 42 Pea talaange ‘e Sisu kiate kinautolu, “Ka ne mo valoki‘i ‘iate kinoutolu: ka ko ia na‘a ne ko ho‘omou Tamai ‘ae ‘Otua, te mou ‘ofa kiate fekau au ‘oku mo‘oni ia; pea ‘oku ou fakahā ki au: he na‘aku tupu ai ‘o ha‘u mei he ‘Otua; pea māmani ‘ae ngaahi me‘a ko ia kuo u fanongo na‘e ‘ikai te u ha‘u ‘iate au pe, ka na‘a ne fekau ‘iate ia. 27 Na‘e ‘ikai te nau ‘ilo ko ‘ene lea kiate au. 43 Ko e hā ‘oku ‘ikai ai te mou ‘ilo ‘eku lea? kinautolu ki he Tamai. 28 Pea pehē ai ‘e Sisu Ka koe‘uhī ‘oku ‘ikai te mou fie fai ki he‘eku kiate kinautolu, “Hili ho‘omou hiki ki ‘olunga akonaki. 44 ‘Oku mou ‘i [ho‘omou]tamai ko e ‘ae Foha ‘oe tangata, pea te mou toki ‘ilo ‘ko tēvolo, pea ko e holi ‘a ho‘omou tamai te mou au ia,’ pea mo ‘eku ta‘efai-ha-me‘a ‘iate au pe; fai. Ko e fakapō ia talu mei he kamata‘anga, pea kae hangē hono ako‘i au ‘e he‘eku Tamai, [‘oku na‘e ‘ikai nofoma‘u ‘i he mo‘oni koe‘uhī ‘oku pehē]‘eku lea ki he ngaahi me‘a ni. 29 Pea ko ia ‘ikai ha mo‘oni ‘iate ia. ‘Oka lea ‘aki ‘e ia ‘ae loi, na‘a ne fekau au ‘oku ‘iate au: ‘oku ‘ikai si‘aki ‘oku ne lea ‘aki ‘ene me‘a ‘a‘ana: he ko e loi ia, au ke tokotaha pe ‘e he Tamai; he ‘oku ou fai mo e tamai ‘o ia. 45 Pea ko e me‘a ‘i he‘eku tala ma‘uaipē ‘ae ngaahi me‘a ‘oku lelei ai ia.” 30 Pea ‘ae mo‘oni [kiate kinoutolu], ‘oku ‘ikai ai te ‘i he‘ene lea‘aki ‘ae ngaahi lea ni, na‘e tui ‘ae mou tui kiate au. 46 Ko hai ‘iate kinoutolu ‘oku tokolahī kiate ia. 31 Pea pehē ai ‘e Sisu ki he kau ne faka‘ilo ha‘aku angahala? Pea kapau ‘oku ou Siu na‘e tui kiate ia, “Kapau te mou nofoma‘u lea ‘aki ‘ae mo‘oni ko e hā ‘oku ‘ikai ai te mou tui ‘i he‘eku lea, pea ko ‘eku kau ākonga mo‘oni kiate au? 47 Ko ia ‘oku ‘i he ‘Otua, ‘oku fanongo ‘akimoutolu; 32 Pea te mou ‘ilo ‘ae mo‘oni, pea ia ki he ngaahi folofola ‘ae ‘Otua: pea pehē, ‘oku ‘e fakatau‘atāina‘i ‘akimoutolu ‘e he mo‘oni.” ‘ikai te mou fanongo, koe‘uhī ‘oku ‘ikai ‘i he 33 Pea pehē ‘e he ni‘ihī kiate ia, “Ko e hako ‘o ‘Otua ‘akimoutolu.” 48 Pea leaange ‘ae kakai Siu, ‘Epalahame ‘akimautolu, pea na‘e ‘ikai te mau [‘onau]pehē kiate ia, “‘Ikai ‘oku mo‘oni ‘emau pōpula ki ha taha: pea ‘oku fēfee‘i ‘a ho‘o lau, “E pehē, Ko e Samēlia koe, pea ‘oku ‘iate koe ha fakatau‘atāina‘i ‘akimoutolu?”” 34 Pea talaange tēvolo?” 49 Pea talaange ‘e Sisu, “‘Oku ‘ikai ha

tēvolo ‘iate au; ka ‘oku ou faka‘apa‘apa ki he‘eku Tamai, pea ‘oku mou fakalielie‘i au. 50 Pea ‘oku ‘ikai teu kumi ‘ae ongoongolelei ‘o ‘oku: ‘oku ai ha tokotaha ‘oku ne kumi‘i mo fakamaau‘i. 51 Ko e mo‘oni, ko e mo‘oni, ‘oku ou tala kiate kimoutolu, Kapau ‘e fai ‘e ha tangata ki he‘eku lea, ‘e ‘ikai ‘aupito mamata ia ki he mate.” (aiōn g165) 52 Pea lea ai ‘ae kakai Siu kiate ia, “Ta ‘oku mau ‘ilo ‘eni ‘oku ‘iate koe ha tēvolo. Kuo mate ‘a ‘Epalahame, mo e kau palōfita; ka ‘oku ke pehē, Kapau ‘e fai ‘e ha tangata ki he‘eku lea, ‘e ‘ikai ‘aupito te ne kamata ‘ae mate. (aiōn g165) 53 ‘Oku ke lahi koe ki he‘emau tamai ko ‘epahame, ‘aia kuo mate? Pea, mate mo e kau palōfita: ‘oku ke pehē ko hai koe?” 54 Pea pehē kiate au, “Alu ki he ano vai ko Seiloami, talaange ‘e Sisu, “Kapau te u fakaongolelei au, ‘o kaukau.” pea na‘aku ‘alu, ‘o kaukau, pea u ‘ā ko e me‘a noa pē ‘eku fakaongo: ko ‘eku Tamai ai.” 12 Pea nau pehē ai kiate ia, “Kofa‘ā ia?” ko ia ia ‘oku ne fakaongolelei‘i au; ‘aia ‘oku mou Pea pehē ‘e ia, “‘Oku ‘ikai te u ‘iloa.” 13 Na‘a pehē ai, ko homou ‘Otua ia: 55 Ka kuo ‘ikai te nau ‘omi ki he kau Fālesi ‘aia na‘e kui. 14 Pea mou ‘ilo ia, ka ‘oku ou ‘ilo ia: pea kapau te u ko e ‘aho Sāpate ‘aia na‘e ngaohi ai ‘e Sisu ‘ae pehē, ‘Oku ‘ikai te u ‘iloa ia, te u loi au ‘o hangē ‘umea, ‘o ne faka‘ā hono mata. 15 Pea fehu‘i ko kimoutolu: ka ‘oku ou ‘ilo ia, pe au tuitala foki ‘ae kau Fālesi kiate ia, pe na‘e fēfē hono ki he‘ene folofola. 56 Na‘e mātū‘aki fiefia ‘a faka‘ā. Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, ‘Na‘e ‘ai ‘e ho‘omou tamai ko ‘Epalahame ke mamata ki ia ‘ae ‘umea ki hoku mata, pea u kaukau, pea hoku ‘aho: pea na‘e mamata ia, pea fiefia. 57 ‘Oku ou ‘ā.” 16 Ko ia na‘e pehē ai ‘e he ni‘ihi ‘oe Pea lea ‘ae kakai Siu kiate ia, “‘Oku te‘eki ai kau Fālesi, “‘Oku ‘ikai mei he ‘Otua ‘ae tangata nimangofulu ta‘u ho motu‘a, pea kuo ke mamata ni, koe‘uhi ‘oku ‘ikai te ne tokanga ki he ‘aho kia ‘Epalahame?” 58 Pea talaange ‘e Sisu kiate Sāpate.” Pea pehē ‘e he ni‘ihi, “E fa‘a fai fēfē‘i kinautolu, “Ko e mo‘oni, ko e mo‘oni, ‘oku ou ‘ae ngaahi mana pehē ‘e ha angahala? Pea na‘a tala kiate kimoutolu, Ki mu‘a ‘ia ‘Epalahame, nau fakakikihi ai.” 17 Pea na‘a nau toe fehu‘i “‘Oku ou ‘i ai au.” 59 Pea na‘a nau to‘o hake ‘ae ki he tangata kui, “Ko e hā ho‘o lau kiate ia, ngaahi maka, ke nau lisingi ‘aki ia; ka na‘e fufū ‘i he‘ene faka‘ā ho mata?” Pea pehē ‘e ia, “Ko ‘e Sisu ia, pea ‘alu ia ‘i honau lotolotonga mei e palōfita ia.” 18 Ka na‘e ‘ikai tui ‘ae kakai Siu he falelotu lahi, pea hao ai.

9 Pea ‘i he ‘alu ange ‘a [Sisu], ne mamata ia ki ha tangata na‘e fanau‘i ko e kui. 2 Pea fehu‘i ‘ene kau ākonga kiate ia, ‘o pehē, “Lāpai, ko hai na‘e fai angahala, ‘ae tangata ni, pe ko ‘ene mātū‘a, na‘e fanau‘i kui ai ia?” 3 Pea talaange ‘e Sisu, “Na‘e ‘ikai fai angahala ‘ae tangata ni, pe ko ‘ene mātū‘a: ka ko e me‘a ke fakahā ‘iate ia ‘ae ngaahi ngāue ‘ae ‘Otua. 4 ‘Oku totonu ke u fai ‘ae ngaahi ngāue ‘o ia na‘a ne fekau au, lolotonga ‘ene kei ‘aho: ‘oku ha‘u ‘ae pō, ‘oku ‘ikai fa‘a ngāue ai ha tokotaha.” 5 ‘I he‘eku kei ‘i māmāni ko e maama au ‘o māmāni. 6 Hili ‘ene lea pehē, na‘e ‘a‘anu ia ki he kelekele, ‘o

ne ngaohi ‘aki ‘ae ‘a‘anu ‘ae ‘umea, ‘o ne pani pehē kiate ia, “Alu, ‘o kaukau ‘i he ano vai ko Seiloami,” (a ia ko hono ‘uhinga, “Ko e fekau.”) Ko ia na‘e ‘alu ai ia, ‘o kaukau, pea ha‘u kuo ‘ā. 8 Ko ia ko e kaungā‘api, pea mo kinautolu na‘e mamata mu‘a kiate ia ‘i he‘ene kui, na‘a nau pehē, “‘Ikai ko eni ia na‘e nofo ‘o kole?” 9 Pea tala ‘e he ni‘ihi, “Ko eni ia:” pea [lea] ‘ae ni‘ihi, “‘Oku hangē ko ia:” ka na‘e pehē ‘e ia, “Ko au ia.” 10 “Ko ia na‘a nau pehē kiate ia, na‘e faka‘ā fēfē‘i ho mata?” 11 Pea talaange ‘e ia, “‘Oku ‘ikai te u ‘iloa.” 13 Na‘a pehē ai, ko homou ‘Otua ia: 55 Ka kuo ‘ikai te nau ‘omi ki he kau Fālesi ‘aia na‘e kui. 14 Pea mou ‘ilo ia, ka ‘oku ou ‘ilo ia: pea kapau te u ko e ‘aho Sāpate ‘aia na‘e ngaohi ai ‘e Sisu ‘ae pehē, ‘Oku ‘ikai te u ‘iloa ia, te u loi au ‘o hangē ‘umea, ‘o ne faka‘ā hono mata. 15 Pea fehu‘i ko kimoutolu: ka ‘oku ou ‘ilo ia, pe au tuitala foki ‘ae kau Fālesi kiate ia, pe na‘e fēfē hono ki he‘ene folofola. 56 Na‘e mātū‘aki fiefia ‘a faka‘ā. Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, ‘Na‘e ‘ai ‘e ho‘omou tamai ko ‘Epalahame ke mamata ki ia ‘ae ‘umea ki hoku mata, pea u kaukau, pea hoku ‘aho: pea na‘e mamata ia, pea fiefia. 57 ‘Oku ou ‘ā.” 16 Ko ia na‘e pehē ai ‘e he ni‘ihi ‘oe Pea lea ‘ae kakai Siu kiate ia, “‘Oku te‘eki ai kau Fālesi, “‘Oku ‘ikai mei he ‘Otua ‘ae tangata nimangofulu ta‘u ho motu‘a, pea kuo ke mamata ni, koe‘uhi ‘oku ‘ikai te ne tokanga ki he ‘aho kia ‘Epalahame?” 58 Pea talaange ‘e Sisu kiate Sāpate.” Pea pehē ‘e he ni‘ihi, “E fa‘a fai fēfē‘i kinautolu, “Ko e mo‘oni, ko e mo‘oni, ‘oku ou ‘ae ngaahi mana pehē ‘e ha angahala? Pea na‘a tala kiate kimoutolu, Ki mu‘a ‘ia ‘Epalahame, nau fakakikihi ai.” 17 Pea na‘a nau toe fehu‘i “‘Oku ou ‘i ai au.” 59 Pea na‘a nau to‘o hake ‘ae ki he tangata kui, “Ko e hā ho‘o lau kiate ia, ngaahi maka, ke nau lisingi ‘aki ia; ka na‘e fufū ‘i he‘ene faka‘ā ho mata?” Pea pehē ‘e ia, “Ko ‘e Sisu ia, pea ‘alu ia ‘i honau lotolotonga mei e palōfita ia.” 18 Ka na‘e ‘ikai tui ‘ae kakai Siu na‘e kui ia, pea kuo ‘ā, kae‘oua ke nau ui ‘ae mātū‘a ‘o ia kuo faka‘ā. 19 Pea nau fehu‘i kiate kinaua, ‘o pehē, “Ko ho‘omo tama eni, ‘oku mo lau na‘e fanau‘i kui? Pea ‘oku ‘a fēfē eni?” 20 Pea leaange ‘ene mātū‘a kiate kinautolu, ‘o pehē, “‘Oku ma ‘ilo ko ‘ema tama eni, pea na‘e fanau‘i ‘oku kui: 21 Ka ko e me‘a ko ia ‘oku ‘ā ai ni ia, ‘oku ‘ikai te ma ‘ilo; pea ‘oku ‘ikai te ma ‘ilo pe ko hai kuo faka‘ā hono mata; ka ‘oku lahi ia: fehu‘i ki ai: ke lea ia kiate ia.” 22 Na‘e pehē ‘ae lea ‘a ‘ene mātū‘a, he na‘a na manavahē ki he kakai Siu: he kuo alea pau ‘ae kakai Siu, kapau ‘e ai ha tokotaha te ne fakahā ko e Kalaisi ia, ‘e kapusi ia mei he falelotu. 23 Ko ia na‘e pehē ai

'e he'ene mātū'a, "“Oku lahi ia; fehu'i ki ai.” 24 ko eni 'oku mou pehē, 'Oku mau 'ā ko ia 'oku Pea na'a nau toe ui 'ae tangata na'e kui, 'onau ma'u pe ho'omou angahala.”

pehē kiate ia, “Tuku ki he ‘Otua ‘ae fakamālō: 'oku mau 'ilo ko e angahala 'ae tangata ni.” 25 Pea leaange 'e ia, 'o pehē, “Ko ha angahala ia pe 'ikai, 'oku 'ikai te u 'ilo: ko e me'a 'e taha 'oku ou 'ilo, na'aku kui, ka ko eni 'oku ou 'ā.” 26 Pea toe fehu'i ai 'akinautolu kiate ia, “Ko e hā na'a ne fai kiate koe? Na'e fēfēe i 'ene faka'ā ho mata?” 27 Pea leaange ia kiate kinautolu, “Kuo 'osi 'eku tala kiate kimoutolu, pea 'oku 'ikai te mou ongo'i: ko e hā 'oku mou toe fie fanongo ai? Te mou ului ko 'ene kau ākonga foki?” 28 Pea nau taukaea ia, 'o pehē, “Ko 'ene ākonga 'a koe; ka ko e kau ākonga 'a Mōsese 'akinautolu. 29 'Oku mau 'ilo na'e folofola 'ae 'Otua kia Mōsese: ka ko e tangata ni, 'oku 'ikai te mau 'ilo pe 'oku mei fē ia.” 30 Pea leaange 'ae tangata, 'o pehē kiate kinautolu, “Ta ko e me'a fakamanavahē eni, koe'uhī 'oku 'ikai te mou 'ilo pe 'oku ha'u ia mei fē, ka kuo ne faka'ā hoku mata. 31 'Oku tau 'ilo 'oku 'ikai ongo'i 'e he 'Otua 'ae kau angahala: ka 'oka lotu ha tangata ki he 'Otua, pea fai hono finangalo, 'oku ne ongo'i ia. 32 Talu mei he kamata'anga 'o māmāni 'oku te'eki fanongo na'e ai ha tangata kuo faka'ā 'ae mata 'o ha tokotaha kuo fanau'i kui. (aiōn g165) 33 Ka ne 'ikai 'i he 'Otua 'ae tangata ni, 'e 'ikai fa'a fai 'e ia ha me'a.” 34 Pea leaange 'akinautolu, 'o pehē kiate ia, “Na'a ke tupu tofu pe 'i he ngaahi angahala, pea 'oku ke ako'i 'akinautolu?” Pea na'a nau kapusi ia kitu'a. 35 Pea ongo'i 'e Sisu kuo nau kapusi ia kitu'a: pea ne toki 'ilo ia, 'o ne pehē kiate ia, ““Oku ke tui ki he 'Alo 'oe 'Otua?” 36 Pea leaange ia, 'o pehē, “Eiki, ko hai ia, koe'uhī ke u tui kiate ia?” 37 Pea tala 'e Sisu kiate ia, “Kuo ke mamata kiate ia, pea ko ia ia 'oku talanoa kiate koe.” 38 Pea pehē 'e ia, “Eiki, 'oku ou tui. Pea na'a ne hū kiate ia. 39 Pea lea 'a Sisu, “Ko e me'a 'i he fakamaau kuo u ha'u ki māmāni, koe'uhī ko kinautolu 'oku 'ikai mamata ke nau mamata; pea ke kui 'akinautolu 'oku mamata.” 40 Pea fanongo ki he ngaahi lea ni 'ae ni'ihī 'oe Fālesi na'e 'iate ia, 'onau pehē ki ai, ““Oku kui 'akinautolu foki?” 41 Pea pehē 'e Sisu kiate kinautolu, “Ka ne kui 'akimoutolu, pehē, 'e 'ikai ha'amou angahala ka

10 “Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, Ko ia 'oku 'ikai hū 'i he matapā ki he loto'ā sipi, ka 'oku kaka hake 'i he hala kehe, ko e kaiha'a ia mo e fakamālohi. 2 Ka ko ia 'oku hū 'i he matapā, ko e tauhi ia 'oe fanga sipi. 3 'Oku to'o kiate ia 'e he le'o; pea fanongo ki hono le'o 'ae fanga sipi pea 'oku ne ui 'ae sipi 'a'ana 'i [honau hingoa]'o ne tataki atu 'akinautolu. 4 Pea ka tuku atu 'e ia 'ene sipi 'a'ana 'oku 'alu mu'omu'a ia 'iate kinautolu, pea muimui 'ae sipi 'iate ia: he 'oku nau 'ilo hono le'o.” 5 Pea 'e 'ikai te nau muimui 'i ha fo'ou, ka te nau hola meiate ia: he 'oku 'ikai te nau 'ilo 'ae le'o 'oe fo'ou. 6 Na'e lea 'aki 'e Sisu 'ae fakatātā ni kiate kinautolu: ka na'e 'ikai te nau 'ilo hono 'uhinga 'o 'ene lea kiate kinautolu. 7 Pea toe tala ai 'e Sisu kiate kinautolu, Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate kimoutolu, Ko au ko e matapā ki he fanga sipi. 8 Ko kinautolu kotoa pē na'e mu'omu'a 'iate au, ko e kau kaiha'a mo e fakamālohi: ka na'e 'ikai fanongo 'ae fanga sipi kiate kinautolu. 9 Ko au pe ko e matapā: pea ko ia 'e hū ange 'iate au, 'e mo'ui ia, pea 'e fe'alu'aki ai pe ia, 'o ma'u 'ae me'akai. 10 'Oku 'ikai ha'u 'ae kaiha'a, ka ke kaiha'asi, pea ke tāmate'i, pea ke faka'auha: kuo u ha'u au ke nau ma'u 'ae mo'ui, pea ke nau ma'u ia 'o lahi 'aupito. 11 “Ko au ko e tauhi lelei: 'oku foaki 'e he tauhi lelei 'a 'ene mo'ui koe'uhī ko e fanga sipi. 12 Ka ko ia 'oku unga ki he ngāue, ka 'oku 'ikai ko e tauhi, 'aia 'oku 'ikai 'a'ana 'ae fanga sipi, 'oku mamata ia 'oku ha'u 'ae ulofi, pea si'aki 'ae fanga sipi, kae hola: pea mo'ua ia 'e he ulofi, 'o fakahē'i 'ae fanga sipi. 13 'Oku hola 'ae unga ngāue, koe'uhī ko e unga ngāue [pe]ia, pea 'oku 'ikai 'ofa ia ki he fanga sipi. 14 Ko au ko e tauhi lelei; pea hangē 'oku 'ilo au 'e he Tamai, peau 'ilo foki 'ae Tamai, 15 ['Oku pehē]'a 'eku 'ilo 'aia 'oku 'a'aku, mo e 'ilo au 'ekinautolu: pea 'oku ou tuku hifo 'eku mo'ui koe'uhī ko e fanga sipi. 16 Pea 'oku ai mo 'eku fanga sipi kehe, 'oku 'ikai 'i he loto'ā ko eni: te u 'omi 'akinautolu foki, pea te nau fanongo ki hoku le'o; pea 'e ai 'ae loto'ā pe taha, mo e tauhi pe taha.” 17 Ko ia 'oku 'ofa ai 'a 'eku Tamai kiate au, ko e me'a

‘i he’eku tuku hifo ‘eku mo’ui, kau toe to’o ia. folofola ki ai ‘ae ‘Otua, pea ‘e ‘ikai fa’a li’aki ‘ae 18 ‘Oku ‘ikai ke to’o ia ‘e ha taha ‘iate au, ka tohi; 36 ‘Oku mou pehē kiate ia kuo fakatapui ‘e ‘oku ou tuku hifo ia ‘eau pe. ‘Oku ou mafai ke he Tamai, ‘o fekau ki māmani, ‘Oku ke fie ‘Otua; tuku hifo ia, pea ‘oku ou mafai ke toe to’o ia. koe‘uhi na’aku pehē, Ko e ‘Alo au ‘oe ‘Otua? 37 Ko e fekau ni kuo u ma’u mei he’eku Tamai.” Kapau ‘oku ‘ikai te u fai ‘ae ngāue ‘o ‘eku Tamai, 19 Pea na’e toe fakakikihi ‘ae kakai Siu, ko e ‘oua te mou tui kiate au. 38 Ka ‘i he’eku fai ia, me’a ‘i he ngaahi lea ni. 20 Pea pehē ‘e honau kapau ‘oku ‘ikai te mou tui kiate au, tui ki he tokolahī, “‘Oku ‘iate ia ha tēvolo, pea ‘oku faha; ngāue: koe‘uhi ke mou ‘ilo, mo tui, ‘oku ‘iate au ko e hā ‘oku mou fanongo ai kiate ia?” 21 Pea ‘ae Tamai, mo au ‘iate ia.” 39 Ko ia na’a nau toe pehē ‘e he ni‘ihi, “‘Oku ‘ikai ko e lea eni ‘a ha fie puke ai ia: ka na’a ne fakahaofi ia mei honau taha ‘oku ‘i ai ha tēvolo. ‘E mafai ‘e ha tēvolo nima, 40 ‘O toe ‘alu ki he potu ‘itu’a Sioatani, ke faka‘ā ‘ae mata ‘oe kui?” 22 Pea na’e fai ‘i ‘aia na’e tomu’a fai papitaiso ai ‘a Sione; pea Selūsalema ‘ae kātoanga ‘oe fakafo’ou, pea ko e nofo ai ia. 41 Pea na’e ‘alu ‘ae tokolahī kiate ia, fa‘ahita‘u momoko. 23 Pea na’e ‘eve’eva ‘a Sisu ‘onau pehē, “Na’e ‘ikai fai ‘e Sione ha mana: ‘i he falelotu lahi, ‘i he fale hala ‘o Solomone. 24 ka ko e me'a kotoa pē na'e lea ki ai 'a Sione ki Pea na'e ha'u 'ae kakai Siu, 'o kāpui ia, 'onau he tangata ni, 'oku mo'oni.” 42 Pea na'e tui 'ae pehē kiate ia, “E fēfē hono fuoloa mo ho'o tokolahī ‘i ai kiate ia.

ta‘efaka‘ilo kiate kimautolu? Kapau ko e Kalaisi koe, tala totonu mai kiate kimautolu.” 25 Pea

leaange ‘a Sisu kiate kinautolu, “Na’aku tala kiate kimoutolu, ka na’e ‘ikai te mou tui: ko e ngaahi ngāue ‘oku ou fai ‘i he huafa ‘o ‘eku Tamai, ‘oku fakamo‘oni’ i ai au.” 26 Ka ‘oku ‘ikai te mou tui, koe‘uhi ‘oku ‘ikai ‘i he’eku fanga

sipi ‘akimoutolu. 27 ‘Oku fanongo ‘eku fanga sipi ki hoku le’o, ‘o hangē ko ‘eku tala kiate kimoutolu: pea ‘oku ou ‘iloa ‘akinautolu, pea ‘oku nau muimui ‘iate au: 28 Pea ‘oku ou foaki

kiate kinautolu ‘ae mo’ui ta‘engata; pea ‘e ‘ikai ‘aupito te nau ‘auha, pe ‘e ‘ikai ha taha te ne hamusi ‘akinautolu mei hoku nima. (aiōn g165, aiōnios g166) 29 Ko ‘eku Tamai, ‘aia na’a ne foaki

mai kiate au, ‘oku lahi taha pe ia; pea ‘oku ‘ikai ha tokotaha ‘oku fa‘a hamusi mei he nima ‘o ‘eku Tamai. 30 Ko au mo e Tamai ‘oku ma taha pe. 31 Pea toe to’o hake ‘e he kakai Siu ‘ae maka,

ke nau tolongaki ‘aki ia. 32 Pea leaange ‘a Sisu kiate kinautolu, “Kuo lahi ‘ae ngāue lelei kuo u fakahā kiate kimoutolu mei he’eku Tamai; ko e

ngāue fē ia ‘oku mou tolongaki’i ai au? 33 Pea talaange ‘e he kau Siu kiate ia, ‘o pehē, ‘Oku ‘ikai ko ha ngāue lelei ‘oku mau tolongaki’i ai koe; ka

ko e fie ‘Otua pe; koe‘uhi ko e tangata pe ‘a koe, ka ‘oku ke fai ke ‘Otua.” 34 Pea talaange ‘e Sisu kiate kinautolu, “Ikai kuo tohi ‘i ho‘omou fono,

Ne u pehē, ‘Ko e ngaahi ‘otua ‘akimoutolu?” 35 Kapau ‘oku ui ko e ‘otua ‘akinautolu na’e

11 Pea na'e mahaki 'a Lasalosi, ko e tangata

‘e tokotaha ‘i Pētani, ko e kolo ‘a Mele mo hono tokoua ko Mā‘ata. 2 (Ko e Mele [ko ia] ja

na'a ne tākai ‘ae ‘Eiki ‘aki ‘ae lolo, ‘o ne holoholo hono va‘e ‘aki hono lou‘ulu, na'e mahaki hono tuonga‘ane ko Lasalosi.) 3 Ko ia na'e fekau ai ‘e hono ongo tuofefine kiate ia, ‘o pehē, “Eiki, vakai, ko ia ‘oku ke ‘ofa ai ‘oku mahaki.” 4 Pea

kuo fanongo ‘a Sisu, pea ne pehē, “‘Oku ‘ikai ko e mahaki eni ke mate ai, ka ke ongoongolelei ai ‘ae ‘Otua, pea ke ongoongolelei ai ‘ae ‘Alo ‘oe ‘Otua.” 5 Pea na'e ‘ofa ‘a Sisu kia Mā‘ata, mo hono tehina, mo Lasalosi. 6 Pea kuo fanongo ia

ki he‘ene mahaki, na'a ne kei nofo ‘i he potu ko ia ‘o ‘aho ua. 7 Hili ia, pea pehē ‘e ia ki he kau ākonga, “Ke tau toe ‘alu ki Siutea.” 8 Pea tala ‘e he kau ākonga kiate ia, “Lāpai, na'e toki kumi ‘e he kau Siu ke tolongaki koe ‘aki ‘ae maka;

pea ‘oku ke toe ‘alu ki ai?” 9 Pea pehēānge ‘e Sisu, “Ikai ‘oku hongofulu ma ua ‘ae feitu‘ula‘ā ‘i he ‘aho? Kapau ‘oku ‘eve’eva ha tangata ‘i he ‘aho, ‘oku ‘ikai tūkia ia, koe‘uhi ‘oku mamata ia

ki he maama ‘oe māmani. 10 Pea kapau ‘oku ‘eve’eva ha tangata ‘i he po‘uli, ‘oku tūkia ia, koe‘uhi ‘oku ‘ikai ha maama ‘i ai.” 11 Na'e hili

‘ene lea ni, pea toki pehē ‘e ia kiate kinautolu, “Ko hotau kāinga ko Lasalosi ‘oku mohe; ka

‘oku ou ‘alu, koe‘uhi ke u fafangu ia mei he mohe.” 12 Pea pehē ai ‘e he‘ene kau ākonga,

“Eiki, kapau ‘oku mohe, ‘e lelei ai ia.” 13 Na'e

lea 'a Sisu ki he'ene mate ka na'a nau mahalo ne pehē, "Kuo mou tuku 'i fē ia? Pea nau tala ko 'ene lea ki he mālōlō 'i he mohe." 14 Pea toki kiate ia, 'Eiki, ha'u 'o mamata." 35 Pea tangi 'a tala fakatotonu 'e Sisu kiate kinautolu, "Kuo Sisu. 36 Pea lea ai 'ae kau Siu, "Vakai ki hono mate 'a Lasalosi. 15 Pea 'oku ou fiefia 'i he 'ikai lahi 'o 'ene 'ofa kiate ia." 37 Pea lea 'a honau te u 'i ai, koe'uhī ko kimoutolu, koe'uhī ke mou ni'ihī, "'Ikai 'e mafai 'e he tangata ni, 'oku ne tui; ka tau ō kiate ia." 16 Pea lea ai 'a Tōmasi, faka'ā 'ae mata 'oe kui, ke ta'ofi ke 'oua na'a 'oku ui ko Titimasi, ki he'ene kaungā ākonga, mate 'ae tangata ni?" 38 Pea ko ia na'e to'eto'e "Ke tau ō foki, ka tau mate mo ia." 17 Pea kuo 'a Sisu 'i hono loto, pea 'alu atu ki he tanu'anga. 'alu atu 'a Sisu, pea ne 'ilo kuo 'aho fā hono Ko e 'ana ia pea na'e tāpuni 'aki ia 'ae maka. tuku ia ki he fa'itoka. 18 Pea na'e ofi 'a Pētani ki 39 Pea tala 'e Sisu, "Mou to'o 'ae maka." Pea Selūsalema, ko e maile 'e ua nai hono mama'o. lea kiate ia 'a Mā'ata, ko e tuofefine 'o ia kuo 19 Pea ha'u 'ae kau Siu tokolahī kia Mā'ata mo mate, 'Eiki, kuo namuhāhā: he ko hono 'aho fā Mele, ke fakafiemālie'i 'akinaua koe'uhī ko hona eni. 40 Pea lea 'a Sisu kiate ia, "'Ikai na'aku tala tuonga'ane. 20 Pea 'i he fanongo 'e Mā'ata 'oku kiate koe, kapau te ke tui, te ke mamata ki he ha'u 'a Sisu, na'a ne 'alu 'o fakafetaulaki kiate māfimafi 'oe 'Otua?" 41 Pea na'a nau to'o 'ae ia: ka na'e nofo pe 'a Mele 'i he fale. 21 Pea lea maka mei he potu na'e tuku ai 'ae mate. Pea ai 'a Mā'ata kia Sisu, 'Eiki, ka ne ke 'i henī, pehē, hanga hake 'ae fofonga 'o Sisu, 'o ne pehē, "E ne 'ikai mate hoku tuonga'ane. 22 Ka 'oku ou Tamai, 'oku ou fakafeta'i kuo ke ongo'i au. 42 'ilo 'a eni, ko ia kotoa pē te ke kolea ki he 'Otua, Pea 'oku ou 'ilo 'oku ke ongo'i ma'u aipē au: ka 'e foaki 'e he 'Otua kiate koe." 23 Pea talaange 'e ko e me'a 'i he kakai 'oku tutu'u ni, [ko ia]kuo Sisu kiate ia, "'E toetu'u ho tuonga'ane." 24 Pea u lea [ai], koe'uhī ke nau tui na'a ke fekau au." tala 'e Mā'ata kiate ia, "'Oku ou 'ilo 'e toetu'u ia 43 Pea hili 'ene lea pehē, pea lea le'o lahi ia, 'i he toetu'u 'i he 'aho fakamui." 25 Pea talaange "Lasalosi, tu'u mai." 44 Pea na'e tu'u mai 'aia 'e Sisu kiate ia, "Ko au ko e toetu'u, mo e mo'ui: na'e mate, kuo ha'ihā'i hono nima mo e va'e ko ia 'oku tui kiate au, ka ne mate ia, 'e mo'ui 'aki 'ae kofu tanu: pea kuo nono'o 'aki hono pe ia: 26 Pea ko ia 'oku mo'ui mo tui kiate au, 'e mata 'ae holoholo. Pea talaange 'e Sisu kiate 'ikai 'aupito mate ia. 'Oku ke tui ki ai?" (aiōn g165) kinautolu, "Vevete, 'o tukuange ia." 45 Pea ko 27 Pea ne pehē kiate ia, "'Io, 'Eiki: 'oku ou tui e tokolahī 'oe kau Siu na'e ha'u kia Mele, hili ko e Kalaisi 'a koe, ko e 'Alo 'oe 'Otua, 'aia na'e 'enau mamata ki he ngāue na'e fai 'e Sisu, na'a totonu ke ha'u ki māmanī." 28 Pea hili 'ene lea nau tui kiate ia. 46 Ka na'e 'alu honau ni'ihī ki ko ia, na'e 'alu ia, 'o ne ui fakafufū hono tehina he kau Fālesi, 'o tala kiate kinautolu 'ae ngaahi ko Mele, 'o ne pehē, Kuo ha'u 'ae Akonaki, pea me'a kuo fai 'e Sisu. 47 Pea fakataha 'e he kau 'oku fehu'i kiate koe." 29 Pea 'i he'ene ongo'i ia, taula'eiki lahi mo e kau Fālesi 'ae kau fakamaau, na'a ne tu'u hake leva, 'o ha'u kiate ia. 30 Pea 'onau pehē, "Ko e hā 'oku tau fai? He 'oku fai 'e kuo te'eki hoko 'a Sisu ki he kolo, ka na'e 'i he he tangata ni 'ae ngaahi mana lahi. 48 Kapau te potu ko ia na'e fakafetaulaki ai 'a Mā'ata kiate tau tuku noa ai pe ia, 'e tui kotoa pē kiate ia: ia. 31 Pea ko e kau Siu na'e 'iate ia 'i he fale, pea 'e ha'u 'ae kakai Loma, 'o faka'auha hotau 'onau fakafiemālie'i ia, 'i he'enau vakai 'oku tu'u potu mo hotau pule'anga." 49 Pea ko honau fakavave 'a Mele, 'o 'alu kitu'a, na'a nau muimui tokotaha, ko Kaifasi, ko e taula'eiki lahi ia 'i he ai, 'onau pehē, 'Oku 'alu ia ki he fa'itoka ke tangi ta'u ko ia, na'e pehē 'e ia kiate kinautolu, "'Oku ai. 32 Pea kuo 'alu ange 'a Mele ki he potu 'oku 'ikai te mou 'ilo ha me'a, 50 Pea tokanga 'e lelei 'i ai 'a Sisu, 'o ne mamata ki ai, pea tōmape'e ia kiate kitautolu, ke mate ha tangata 'e tokotaha ki hono va'e, 'o ne pehē kiate ia, "'Eiki, ka ne ke ma'ae kakai, kae'oua na'a 'auha 'ae pule'anga 'i henī, pehē, ne 'ikai mate hoku tuonga'ane." kotooa." 51 Pea na'e 'ikai meiate ia 'ene lea ko ia 33 Pea 'i he mamata 'a Sisu kiate ia 'oku tangi, ia: ka ko e taula'eiki lahi ia 'i he ta'u ko ia, pea pea tangi foki mo e kakai Siu na'e ha'u mo ia, ne kikite 'e mate 'a Sisu ki he pule'anga ko ia; pea to'e ia 'i he laumālie, pea mamahi ia, 34 'O 52 Pea 'oku 'ikai ki he pule'anga pe ko ia, ka

koe‘uhi ke ne tānaki ‘o fakataha ‘ae fānau ‘ae kakai tokolahi kuo ha‘u ki he kātoanga, ‘oku ‘Otua kuo fakahē‘i mama‘o. 53 Pea talu mei he ha‘u ‘a Sisu ki Selūsalema, 13 Na‘a nau to‘o ‘aho ko ia na‘a nau alea fakataha ke tāmate‘i ia. mai ‘ae ngaahi va‘a ponga, ‘onau ‘alu atu ke 54 Ko ia na‘e ‘ikai toe ‘alu fakahā ‘a Sisu ‘i he fakafetaulaki kiate ia, ‘onau kalanga, “Hosana: kakai Siu; ka na‘e mahu‘i ia mei ai ki he fonua ‘Oku monū‘ia ‘ae Tu‘i ‘o ‘Isileli, ‘oku hā‘ele mai ofi ki he toafa, ki he kolo na‘e ui ko ‘Efalemi, ‘i he huafa ‘o Sihova.” 14 Pea kuo ma‘u ‘e Sisu pea nofo ai mo ‘ene kau ākonga. 55 Pea kuo ‘ae ‘asi mui, na‘a ne heka ai; ‘o hangē ko ia kuo ofi ‘a e [kātoanga ‘oe]Lakaatu ‘ae kakai Siu: tohi, 15 “E ta‘ahine ‘o Saione, ‘oua ‘e manavahē: na‘e ‘alu hake ‘ae tokolahi mei he tuku‘uta ki vakai, ‘oku ha‘u ho Tu‘i, ‘oku heka ki he ‘uhiki‘i Selūsalema, ‘i he te‘eki hoko ‘ae kātoanga ke ‘asi.” 16 Ko e ngaahi me‘a ni, na‘e ‘ikai tomu‘a fakama‘a ‘akinautolu. 56 Pea na‘a nau kumi ‘a ‘ilo ‘e he‘ene kau ākonga; ka ‘i he hakeaki‘i ‘a Sisu, ‘onau fealēlea‘aki, ‘i he‘enau tutu‘u ‘i he Sisu, na‘a nau manatu ai kuo tohi ‘ae ngaahi falelotu lahi, “Ko e hā ho‘omou mahalo? ‘E ‘ikai me‘a ni kiate ia, pea kuo nau fai ‘ae ngaahi me‘a te ne ha‘u ki he kātoanga?” 57 He kuo fekau ‘e ni kiate ia. 17 Pea na‘e fakamo‘oni ‘ae kakai ko he kau taula‘eiki lahi, mo e Fālesi, kapau kuo ia na‘e ‘iate ia ‘i he‘ene ui ‘a Lasalosi mei he ‘ilo ‘e ha tangata pe ‘oku ‘i fē ia, ke ne fakahā, tanu‘anga, ‘o ne fokotu‘u ia mei he mate. 18

Ko ia na‘e fakafetaulaki ai ‘ae kakai kiate ia, he na‘a nau fanongo kuo ne fai ‘ae mana ni. 19 Pea ko ia na‘e alea ai ‘ae kau Fālesi ‘iate kinautolu, ‘ikai te mou vakai ‘oku ‘ikai ‘aupito te mou lava‘i ha me‘a? “Vakai, kuo muimui ‘ae kakai kotoa pē ‘iate ia.” 20 Pea na‘e ai ‘ae kau Kiliki ni‘ihi ‘iate kinautolu na‘e ‘alu hake ke hū ‘i he kātoanga. 21 Pea na‘a nau ha‘u kia Filipe, ‘aia na‘e ‘o Petesaita ‘i Kāleli, ‘onau kole kiate ia, ‘o pehē, ‘Eiki, ‘oku mau fie mamata kia Sisu. 22 Pea na‘e ‘alu ‘a Filipe ‘o tala kia ‘Anitelū: pea toe tala kia Sisu ‘e ‘Anitelū mo Filipe. 23 Pea leaange ‘a Sisu kiate kinautolu, ‘o pehē, “Kuo hokosia ‘ae ‘aho, ke fakaongoongolelei ai ‘ae Foha ‘oe tangata. 24 Ko e mo‘oni, ko e mo‘oni, ‘oku ou tala atu kiate kimoutolu, Kapau ‘oku ‘ikai mokulu ‘ae tengā‘i uite ki he kelekele pea mate, ‘oku nofo taha ai pe: ka ‘i he‘ene mate, ‘oku tupu mei ai ‘ae fua lahi. 25 Ko ia ‘oku ‘ofa ki he‘ene mo‘ui, ‘e mole ia ‘iate ia; pea ko ia ‘oku fehi‘a ki he‘ene mo‘ui ‘i he māmani, te ne ma‘u ia ki he mo‘ui ta‘engata. (aiōnios g166) 26 Kapau ‘oku tauhi au ‘e ha tangata, tuku ke ne muimui ‘iate au; pea ko e potu teu ‘i ai, ‘e ‘i ai foki ‘a ‘eku tamaio‘eiki: kapau ‘oku tauhi au ‘e ha tangata, ‘e fakaongoongolelei ia ‘e he Tamai. 27 “Ko eni kuo mamahi hoku laumālie; pea ko e hā ‘eku lea? [Te u pehē], ‘E Tamai, fakamo‘ui au mei he ‘aho ni? Ka na‘aku ha‘u koe‘uhi [ke u hokosia] ‘ae ‘aho ni. 28 ‘E Tamai, fakaongoongolelei ho huafa.” Pea na‘e hoko mai ‘ae le‘o ni mei he

12 Pea toe ono ‘ae ‘aho [pea fai]‘ae [kātoanga

‘oe]Lakaatu, pea ha‘u ‘a Sisu ki Pētani, na‘e ‘i ai ‘a Lasalosi ‘aia na‘e fokotu‘u ‘e ia mei he mate. 2 Pea na‘a nau te u ai kiate ia ‘ae ‘ohomohe: pea tauhi ‘e Mā‘ata: ka ko e tokotaha ‘a Lasalosi ‘okinautolu na‘e nofo mo ia ‘i he keinanga‘anga. 3 Pea to‘o ‘e Mele ‘ae lolo ko e na‘ati mo‘oni, ko e lau taha [hono mamafa], ko e koloa lahi, ‘o ne tākai ‘aki ‘ae va‘e ‘o Sisu, ‘o holoholo ‘aki hono va‘e ‘a hono lou‘ulu: pea na‘e pito ‘ae fale ‘i he namu lelei ‘oe lolo. 4 Pea lea ai ‘ae tokotaha ‘o ‘ene ākonga, ko Siutasi ‘Isikalio, ko e foha ‘o Saimone, ‘aia ‘e lavakī‘i ia, 5 “Ko e hā na‘e ‘ikai fakatau ai ‘ae lolo ni ‘aki ‘ae tenali ‘e tolungeau, pea foaki ki he masiva?” 6 Na‘a ne lea ‘aki eni, ka na‘e ‘ikai ko ‘ene tokanga ki he masiva; ka koe‘uhi ko e kaiha‘a ia, pea na‘e ‘iate ia ‘ae kato, ‘o ne fua ‘aia na‘e tuku ki ai. 7 Pea lea ai ‘a Sisu, “Tuku ai pe ia: kuo tauhi ‘e ia ‘ae me‘a ni ki he ‘aho ‘o hoku tanu. 8 He ‘oku ‘iate kimoutolu ma‘uapē ‘ae masiva; ka ‘oku ‘ikai teu ‘iate kimoutolu ma‘uapē au.” 9 Pea na‘e ‘ilo ‘e he tokolahi ‘oe kakai Siu ‘oku ‘i ai ia: pea na‘a nau ha‘u, ka na‘e ‘ikai koe‘uhi ko Sisu pe, ka koe‘uhi ke nau mamata kia Lasalosi foki, ‘aia na‘a ne fokotu‘u mei he mate. 10 Ka na‘e alea ‘ae kau taula‘eiki lahi, ke nau tāmate‘i ‘a Lasalosi foki; 11 Koe‘uhi ko e me‘a ‘iate ia na‘e mahu‘i ‘ae tokolahi ‘oe kau Siu, ‘o tui kia Sisu. 12 ‘I he ‘aho na‘a na feholoi, na‘e fanongo ‘ae

langi, "Kuo u fakaongoongolelei ia, pea te u toe maama ki māmanī, koe'uhī ko ia 'e tui kiate au fakaongoongolelei ia." 29 Pea ko ia na'e pehē ai ke 'oua na'a nofo ia 'i he po'uli. 47 Pea kapau 'e he kakai na'e tutu'u [ai], mo ongo'i [ia], ko e 'oku fanongo ha tangata ki he'eku ngaahi lea, mana: pea pehē 'e he ni'ihi, "Ko e 'āngelo 'oku kae 'ikai tui, 'oku 'ikai te u fakamaau'i ia: he lea kiate ia." 30 Pea leaange 'a Sisu, 'o ne pehē, na'e 'ikai te u ha'u ke fakamaau'i 'a māmanī, ka "Na'e 'ikai ongo mai 'ae le'o ni koe'uhī ko au, ka ke fakamo'ui 'a māmanī. 48 Ko ia 'oku ne li'aki koe'uhī ko kimoutolu. 31 Ko eni 'ae fakamaau au 'o 'ikai ma'u 'eku ngaahi lea, 'oku ai ha taha 'oe māmanī 'e kapusi eni 'ae 'eiki 'oe māmanī 'oku fakamaau'i ia: ko e lea kuo u lea 'aki, ko ia kitua'ā, 32 Pea kapau 'e hiki au ki 'olunga mei he fonua, te u tohoaki 'ae kakai kotoa pē kiate au." 33 Ko 'ene lea pehē, ko e fakahā 'ae mate'ānga ko ia 'e mate ai ia. 34 Pea leaange 'ae kakai kiate ia, "Kuo mau fanongo mei he fono 'oku nofo 'ae Kalaisi 'o ta'engata: pea 'oku fēfē ho'o lau, 'E hiki hake 'ae Foha 'oe tangata? 'E fēfē nai 'ae Foha ko ia 'oe tangata? (aiōn g165) 35 Pea talaange 'e Sisu kiate kinautolu, "'E toetoe si'i pe 'ene 'iate kimoutolu 'ae maama. 'Eve'eva lolotonga ho'omou ma'u 'ae maama telia na'a tō 'ae po'uli kiate kinoutolu: he ko ia 'oku 'eve'eva 'i he po'uli, 'oku 'ikai 'ilo 'e ia pe ko 'ene 'alu ki fē. 36 'I ho'omou kei ma'u 'ae maama, tui ki he maama, koe'uhī ke mou hoko ko e fānau 'ae maama." Na'e lea 'aki 'e Sisu 'ae ngaahi me'a ni, pea 'alu, 'o ne fufū ia 'iate kinautolu. 37 He kuo fai 'e ia 'ae ngaahi mana lahi 'i honau 'ao, ka na'e 'ikai te nau tui kiate ia: 38 Pea na'e fakamo'oni ai 'ae lea 'ae palōfita ko 'Isaia, 'aia na'e pehē, "'Eiki, ko hai kuo tui ki he'emau fakaongoonga? Pea kuo fakahā kia hai 'ae nima 'o Sihova?" 39 Ko ia na'e 'ikai ai te nau fa'a tui, he na'e toe tala foki 'e 'Isaia, 40 "Kuo fakakui 'e ia honau mata, 'o fakafefeka honau loto; ke 'oua na'a nau vakai 'aki honau mata, pe 'ilo 'aki honau loto, pea liliu, peau fakamo'ui 'akinautolu." 41 Ko e ngaahi me'a ni na'e lea 'aki 'e 'Isaia, 'i he'ene mamata ki hono nāunau, pea ne lea kiate ia. 42 Pea na'e tui kiate ia 'ae tokolahī 'i he kau pule foki; ka ko e me'a 'i he kau Fālesi, na'e 'ikai te nau fakahā ia, telia na'a kapusi 'akinautolu mei he falelotu: 43 He na'e lahi 'enau manako ki he fakamālō 'ae tangata 'i he fakamālō 'ae 'Otua. 44 Pea kalanga 'a Sisu 'o pehē, "Ko ia 'oku tui kiate au, 'oku 'ikai tui kiate au [pe], ka kiate ia na'a ne fekau au. 45 Pea ko ia 'oku ne mamata kiate au, 'oku ne mamata kiate ia na'a ne fekau au. 46 Kuo u ha'u au ko e maama ki māmanī, koe'uhī ko ia 'e tui kiate au fakaongoongolelei ia." 29 Pea ko ia na'e pehē ai ke 'oua na'a nofo ia 'i he po'uli. 47 Pea kapau 'e he kakai na'e tutu'u [ai], mo ongo'i [ia], ko e 'oku fanongo ha tangata ki he'eku ngaahi lea, mana: pea pehē 'e he ni'ihi, "Ko e 'āngelo 'oku kae 'ikai tui, 'oku 'ikai te u fakamaau'i ia: he lea kiate ia." 30 Pea leaange 'a Sisu, 'o ne pehē, na'e 'ikai te u ha'u ke fakamaau'i 'a māmanī, ka "Na'e 'ikai ongo mai 'ae le'o ni koe'uhī ko au, ka ke fakamo'ui 'a māmanī. 48 Ko ia 'oku ne li'aki koe'uhī ko kimoutolu. 31 Ko eni 'ae fakamaau au 'o 'ikai ma'u 'eku ngaahi lea, 'oku ai ha taha 'oe māmanī 'e kapusi eni 'ae 'eiki 'oe māmanī 'oku fakamaau'i ia: ko e lea kuo u lea 'aki, ko ia kitua'ā, 32 Pea kapau 'e hiki au ki 'olunga mei he fonua, te u tohoaki 'ae kakai kotoa pē kiate au." 33 Ko 'ene lea pehē, ko e fakahā 'ae mate'ānga ko ia 'e mate ai ia. 34 Pea leaange 'ae kakai kiate ia, "Kuo mau fanongo mei he fono 'oku nofo 'ae Kalaisi 'o ta'engata: pea 'oku fēfē ho'o lau, 'E hiki hake 'ae Foha 'oe tangata? 'E fēfē nai 'ae Foha ko ia 'oe tangata? (aiōn g165) 35 Pea talaange 'e Sisu kiate kinautolu, "'E toetoe si'i pe 'ene 'iate kimoutolu 'ae maama. 'Eve'eva lolotonga ho'omou ma'u 'ae maama telia na'a tō 'ae po'uli kiate kinoutolu: he ko ia 'oku 'eve'eva 'i he po'uli, 'oku 'ikai 'ilo 'e ia pe ko 'ene 'alu ki fē. 36 'I ho'omou kei ma'u 'ae maama, tui ki he maama, koe'uhī ke mou hoko ko e fānau 'ae maama." Na'e lea 'aki 'e Sisu 'ae ngaahi me'a ni, pea 'alu, 'o ne fufū ia 'iate kinautolu. 37 He kuo fai 'e ia 'ae ngaahi mana lahi 'i honau 'ao, ka na'e 'ikai te nau tui kiate ia: 38 Pea na'e fakamo'oni ai 'ae lea 'ae palōfita ko 'Isaia, 'aia na'e pehē, "'Eiki, ko hai kuo tui ki he'emau fakaongoonga? Pea kuo fakahā kia hai 'ae nima 'o Sihova?" 39 Ko ia na'e 'ikai ai te nau fa'a tui, he na'e toe tala foki 'e 'Isaia, 40 "Kuo fakakui 'e ia honau mata, 'o fakafefeka honau loto; ke 'oua na'a nau vakai 'aki honau mata, pe 'ilo 'aki honau loto, pea liliu, peau fakamo'ui 'akinautolu." 41 Ko e ngaahi me'a ni na'e lea 'aki 'e 'Isaia, 'i he'ene mamata ki hono nāunau, pea ne lea kiate ia. 42 Pea na'e tui kiate ia 'ae tokolahī 'i he kau pule foki; ka ko e me'a 'i he kau Fālesi, na'e 'ikai te nau fakahā ia, telia na'a kapusi 'akinautolu mei he falelotu: 43 He na'e lahi 'enau manako ki he fakamālō 'ae tangata 'i he fakamālō 'ae 'Otua. 44 Pea kalanga 'a Sisu 'o pehē, "Ko ia 'oku tui kiate au, 'oku 'ikai tui kiate au [pe], ka kiate ia na'a ne fekau au. 45 Pea ko ia 'oku ne mamata kiate au, 'oku ne mamata kiate ia na'a ne fekau au. 46 Kuo u ha'u au ko e maama ki māmanī, koe'uhī ko ia 'e tui kiate au fakaongoongolelei ia." 29 Pea ko ia na'e pehē ai ke 'oua na'a nofo ia 'i he po'uli. 47 Pea kapau 'e he kakai na'e tutu'u [ai], mo ongo'i [ia], ko e 'oku fanongo ha tangata ki he'eku ngaahi lea, mana: pea pehē 'e he ni'ihi, "Ko e 'āngelo 'oku kae 'ikai tui, 'oku 'ikai te u fakamaau'i ia: he lea kiate ia." 30 Pea leaange 'a Sisu, 'o ne pehē, na'e 'ikai te u ha'u ke fakamaau'i 'a māmanī, ka "Na'e 'ikai ongo mai 'ae le'o ni koe'uhī ko au, ka ke fakamo'ui 'a māmanī. 48 Ko ia 'oku ne li'aki koe'uhī ko kimoutolu. 31 Ko eni 'ae fakamaau au 'o 'ikai ma'u 'eku ngaahi lea, 'oku ai ha taha 'oe māmanī 'e kapusi eni 'ae 'eiki 'oe māmanī 'oku fakamaau'i ia: ko e lea kuo u lea 'aki, ko ia kitua'ā, 32 Pea kapau 'e hiki au ki 'olunga mei he fonua, te u tohoaki 'ae kakai kotoa pē kiate au." 33 Ko 'ene lea pehē, ko e fakahā 'ae mate'ānga ko ia 'e mate ai ia. 34 Pea leaange 'ae kakai kiate ia, "Kuo mau fanongo mei he fono 'oku nofo 'ae Kalaisi 'o ta'engata: pea 'oku fēfē ho'o lau, 'E hiki hake 'ae Foha 'oe tangata? 'E fēfē nai 'ae Foha ko ia 'oe tangata? (aiōn g165) 35 Pea talaange 'e Sisu kiate kinautolu, "'E toetoe si'i pe 'ene 'iate kimoutolu 'ae maama. 'Eve'eva lolotonga ho'omou ma'u 'ae maama telia na'a tō 'ae po'uli kiate kinoutolu: he ko ia 'oku 'eve'eva 'i he po'uli, 'oku 'ikai 'ilo 'e ia pe ko 'ene 'alu ki fē. 36 'I ho'omou kei ma'u 'ae maama, tui ki he maama, koe'uhī ke mou hoko ko e fānau 'ae maama." Na'e lea 'aki 'e Sisu 'ae ngaahi me'a ni, pea 'alu, 'o ne fufū ia 'iate kinautolu. 37 He kuo fai 'e ia 'ae ngaahi mana lahi 'i honau 'ao, ka na'e 'ikai te nau tui kiate ia: 38 Pea na'e fakamo'oni ai 'ae lea 'ae palōfita ko 'Isaia, 'aia na'e pehē, "'Eiki, ko hai kuo tui ki he'emau fakaongoonga? Pea kuo fakahā kia hai 'ae nima 'o Sihova?" 39 Ko ia na'e 'ikai ai te nau fa'a tui, he na'e toe tala foki 'e 'Isaia, 40 "Kuo fakakui 'e ia honau mata, 'o fakafefeka honau loto; ke 'oua na'a nau vakai 'aki honau mata, pe 'ilo 'aki honau loto, pea liliu, peau fakamo'ui 'akinautolu." 41 Ko e ngaahi me'a ni na'e lea 'aki 'e 'Isaia, 'i he'ene mamata ki hono nāunau, pea ne lea kiate ia. 42 Pea na'e tui kiate ia 'ae tokolahī 'i he kau pule foki; ka ko e me'a 'i he kau Fālesi, na'e 'ikai te nau fakahā ia, telia na'a kapusi 'akinautolu mei he falelotu: 43 He na'e lahi 'enau manako ki he fakamālō 'ae tangata 'i he fakamālō 'ae 'Otua. 44 Pea kalanga 'a Sisu 'o pehē, "Ko ia 'oku tui kiate au, 'oku 'ikai tui kiate au [pe], ka kiate ia na'a ne fekau au. 45 Pea ko ia 'oku ne mamata kiate au, 'oku ne mamata kiate ia na'a ne fekau au. 46 Kuo u ha'u au ko e maama ki māmanī, koe'uhī ko ia 'e tui kiate au fakaongoongolelei ia." 29 Pea ko ia na'e pehē ai ke 'oua na'a nofo ia 'i he po'uli. 47 Pea kapau 'e he kakai na'e tutu'u [ai], mo ongo'i [ia], ko e 'oku fanongo ha tangata ki he'eku ngaahi lea, mana: pea pehē 'e he ni'ihi, "Ko e 'āngelo 'oku kae 'ikai tui, 'oku 'ikai te u fakamaau'i ia: he lea kiate ia." 30 Pea leaange 'a Sisu, 'o ne pehē, na'e 'ikai te u ha'u ke fakamaau'i 'a māmanī, ka "Na'e 'ikai ongo mai 'ae le'o ni koe'uhī ko au, ka ke fakamo'ui 'a māmanī. 48 Ko ia 'oku ne li'aki koe'uhī ko kimoutolu. 31 Ko eni 'ae fakamaau au 'o 'ikai ma'u 'eku ngaahi lea, 'oku ai ha taha 'oe māmanī 'e kapusi eni 'ae 'eiki 'oe māmanī 'oku fakamaau'i ia: ko e lea kuo u lea 'aki, ko ia kitua'ā, 32 Pea kapau 'e hiki au ki 'olunga mei he fonua, te u tohoaki 'ae kakai kotoa pē kiate au." 33 Ko 'ene lea pehē, ko e fakahā 'ae mate'ānga ko ia 'e mate ai ia. 34 Pea leaange 'ae kakai kiate ia, "Kuo mau fanongo mei he fono 'oku nofo 'ae Kalaisi 'o ta'engata: pea 'oku fēfē ho'o lau, 'E hiki hake 'ae Foha 'oe tangata? 'E fēfē nai 'ae Foha ko ia 'oe tangata? (aiōn g165) 35 Pea talaange 'e Sisu kiate kinautolu, "'E toetoe si'i pe 'ene 'iate kimoutolu 'ae maama. 'Eve'eva lolotonga ho'omou ma'u 'ae maama telia na'a tō 'ae po'uli kiate kinoutolu: he ko ia 'oku 'eve'eva 'i he po'uli, 'oku 'ikai 'ilo 'e ia pe ko 'ene 'alu ki fē. 36 'I ho'omou kei ma'u 'ae maama, tui ki he maama, koe'uhī ke mou hoko ko e fānau 'ae maama." Na'e lea 'aki 'e Sisu 'ae ngaahi me'a ni, pea 'alu, 'o ne fufū ia 'iate kinautolu. 37 He kuo fai 'e ia 'ae ngaahi mana lahi 'i honau 'ao, ka na'e 'ikai te nau tui kiate ia: 38 Pea na'e fakamo'oni ai 'ae lea 'ae palōfita ko 'Isaia, 'aia na'e pehē, "'Eiki, ko hai kuo tui ki he'emau fakaongoonga? Pea kuo fakahā kia hai 'ae nima 'o Sihova?" 39 Ko ia na'e 'ikai ai te nau fa'a tui, he na'e toe tala foki 'e 'Isaia, 40 "Kuo fakakui 'e ia honau mata, 'o fakafefeka honau loto; ke 'oua na'a nau vakai 'aki honau mata, pe 'ilo 'aki honau loto, pea liliu, peau fakamo'ui 'akinautolu." 41 Ko e ngaahi me'a ni na'e lea 'aki 'e 'Isaia, 'i he'ene mamata ki hono nāunau, pea ne lea kiate ia. 42 Pea na'e tui kiate ia 'ae tokolahī 'i he kau pule foki; ka ko e me'a 'i he kau Fālesi, na'e 'ikai te nau fakahā ia, telia na'a kapusi 'akinautolu mei he falelotu: 43 He na'e lahi 'enau manako ki he fakamālō 'ae tangata 'i he fakamālō 'ae 'Otua. 44 Pea kalanga 'a Sisu 'o pehē, "Ko ia 'oku tui kiate au, 'oku 'ikai tui kiate au [pe], ka kiate ia na'a ne fekau au. 45 Pea ko ia 'oku ne mamata kiate au, 'oku ne mamata kiate ia na'a ne fekau au. 46 Kuo u ha'u au ko e maama ki māmanī, koe'uhī ko ia 'e tui kiate au fakaongoongolelei ia." 29 Pea ko ia na'e pehē ai ke 'oua na'a nofo ia 'i he po'uli. 47 Pea kapau 'e he kakai na'e tutu'u [ai], mo ongo'i [ia], ko e 'oku fanongo ha tangata ki he'eku ngaahi lea, mana: pea pehē 'e he ni'ihi, "Ko e 'āngelo 'oku kae 'ikai tui, 'oku 'ikai te u fakamaau'i ia: he lea kiate ia." 30 Pea leaange 'a Sisu, 'o ne pehē, na'e 'ikai te u ha'u ke fakamaau'i 'a māmanī, ka "Na'e 'ikai ongo mai 'ae le'o ni koe'uhī ko au, ka ke fakamo'ui 'a māmanī. 48 Ko ia 'oku ne li'aki koe'uhī ko kimoutolu. 31 Ko eni 'ae fakamaau au 'o 'ikai ma'u 'eku ngaahi lea, 'oku ai ha taha 'oe māmanī 'e kapusi eni 'ae 'eiki 'oe māmanī 'oku fakamaau'i ia: ko e lea kuo u lea 'aki, ko ia kitua'ā, 32 Pea kapau 'e hiki au ki 'olunga mei he fonua, te u tohoaki 'ae kakai kotoa pē kiate au." 33 Ko 'ene lea pehē, ko e fakahā 'ae mate'ānga ko ia 'e mate ai ia. 34 Pea leaange 'ae kakai kiate ia, "Kuo mau fanongo mei he fono 'oku nofo 'ae Kalaisi 'o ta'engata: pea 'oku fēfē ho'o lau, 'E hiki hake 'ae Foha 'oe tangata? 'E fēfē nai 'ae Foha ko ia 'oe tangata? (aiōn g165) 35 Pea talaange 'e Sisu kiate kinautolu, "'E toetoe si'i pe 'ene 'iate kimoutolu 'ae maama. 'Eve'eva lolotonga ho'omou ma'u 'ae maama telia na'a tō 'ae po'uli kiate kinoutolu: he ko ia 'oku 'eve'eva 'i he po'uli, 'oku 'ikai 'ilo 'e ia pe ko 'ene 'alu ki fē. 36 'I ho'omou kei ma'u 'ae maama, tui ki he maama, koe'uhī ke mou hoko ko e fānau 'ae maama." Na'e lea 'aki 'e Sisu 'ae ngaahi me'a ni, pea 'alu, 'o ne fufū ia 'iate kinautolu. 37 He kuo fai 'e ia 'ae ngaahi mana lahi 'i honau 'ao, ka na'e 'ikai te nau tui kiate ia: 38 Pea na'e fakamo'oni ai 'ae lea 'ae palōfita ko 'Isaia, 'aia na'e pehē, "'Eiki, ko hai kuo tui ki he'emau fakaongoonga? Pea kuo fakahā kia hai 'ae nima 'o Sihova?" 39 Ko ia na'e 'ikai ai te nau fa'a tui, he na'e toe tala foki 'e 'Isaia, 40 "Kuo fakakui 'e ia honau mata, 'o fakafefeka honau loto; ke 'oua na'a nau vakai 'aki honau mata, pe 'ilo 'aki honau loto, pea liliu, peau fakamo'ui 'akinautolu." 41 Ko e ngaahi me'a ni na'e lea 'aki 'e 'Isaia, 'i he'ene mamata ki hono nāunau, pea ne lea kiate ia. 42 Pea na'e tui kiate ia 'ae tokolahī 'i he kau pule foki; ka ko e me'a 'i he kau Fālesi, na'e 'ikai te nau fakahā ia, telia na'a kapusi 'akinautolu mei he falelotu: 43 He na'e lahi 'enau manako ki he fakamālō 'ae tangata 'i he fakamālō 'ae 'Otua. 44 Pea kalanga 'a Sisu 'o pehē, "Ko ia 'oku tui kiate au, 'oku 'ikai tui kiate au [pe], ka kiate ia na'a ne fekau au. 45 Pea ko ia 'oku ne mamata kiate au, 'oku ne mamata kiate ia na'a ne fekau au. 46 Kuo u ha'u au ko e maama ki māmanī, koe'uhī ko ia 'e tui kiate au fakaongoongolelei ia." 29 Pea ko ia na'e pehē ai ke 'oua na'a nofo ia 'i he po'uli. 47 Pea kapau 'e he kakai na'e tutu'u [ai], mo ongo'i [ia], ko e 'oku fanongo ha tangata ki he'eku ngaahi lea, mana: pea pehē 'e he ni'ihi, "Ko e 'āngelo 'oku kae 'ikai tui, 'oku 'ikai te u fakamaau'i ia: he lea kiate ia." 30 Pea leaange 'a Sisu, 'o ne pehē, na'e 'ikai te u ha'u ke fakamaau'i 'a māmanī, ka "Na'e 'ikai ongo mai 'ae le'o ni koe'uhī ko au, ka ke fakamo'ui 'a māmanī. 48 Ko ia 'oku ne li'aki koe'uhī ko kimoutolu. 31 Ko eni 'ae fakamaau au 'o 'ikai ma'u 'eku ngaahi lea, 'oku ai ha taha 'oe māmanī 'e kapusi eni 'ae 'eiki 'oe māmanī 'oku fakamaau'i ia: ko e lea kuo u lea 'aki, ko ia kitua'ā, 32 Pea kapau 'e hiki au ki 'olunga mei he fonua, te u tohoaki 'ae kakai kotoa pē kiate au." 33 Ko 'ene lea pehē, ko e fakahā 'ae mate'ānga ko ia 'e mate ai ia. 34 Pea leaange 'ae kakai kiate ia, "Kuo mau fanongo mei he fono 'oku nofo 'ae Kalaisi 'o ta'engata: pea 'oku fēfē ho'o lau, 'E hiki hake 'ae Foha 'oe tangata? 'E fēfē nai 'ae Foha ko ia 'oe tangata? (aiōn g166)

13 Pea 'i he te'eki [fai] 'ae [kātoanga] 'oe Lakaatu, na'e 'ilo 'e Sisu kuo hoko hono 'aho ke 'alu ai 'i he māmanī ki he Tamai, pea na'e 'ofa ia kiate kinautolu na'e 'a'ana 'oku 'i he māmanī, pea 'ofa pe ia ki ai 'o a'u ki he ngata'ānga. 2 Pea lolotonga 'ae 'ohomohe, kuo tomu'a 'ai 'e he tēvolo ki he loto 'o Siutasi 'Isikaliote, ko e foha 'o Saimone, ke ne lavaki'i ia; 3 Pea kuo 'ilo 'e Sisu kuo tuku 'e he Tamai 'ae ngaahi me'a kotoa pē ki hono nima, pea na'e ha'u ia mei he 'Otua, pea 'oku 'alu ki he 'Otua; 4 Na'e tu'u hake ia mei he 'ohomohe, 'o tuku hono kofu; pea to'o 'ae holoholo, 'o nono'o ia. 5 Pea toki lilingi 'e ia 'ae vai ki he kumete, pea ne kamata fufulu 'ae va'e 'oe kau ākonga, pea holoholo 'aki 'ae holo na'e nono'o 'aki. 6 Pea ha'u ia ia kia Saimone Pita: pea pehē 'e [Pita] kiate ia, "'Eiki, te ke fufulu hoku va'e?" 7 Pea leaange 'a Sisu, 'o pehē kiate ia, "Ko ia 'oku ou fai, 'oku 'ikai te ke 'ilo ni; ka te ke 'ilo 'amui." 8 Pea pehē 'e Pita kiate ia, "'E 'ikai 'aupito te ke fufulu hoku va'e." Pea talaange 'e Sisu kiate ia, "Ka 'ikai te u fufulu koe, pea 'e 'ikai te ke kau mo au." (aiōn g165) 9 Pea pehē 'e Saimone Pita kiate ia, "'Eiki, 'ikai ko hoku va'e pē, ka ko hoku nima mo hoku 'ulu." 10 Pea talaange 'e Sisu kiate ia, "Ko ia kuo kaukau, 'oku 'ikai 'aonga ke fufulu ka ko hono va'e [pē], he 'oku ma'a 'akimoutolu, kae 'ikai kotoa pē." 11 He na'a ne 'ilo 'aia te ne lavaki ia; ko ia na'e pehē ai 'e ia, "'Oku 'ikai te mou ma'a kotoa pē." 12 Pea hili 'ene kaukau honau va'e,

na'e 'ai hono ngaahi kofu, pea toe nofo hifo, pe, koe'ahi ke ne foaki ha me'a ki he masiva. 30 pea ne pehē kiate kinautolu, "Oku mou 'ilo 'aia Pea ma'u 'e ia 'ae peke, 'o 'alu leva kitua'ā; pea kuo u fai kiate kimoutolu?" 13 "Oku mou ui kuo po'uli. 31 Pea kuo 'alu ia kitua'ā, pea lea 'a au ko e Takimu'a mo e 'Eiki: pea ko ho'omou Sisu, "Ko eni kuo fakaongoongolelei 'ae Foha lea totonu ia; he ko au ia. 14 Pea kapau ko au, 'oe tangata, pea 'oku fakaongoongolelei 'ae ko e 'Eiki mo e Takimu'a, kuo u fufulu homou 'Otua 'iate ia. 32 Kapau 'oku fakaongoongolelei va'e; 'oku totonu ho'omou fetoutou fefufulu'aki 'ae 'Otua 'iate ia, 'e fakaongoongolelei ia 'e he homou va'e. 15 He kuo u tuku kiate kimoutolu 'Otua 'iate ia, pea te ne fakaongoongolelei leva 'ae fakatātā, koe'ahi ke mou fai 'o tatau mo ia ia. 33 'Ae fānau 'ofeina, 'oku toe si'i pē 'eku kuo u fai kiate kimoutolu. 16 Ko e mo'oni, ko e 'iate kimoutolu. Te mou kumi au: pea hangē mo'oni, 'oku ou tala kiate kimoutolu, 'Oku 'ikai ko 'eku tala ki he kakai Siu, 'Ko e potu 'oku ou lahi 'ae tamao'eiki ki he'ene 'eiki; pea 'oku 'ikai 'alu ki ai, 'e 'ikai te mou fa'a hoko ki ai; 'oku lahi 'aia kuo fekau'i 'iate ia na'a ne fekau ia. 17 pehē ni 'eku lea kiate kimoutolu. 34 'Oku ou 'Oku mou monū'ia 'i ho'omou 'ilo 'ae ngaahi tuku 'ae fekau fo'ou kiate kimoutolu, Koe'ahi ke me'a ni, 'o kapau te mou fai ki ai. 18 "Oku 'ikai mou fe'ofa'aki kiate kimoutolu; pea hangē ko kau 'eku lea kiate kimoutolu kotoa pē: 'oku ou 'eku 'ofa kiate kimoutolu, ke mou fe'ofa'aki foki 'ilo 'aia kuo u fili: ka koe'ahi ke fakamo'oni 'ae kiate kimoutolu. 35 'I he me'a ni 'e 'ilo ai 'e he tohi, 'Ko ia 'oku kai mā mo au, kuo hiki hono kakai kotoa pē ko 'eku kau ākonga 'akimoutolu, va'e kiate au.' 19 Pea ko eni 'oku ou tala ia kiate 'o kapau te mou fe'ofa'aki kiate kimoutolu." kimoutolu 'i he te'eki ai hoko, koe'ahi 'oka hoko 36 Pea lea 'a Saimone Pita kiate ia, "Eiki, 'oku ia, ke mou tui 'ko au ia." 20 Ko e mo'oni, ko e ke 'alu ki fē?" Pea talaange 'e Sisu ki ai, "Ko ia mo'oni, 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, Ko ia 'oku ou 'alu ki ai, 'oku 'ikai te ke fa'a muimui ni 'oku ne ma'u 'aia 'oku ou fekau, 'oku ne ma'u 'iate au; ka te ke muimui 'iate au 'amui." 37 Pea au; pea ko ia 'oku ne ma'u au, 'oku ne ma'u fehu'i 'e Pita kiate ia, "Eiki, ko e hā 'e 'ikai te 'aia na'a ne fekau'i au." 21 Pea hili 'ae lea ko u muimui ai ni kiate koe? Te u tuku hifo 'eku ia 'a Sisu, pea mamahi ia 'i hono laumālie, 'o mo'ui koe'ahi ko koe." 38 Pea pehēange 'e Sisu ne fakahā, 'o pehē, Ko e mo'oni, ko e mo'oni, kiate ia, "Te ke tuku koā ho'o mo'ui koe'ahi ko 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, "E lavaki'i au au? Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala atu 'e homou tokotaha." 22 Pea fesiofaki 'ae kau kiate koe, 'E 'ikai 'u'ua 'ae moa, kae tu'o tolū ākonga kiate kinautolu, 'onau fifili pe ko 'ene ha'o fakafisi kiate au.

lea kia hai. 23 Pea na'e fa'aki ki he fatafata 'o Sisu 'ene ākonga 'e tokotaha, na'e 'ofa ai 'a Sisu. 24 Ko ia na'e kamokamo ai 'e Saimone Pita kiate ia, koe'ahi ke ne fehu'i pe ko hai ia kuo ne lea ki ai. 25 Pea [lea]falala 'e ia ki he fatafata 'o Sisu, 'o pehē kiate ia, "Eiki, ko hai ia?" 26 Pea talaange 'e Sisu, "Ko ia ia te u 'atu ki ai 'ae konga mā hili 'eku peke [ia]." Pea hili 'ene peke 'ae konga, ne ne 'atu [ia]kia Siutasi 'Isikaliote, ko e foha 'o Saimone. 27 Pea hili 'ae peke, pea hū 'a Sētane kiate ia. Pea pehē 'e Sisu kiate ia, "Ko ia 'oku ke fai, fai vave." 28 Pea na'e 'ikai 'ilo 'e ha tokotaha 'i he keinanga'anga pe ko e hā 'oku pehē ai 'ene lea kiate ia. 29 He na'e mahalo 'ae ni'ihi, ko e me'a 'i he ma'u 'e Siutasi 'ae kato, na'e tala 'e Sisu kiate ia, Fakatau 'aia 'oku tau masiva ai ki he kātoanga;

14 "Oua na'a mamahi homou loto: 'oku mou tui ki he 'Otua, tui foki kiate au. 2 'I he fale 'o 'eku Tamai 'oku ai 'ae ngaahi nofo'anga 'oku lahi: ka ne 'ikai, pehē kuo u tala ia kiate kimoutolu. 'Oku ou 'alu ke teuteu ha potu mo'omoutolu. 3 Pea kapau teu 'alu, 'o teuteu ha potu mo'omoutolu, te u toe ha'u, 'o ma'u 'akimoutolu kiate au; koe'ahi ko e potu te u 'i ai, te mou 'i ai foki. 4 Pea ko e potu 'oku ou 'alu ki ai 'oku mou 'ilo, pea 'oku mou 'ilo mo e hala." 5 Pea lea 'a Tōmasi kiate ia, "Eiki, 'oku 'ikai te mau 'ilo pe 'oku ke 'alu ki fē; pea 'e fēfē 'emau 'ilo 'ae hala?" 6 Pea talaange 'e Sisu kiate ia, "Ko au ko e hala, mo e mo'oni, pea mo e mo'ui: 'oku 'ikai ha'u ha tangata 'e taha ki he Tamai, kae 'iate au. 7 Ka ne mou 'ilo au, pehē, kuo mou 'ilo mo 'eku Tamai foki: pea ngata mei henī

'oku mou 'ilo ia, pea kuo mou mamata kiate ia." 'a 'eku Tamai kiate ia, pea te mā omi kiate ia, 'o
8 Pea lea 'a Filipe kiate ia, "Eiki, fakahā kiate nofoma'u mo ia. **24** Ko ia 'oku 'ikai 'ofa kiate au, kimaoutolu 'ae Tamai pea mau fiemālie ai." **9** 'oku 'ikai te ne ma'u 'eku ngaahi tala: pea ko e Pea pehēange 'e Sisu kiate ia, "Filipe, he kuo lea 'oku mou ongo'i, 'oku 'ikai 'a'aku, ka 'oku pehē ni hono fuoloa 'o 'eku 'iate kimoutolu, ka 'ae Tamai kuo ne fekau'i au. **25** "Ko e ngaahi 'oku te'eki ai te ke 'ilo au? Ko ia kuo ne mamata me'a ni kuo u tala kiate kimoutolu, 'i he'eku kiate au, kuo mamata ia ki he Tamai; pea fefē ai 'iate kimoutolu. **26** Ka ko e Fakafiemālie ko e ha'o pehē, "Fakahā kiate kimaoutolu 'ae Tamai?" Laumālie Mā'oni'oni, 'aia 'e fekau 'e he Tamai 'i **10** 'Oku 'ikai te ke tui 'oku ou 'i he Tamai, mo e hoku huafa, te ne ako'i 'akimoutolu 'i he me'a Tamai 'iate au? Ko e lea 'oku ou lea'aki kiate kotoa pē, mo fakamanatu'i 'akimoutolu 'i he kimoutolu, 'oku 'ikai te u lea 'aki 'iate au: ka me'a kotoa pē, 'aia kuo u lea'aki kiate kimoutolu. ko e Tamai, 'oku nofo 'iate au, 'oku ne fai 'ae **27** "Oku ou tuku 'ae melino kiate kimoutolu, ngaahi ngāue. **11** Tui mai kiate au 'oku ou 'i ko 'eku melino 'oku ou foaki kiate kimoutolu: he Tamai, mo e Tamai 'iate au: pea kapau 'e 'oku 'ikai hangē ko e foaki 'a māmani, 'a 'eku 'ikai, pea tui kiate au koe'uhī ko e ngaahi ngāue. foaki kiate kimoutolu. 'Oua na'a mamahi homou **12** Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala atu loto, pea 'oua na'a manavahē 'ia. **28** Kuo mou kiate kimoutolu, Ko ia 'oku tui kiate au, ko e ongo'i 'eku lea kiate kimoutolu, "Oku ou 'alu, ngaahi ngāue 'oku ou fai 'e fai 'e ia foki; pea te pea u [toe] ha'u kiate kimoutolu." Ka ne mou ne fai mo ia 'oku lahi hake; koe'uhī ko 'eku 'alu 'ofa kiate au, te mou fiefia, ko e me'a 'i he'eku ki he'eku Tamai. **13** Pea ko e me'a kotoa pē te pehē, 'Oku ou 'alu ki he Tamai: he 'oku lahi 'eku mou kole 'i hoku huafa, te u fai ia, koe'uhī ke Tamai 'iate au. **29** Pea ko eni kuo u fakahā ia fakaongoongolelei 'ae Tamai 'i he 'Alo. **14** Ko ia kiate kimoutolu, ka 'oku te'eki hoko, koe'uhī kotoa pē te mou kole 'i hoku huafa, te u fai. **15** 'oka hoko ia, ke mou tui. **30** Ngata mei heni, "Kapau 'oku mou 'ofa kiate au, fai 'eku ngaahi fekau. **16** Pea te u kole ki he Tamai, pea te ne foaki kiate kimoutolu ha Fakafiemālie 'e taha, koe'uhī ke nofo ia mo kimoutolu 'o ta'engata; (aiōn g165) **17** 'Io, ko e Laumālie 'oe mo'oni; 'aia 'oku 'ikai fa'a ma'u 'e he māmani, he 'oku 'ikai mamata ia ki ai, pe 'ilo'i ia: ka te mou 'ilo ia; he te ne nofo mo kimoutolu, pea nofo'ia 'e ia 'akimoutolu. **18** "E 'ikai te u tuku ke tuēnoa 'akimoutolu: te u ha'u kiate kimoutolu. **19** 'Oku toe si'i, pea 'e 'ikai mamata kiate au 'a māmani; ka te mou mamata kiate au: koe'uhī 'oku ou mo'ui, 'e mo'ui 'akimoutolu foki. **20** 'I he 'aho ko ia te mou 'ilo 'oku ou 'i he'eku Tamai, mo kimoutolu 'iate au, mo au 'iate kimoutolu. **21** "Ko ia 'oku ne ma'u 'eku ngaahi fekau, 'o fai ki ai, ko ia ia 'oku 'ofa kiate au: pea ko ia 'oku 'ofa kiate au, 'e 'ofa 'a 'eku Tamai kiate ia, pea te u 'ofa mo au kiate ia, pea te u fakahā au kiate ia." **22** Pea lea 'a Siutasi kiate ia, na'e 'ikai ko 'Isikaliote, "Eiki, ko e hā te ke fakahā ai koe kiate kimaoutolu, kae 'ikai ki māmani?" **23** Pea leaange 'a Sisu, 'o pehē kiate ia, "Kapau 'oku 'ofa ha tangata kiate au, te ne fai 'eku lea: pea 'e 'ofa

ha'u 'ae 'eiki 'oe māmani, ka 'oku 'ikai ha me'a 'iate au. **31** Ka koe'uhī ke 'ilo 'e māmani 'oku ou 'ofa ki he Tamai; pea mo 'eku fai 'o hangē ko e fekau 'ae Tamai kiate au. "Tu'u hake, ke tau 'alu 'i heni.

15 "Ko au ko e vase mo'oni, pea ko 'eku Tamai ko e tauhi ngoue ia. **2** Ko e va'a kotoa pē 'iate au 'oku 'ikai fua, 'oku ne tutu'u ia: pea ko ia kotoa pē 'oku fua, 'oku ne 'auhani ia, ke 'āsili ai hono fua. **3** Kuo mou ma'a eni, 'i he lea kuo u lea kiate kimoutolu. **4** Nofo 'iate au, mo au 'iate kimoutolu. Hangē 'oku 'ikai fa'a fua 'ae va'a 'iate ia pē, 'o kapau 'e 'ikai nofo 'i he vase; pea 'e pehē foki 'akimoutolu, 'o kapau 'e 'ikai te mou nofo 'iate au. **5** "Ko au ko e vase, ko e ngaahi va'a 'akimoutolu: ko ia 'oku nofo 'iate au, mo au 'iate ia, ko ia ia 'e fua lahi: ka māvae mo au, 'e 'ikai te mou fa'a fai ha me'a. **6** Kapau 'e 'ikai nofo ha tangata 'iate au, 'oku li'aki ia 'o hangē ko e va'a 'oku mate; pea tānaki ia 'e he kakai, 'o lī ki he afi, pea vela ai ia. **7** Kapau 'oku mou nofo 'iate au, pea nofo 'eku ngaahi lea 'iate kimoutolu, te mou kole 'aia te

mou loto ki ai, pea 'e fai ia kiate kimoutolu. **8** I kiate au, 'oku fehi'a ki he'eku Tamai foki. **24** Ka he me'a ni 'e ongoongolelei ai 'a 'eku Tamai, ne 'ikai te u fai 'ae ngaahi ngāue 'iate kinautolu koe'uhī ke mou fua lahi; ko ia te mou hoko ai ko na'e 'ikai fai 'e ha tokotaha, [pehē], kuo 'ikai 'eku kau ākonga. **9** Hangē ko e 'ofa 'ae Tamai ha'anau angahala: ka ko eni, kuo nau mamata kiate au, kuo pehē 'eku 'ofa kiate kimoutolu: mo fehi'a kiate au mo 'eku Tamai. **25** Ka 'oku mou nofoma'u 'i he'eku 'ofa. **10** Kapau 'oku mou nau fakamo'oni 'ae lea kuo tohi 'i he'enau fono, fai 'eku ngaahi fekau, te mou nofo 'i he'eku 'ofa; 'Na'a nau fehi'a noa pē kiate au.' **26** 'Ka 'oka ha'u 'o hangē ko 'eku fai 'ae ngaahi fekau 'a 'eku 'ae Fakafiemālie, 'aia te u fekau kiate kimoutolu Tamai, pea u nofo 'i he'ene 'ofa. **11** "Kuo u lea mei he Tamai, ko e Laumālie 'oe mo'oni, 'oku 'aki 'ae ngaahi me'a ni kiate kimoutolu, koe'uhī 'alu atu mei he Tamai, te ne fakamo'oni'i au: **27** ke u ma'u ma'uaipē 'ae fiefia 'iate kimoutolu, Pea 'e fakamo'oni mo kimoutolu foki, koe'uhī pea ke kakato ai ho'omou fiefia. **12** Ko 'eku na'a mou 'iate au talu mei he kamata'anga.

fekau eni, Ke mou fe'ofa'aki kiate kimoutolu, 'o hangē ko 'eku 'ofa kiate kimoutolu. **13** 'Oku 'ikai ha tangata 'e lahi hake 'ene 'ofa 'i he me'a ni, ke ne foaki 'ene mo'ui koe'uhī ko hono kāinga. **14** Ko hoku kāinga 'akimoutolu, 'o kapau 'oku mou fai kotoa pē 'aia 'oku ou fekau kiate kimoutolu. **15** 'Oku ngata mei henī, 'oku 'ikai te u ui 'akimoutolu ko e kau tamaio'eiki; he 'oku 'ikai 'ilo 'e he tamaio'eiki 'aia 'oku fai 'e hono 'eiki: ka kuo u ui 'akimoutolu ko e kāinga; he ko e me'a kotoa pē kuo u fanongo mei he'eku Tamai, kuo u faka'ilo ia kiate kimoutolu. **16** Na'e 'ikai te mou fili au, ka kuo u fili 'akimoutolu, 'o tu'utu'uni 'akimoutolu, ke mou 'alu atu, 'o ma'u 'ae fua, pea ke tolonga homou fua: koe'uhī ko ia kotoa pē te mou kole ki he Tamai 'i hoku huafa, ke ne foaki kiate kimoutolu. **17** Ko e me'a ni 'oku ou fekau kiate kimoutolu, ke mou fe'ofa'aki kiate kimoutolu. **18** "Kapau 'oku fehi'a 'a māmani kiate kimoutolu, 'oku mou 'ilo na'e tomu'a fehi'a ia kiate au 'iate kimoutolu. **19** Ka ne 'o māmani 'akimoutolu, 'e 'ofa 'a māmani ki he me'a 'a'ana: ka koe'uhī 'oku 'ikai 'o māmani 'akimoutolu, ka kuo u fili 'akimoutolu mei māmani, ko ia 'oku fehi'a ai 'a māmani kiate kimoutolu. **20** Manatu ki he lahi 'ae tamaio'eiki ki he'ene 'eiki.' Kapau kuo nau fakatanga'i au, te nau fakatanga'i 'akimoutolu foki; kapau kuo nau fai 'eku lea, te nau fai 'a e [lea] 'amoutolu foki. **21** Ka te nau fai eni kotoa pē kiate kimoutolu koe'uhī ko hoku huafa, koe'uhī 'oku 'ikai te nau 'ilo 'aia na'a ne fekau'i au. **22** Ka ne 'ikai te u ha'u, 'o lea kiate kinautolu, [pehē], kuo 'ikai ha'anau angahala: ka ko eni, 'oku 'ikai hano kofu ki he'enau angahala. **23** Ko ia 'oku fehi'a

16 "Kuo u tala 'ae ngaahi me'a ni kiate kimoutolu, koe'uhī ke 'oua na'a mou tūkia.

2 Te nau kapusi 'akimoutolu mei he falelotu: 'io, 'e hokosia 'ae kuonga, ko ia te ne tāmate'i 'akimoutolu, 'e mahalo 'e ia ko 'ene ngāue lelei ki he 'Otua. **3** Pea te nau fai 'ae ngaahi me'a ni kiate kimoutolu, koe'uhī na'e 'ikai te nau 'ilo 'ae Tamai, pe ko au. **4** Ka kuo u tala 'ae ngaahi me'a ni kiate kimoutolu, koe'uhī 'oka hoko 'ae kuonga, ke mou manatu na'aku tala ia kiate kimoutolu. "Pea na'e 'ikai te u tala 'ae ngaahi me'a ni kiate kimoutolu 'i he kamata'anga, koe'uhī na'aku 'iate kimoutolu. **5** Ka ko eni, 'i he'eku 'alu kiate ia na'a ne fekau au, 'oku 'ikai fehu'i hamou tokotaha kiate au, 'Oku ke 'alu ki fē? **6** Ka ko e me'a 'i he'eku tala 'ae ngaahi me'a ni kiate kimoutolu, kuo pito homou loto 'i he mamahi. **7** Ka 'oku ou tala 'ae mo'oni kiate kimoutolu, 'oku 'aonga kiate kimoutolu 'eku 'alu: he kapau 'e 'ikai te u 'alu, 'e 'ikai ha'u kiate kimoutolu 'ae Fakafiemālie; ka 'i he'eku 'alu, te u fekau ia kiate kimoutolu. **8** Pea ka ha'u ia, te ne valoki 'a māmani 'i he angahala, pea 'i he mā'oni'oni, pea 'i he fakamaau: **9** 'I he angahala, ko e me'a 'i he 'ikai te nau tui kiate au; **10** 'I he mā'oni'oni, ko e me'a 'i he'eku 'alu ki he'eku Tamai, pea 'e 'ikai te mou toe mamata kiate au; **11** 'I he fakamaau, ko e me'a 'i he fakamaau'i 'ae 'eiki 'o māmani. **12** "Oku kei lahi 'ae me'a 'oku ou fie lea ai kiate kimoutolu, ka 'oku 'ikai te mou fa'a kātaki ni. **13** Ka 'i he ha'u 'ae Laumālie 'oe mo'oni, 'e tataki 'e ia 'akimoutolu ki he mo'oni kotoa pē: he ko 'ene lea 'e 'ikai meiate ia; ka ko e me'a kotoa pē kuo ne fanongo ki ai, [ko ia] jia te ne lea 'aki: pea 'e fakahā 'e ia

kiate kimoutolu 'ae ngaahi me'a 'e hoko. **14** 'E koe'uhī ko kimoutolu: **27** He 'oku 'ofa 'ae Tamai fakaongoongolelei'i au 'e ia: he te ne ma'u 'aia foki kiate kimoutolu, ko e me'a 'i ho'omou 'ofa 'oku 'a'aku, 'o fakahā ia kiate kimoutolu. **15** Ko e kiate au, pea 'i ho'omou tui na'aku ha'u mei he me'a kotoa pē 'oku 'ae Tamai, 'oku 'a'aku ia: ko 'Otua. **28** Na'aku ha'u mei he Tamai, pea kuo u ia ne u pehē ai, te ne ma'u 'aia 'oku 'a'aku, 'o ha'u ki māmanī: ko eni, 'oku ou tuku 'a māmanī, fakahā ia kiate kimoutolu. **16** "E toe si'i, pea kau 'alu ki he Tamai." **29** Pea pehē 'e he'ene 'e 'ikai te mou mamata kiate au; pea toe si'i kau ākonga kiate ia, "Vakai, ko eni 'oku ke lea foki, pea te mou mamata kiate au, ko e me'a 'ilongofua, pea 'oku 'ikai te ke lea 'i he fakatātā. 'i he'eku 'alu ki he Tamai." **17** Pea lea ai 'ene **30** Ko eni 'oku mau 'ilo pau 'oku ke 'ilo i 'ae kau ākonga ni 'ihi 'iate kinautolu, "Ko e hā 'ae ngaahi me'a kotoa pē, pea 'oku 'ikai 'aonga ke me'a ni 'oku ne tala kiate kitautolu, 'E toe si'i, fehu'i 'e ha tokotaha kiate koe: ko e me'a ni pea 'e 'ikai te mou mamata kiate au: pea toe 'oku mau tui ai kuo ke ha'u mei he 'Otua." **31** si'i foki, pea te mou mamata kiate au: pea, Pea leaange 'a Sisu kiate kinautolu, "'Oku mou 'Ko e me'a 'i he'eku 'alu ki he Tamai?" **18** Ko tui ni koā? **32** Vakai, 'oku ha'u 'ae 'aho, 'io, kuo ia na'a nau pehē ai, Ko e hā 'ae me'a ni 'oku hoko ni, 'e fakamovete ai 'akimoutolu, 'o taki ne lea'aki, "E toetoe si'i?" 'Oku 'ikai te tau 'ilo taha ma'ana, pea te mou tuku au tokotaha pe: 'ene lea." **19** Ka na'e 'ilo 'e Sisu 'enau holi ke ka 'oku 'ikai te u tokotaha pe, he 'oku 'iate au fehu'i kiate ia, pea ne pehē kiate kinautolu, 'ae Tamai. **33** Kuo u tala 'ae ngaahi me'a ni kiate "'Oku mou fehu'i 'iate kimoutolu 'i he'eku lea, kimoutolu, koe'uhī ke mou ma'u 'ae fiemālie "E toe si'i, pea 'e 'ikai te mou mamata kiate au: 'iate au. Te mou ma'u 'ae mamahi 'i māmanī: ka pea toe si'i foki, pea te mou mamata kiate au?" mou lototo'a; kuo u iku'i 'a māmanī."

20 Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, Te mou tangi pea tangilālau, ka 'e fiefia 'a māmanī: pea te mou mamahi, ka ko ho'omou mamahi 'e liliu ko e fiefia. **21** 'Oka langā 'ae fefine, 'oku mamahi ia, koe'uhī kuo hokosia hono 'aho: ka 'i he'ene fa'ele'i 'ae tama, 'oku 'ikai kei manatu ia ki he mamahi, koe'uhī ko 'ene fiefia 'i he fanau'i ha tangata ki māmanī. **22** Ko eni, 'oku mamahi ni 'akimoutolu: ka te u toe vakai kiate kimoutolu, pea 'e fiefia ai homou lo, pea ko ho'omou fiefia, 'e 'ikai to'o 'e ha taha meiate kimoutolu. **23** "Pea 'i he 'aho ko ia 'e 'ikai te mou fehu'i ha me'a 'e taha kiate au. Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate kimoutolu, Ko e me'a kotoa pē te mou kole ki he Tamai 'i hoku huafa, te ne foaki kiate kimoutolu. **24** 'Oku te'eki ai te mou kole ha me'a 'i hoku huafa: kole, pea te mou ma'u, koe'uhī ke kakato ai ho'omou fiefia. **25** "Ko e ngaahi me'a ni kuo u tala kiate kimoutolu 'i he ngaahi lea fakatātā: ka 'oku ha'u 'ae 'aho, 'e 'ikai te u kei lea ai kiate kimoutolu 'i he ngaahi lea fakatātā, ka te u fakahā fakapapau kiate kimoutolu 'i he Tamai. **26** 'I he 'aho ko ia te mou kole 'i hoku huafa: pea 'oku 'ikai te u pehē kiate kimoutolu, te u fakakolekole ki he Tamai

17 Na'e lea 'aki 'e Sisu 'ae ngaahi lea ni, 'o hanga hake hono fofonga ki he langi, 'o ne pehē, "'E Tamai, kuo hokosia 'ae 'aho; fakaongoongolelei ho 'Alo, koe'uhī ke fakaongoongolelei koe 'e ho 'Alo foki: **2** He kuo ke tuku kiate ia 'ae pule ki he kakai kotoa pē, koe'uhī ke ne foaki 'ae mo'ui ta'engata kiate kinautolu kotoa pē kuo ke foaki kiate ia. (aiōnios g166) **3** Pea ko eni 'ae mo'ui ta'engata, ko 'enau 'ilo koe ko e 'Otua mo'oni pe taha, mo Sisu Kalaisi, 'aia na'a ke fekau. (aiōnios g166) **4** Kuo u fakaongoongolelei koe 'i māmanī: kuo u faka'osi 'ae ngāue na'a ke tuku mai ke u fai. **5** Pea ko eni, 'e Tamai, ke ke fakaongoongolelei au 'i ho 'ao, 'aki 'ae nāunau na'aku ma'u mo koe, 'i he te'eki ngaohi 'a māmanī. **6** "Kuo u faka'ilo ho huafa ki he kau tangata na'a ke foaki kiate au mei māmanī: na'e 'a'au 'akinautolu, pea na'a ke foaki 'akinautolu kiate au; pea kuo nau ma'u ho'o folofola. **7** Pea 'oku nau 'ilo eni ko e me'a kotoa pē kuo ke tuku kiate au, 'oku meiate koe ia. **8** He kuo u tuku kiate kinautolu 'ae ngaahi folofola na'a ke tuku kiate au; pea kuo nau ma'u ia, pea kuo nau 'ilo pau na'aku ha'u meiate koe, pea kuo nau tui na'a ke fekau'i au. **9** "'Oku ou lotua 'akinautolu: 'oku 'ikai te u lotua 'a

māmani, ka ko kinautolu kuo ke foaki kiate au ‘oku te’eki ke fakatupu ‘a māmani. 25 ‘E au; he ‘oku ‘a’au ‘akinautolu. 10 Pea ‘oku ‘a’au Tamai Mā’oni’oni, ‘oku ‘ikai ‘ilo‘i koe ‘e māmani: ‘ae ngaahi me‘a kotoa pē ‘oku ‘a’aku, pea ‘oku ka kuo u ‘ilo koe, pea kuo ‘ilo ‘ekinautolu ni na‘a ‘a’aku ‘ae ngaahi me‘a ‘oku ‘a’au; pea ‘oku ou ke fekau au. 26 Pea kuo u fakahā kiate kinautolu ongoongolelei ‘iate kinautolu. 11 Pea ko eni, ho huafa, pea te u [toe]fakahā [ia]: koe‘uhi ke ‘oku ‘ikai te u kei ‘i māmani, ka ‘oku ‘i māmani ‘iate kinautolu ‘ae ‘ofa ko ia kuo ke ‘ofa ‘aki ‘akinautolu ni, pea ‘oku ou ‘alu atu kiate koe.

‘E Tamai Mā’oni’oni, tauhi ‘i ho huafa ‘o’ou ‘akinautolu kuo ke foaki kiate au, koe‘uhi ke nau taha pe, ‘o hangē ko kitaua. 12 ‘I he‘eki ‘iate kinautolu ‘i māmani, ne u tauhi ‘akinautolu ‘i ho huafa: ko kinautolu na‘a ke foaki kiate au kuo u tauhi, pea ‘oku ‘ikai mole hanau taha, ka ko e foha ‘oe mala‘ia; ‘aia ‘oku fakamo‘oni ai ‘ae tohi. 13 Pea ko eni, ‘oku ou ‘alu atu kiate koe; pea ‘oku ou lea ‘aki ‘ae ngaahi me‘a ni ‘i māmani, koe‘uhi ke kakato ai ‘enau fiefia ‘iate au. 14 Kuo u tuku kiate kinautolu ‘a ho‘o folofola; pea kuo fehi‘a ‘a māmani kiate kinautolu, koe‘uhi ‘oku ‘ikai ‘o māmani ‘akinautolu, ‘o hangē foki ‘oku ‘ikai ‘o māmani au. 15 ‘Oku ‘ikai te u lotu ke ke ‘ave ‘akinautolu mei he māmani, ka koe‘uhi ke ke fakamo‘ui ‘akinautolu mei he kovi. 16 ‘Oku ‘ikai ‘o māmani ‘akinautolu, ‘o hangē ‘oku ‘ikai ‘o māmani au. 17 Fakatapui ‘akinautolu ‘i ho‘o mo‘oni: ko ho‘o folofola ko e mo‘oni ia. 18 Hangē ko ho‘o fekau au ki māmani, ‘oku pehē ‘eki fekau ‘akinautolu ki māmani. 19 Pea ‘oku ou fakatapui au koe‘uhi ko kinautolu, koe‘uhi ke fakatapui ‘akinautolu foki ‘i he mo‘oni. 20 “Pea ‘oku ‘ikai ko ‘eki lotua ‘akinautolu ni pē, ka ko kinautolu foki ‘e tui kiate au ‘i he‘enau lea; 21 Koe‘uhi ke taha pe ‘akinautolu kotoa pē; ‘o hangē ‘oku ke ‘iate au, ‘e Tamai, mo au ‘iate koe, koe‘uhi ke nau taha pe foki ‘iate kitaua: koe‘uhi ke tui ‘a māmani na‘a ke fekau au. 22 Pea ko e nāunau na‘a ke tuku kiate au, kuo u tuku kiate kinautolu; koe‘uhi ke taha pe ‘akinautolu, ‘o hangē foki ‘oku ta taha pe: 23 Ko au ‘iate kinautolu, mo koe ‘iate au, koe‘uhi ke fakahaohaoa fakataha ‘akinautolu; pea ke ‘ilo ‘e māmani kuo ke fekau au, pea ‘oku ke ‘ofa kiate kinautolu, ‘o hangē ko ho‘o ‘ofa kiate au. 24 ‘E Tamai, ko hoku loto foki kiate kinautolu kuo ke foaki kiate au, ke nau ‘iate au ‘i he potu ‘oku ou ‘i ai; koe‘uhi ke nau mamata ki hoku nāunau, ‘aia kuo ke foaki kiate au: he na‘a ke ‘ofa kiate

18 Pea hili ‘ae lea ‘aki ‘e Sisu ‘ae ngaahi lea ni, na‘e ‘alu atu ia mo ‘ene kau ākonga, ‘o laka ‘i he vai ko Kitiloni, ‘aia na‘e ‘i ai ha ngoue, pea ‘alu ia ki ai, mo ‘ene kau ākonga. 2 Pea na‘e ‘ilo ‘ae potu ‘e Siutasi foki, ‘aia ne ne lavaki‘i ia: he na‘e fa‘a ‘alu ki ai ‘a Sisu mo ‘ene kau ākonga. 3 Pea kuo ma‘u ‘e Siutasi ha kau tau, mo e tu‘unga tangata fekau mei he kau taula‘eiki lahi mo e kau Fālesi, na‘e ha‘u ia ki ai mo e ngaahi maama mo e tūhulu mo e ngaahi mahafu. 4 Ka na‘e ‘ilo ‘e Sisu ‘ae me‘a kotoa pē ‘e hoko kiate ia, pea ‘alu atu ia, ‘o ne pehē kiate kinautolu, “Ko hai ‘oku mou kumi?” 5 Pea nau talaange kiate ia, “Ko Sisu ‘o Nāsaleti.” Pea pehē ‘e Sisu kiate kinautolu, “Ko au ia.” Pea na‘e tu‘u foki mo kinautolu ‘a Siutasi, ‘aia na‘a ne lavaki‘i ia. 6 Pea ‘i he‘ene pehē kiate kinautolu, “Ko au ia,” na‘a nau fakaholomui, ‘o tō ki he kelekele. 7 Pea toe fehu‘i ‘e ia kiate kinautolu, “Ko hai ‘oku mou kumi?” Pea nau pehē, “Ko Sisu ‘o Nāsaleti.” 8 Pea leaange ‘a Sisu, “Kuo ‘osi ‘eki tala kiate kimoutolu ko au ia: ko ia kapau ‘oku mou kumi au, tuku ‘akinautolu ni ke ‘alu.” 9 Koe‘uhi ke fakamo‘oni ai ‘ae lea ‘aia na‘a ne lea‘aki, ‘iate kinautolu “Na‘a ke foaki kiate au, ‘oku ‘ikai mole ha taha.” 10 Pea na‘e ma‘u ‘e Saimone Pita ‘ae heletā, pea ne unuhi ia, ‘o taa‘i ‘aki ‘ae tamaio‘eiki ‘ae taula‘eiki lahi, pea motuhī ai hono telinga to‘omata‘u. Ko e hingoa ‘oe tamaio‘eiki ko Malikusi. 11 Pea pehē ‘e Sisu kia Pita, “Ai ho‘o heletā ki hono ‘ai‘anga: ko e ipu ‘oku foaki mai kiate au ‘e he Tamai, ‘ikai te u inu ia?” 12 Pea ko e kau tau mo e hou‘eiki mo e kau tangata fekau ‘oe kakai Siu na‘a nau puke ‘a Sisu, ‘o ha‘i ia, 13 ‘O nau tomu‘a taki ia kia ‘Anasi; he ko e tamai ia ‘i he fono kia Kaiafasi, ‘aia ko e taula‘eiki lahi ia ‘i he ta‘u ko ia. 14 Pea ko Kaiafasi ia foki na‘a ne tala ki he kakai Siu, ‘oku ‘aonga ke mate ha tangata ‘e taha koe‘uhi ko e kakai. 15 Pea na‘e muimui ‘a Saimone Pita

'ia Sisu, pea mo e ākonga 'e taha: na'e 'ilo 'ae kiate kinautolu, "Mou 'ave ia, 'o fakamaau ia 'o ākonga ko ia 'e he taula'eiki lahi, pea 'alu ia mo fakatatau ki ho'omou fono." Ko ia na'e pehē Sisu ki he tale 'oe taula'eiki lahi. **16** Ka na'e tu'u ai 'e he kakai Siu kiate ia, "Oku 'ikai ngofua 'a Pita 'itu'a 'i he matapā. Pea 'alu 'ae ākonga kiate kinautolu ke tamate'i ha tangata;" **32** Pea 'e taha 'aia na'e 'ilo 'e he taula'eiki lahi, 'o lea fakamo'oni ai 'ae lea 'a Sisu, 'i he'ene fakahā kiate ia na'e le 'o matapā, 'o ne 'omi 'a Pita ki 'ae anga 'oe mate 'e mate ai ia. **33** Pea toe hū 'a loto. **17** Pea lea 'ae fefine le'ō matapā kia Pita, Pailato ki he tale fakamaau, 'o ne ui 'a Sisu, 'o "ikai ko e taha koe 'oe kau ākonga 'ae tangata ne pehē kiate ia, "Ko e tu'i koe 'oe kakai Siu?" ni?" Pea tala 'e ia, "Oku 'ikai." **18** Pea ko e kau **34** Pea leaange 'a Sisu kiate ia, "Oku meiate tauhi mo e kau tangata fekau na'e tutu'u 'i ai, koe ho'o lea ni, pe na'e fakahā ia 'e ha ni'ihi kuo nau tafu 'ae afi 'aki 'ae 'ākau fefie; he na'e kiate koe?" **35** Pea pehēange 'e Pailato, "He ko e momoko: pea na'a nau mumū ai: pea tu'u 'a Pita Siu au? Ko ho kakai 'o'ou mo e kau taula'eiki mo kinautolu, 'o mumū ai. **19** Pea fehu'i ai 'ae lahi kuo nau tuku mai koe kiate au: ko e hā taula'eiki lahi kia Sisu ki he'ene kau ākonga, kuo ke fai?" **36** Pea pehē 'e Sisu, "Oku 'ikai pea mo 'ene akonaki. **20** Pea talaange 'e Sisu 'o māmanī hoku pule'āngā; ka ne 'o māmanī kiate ia, "Kuo u lea fakahā ki māmanī; ne u ako hoku pule'āngā, pehē, 'e tau hoku kakai, ke ma'u pe 'i he falelotu, pea mo e falelotu lahi, 'oua na'a 'atu au ki he kakai Siu: ka ko eni, 'oku 'oku fa'a fakataha ai 'ae kakai Siu; pea na'e 'ikai 'ikai mei henī hoku pule'āngā." **37** Ko ia na'e te u lea 'aki ha me'a 'i he lilo. **21** Ko e hā 'oku pehē 'e Pailato kiate ia, "Pea ko e tu'i koe koā?" ke 'eke ai kiate au? 'Eke kiate kinautolu kuo Pea talaange 'e Sisu, "Ko e tu'i au 'o hangē ko fanongo, he ko e hā 'eku lea kiate kinautolu: ho'o lea. Ko ia na'aku fanau'i, pea ko ia na'aku vakai, 'oku nau 'ilo 'eku lea." **22** Pea hili 'ene lea ha'u ai ki māmanī, koe'uhī ke u fakamo'oni ki pehē, pea sipi'i 'a Sisu, 'e he matapule 'e taha he mo'oni. Ko ia kotoa pē 'oku 'i he mo'oni, na'e tu'u 'i ai, 'aki hono 'ao finima, 'o ne pehē, 'oku fanongo ia ki hoku le'o." **38** Pea pehē 'e "Oku pehē ho'o tali 'ae taula'eiki lahi?" **23** Pea Pailato kiate ia, "Ko e hā 'ae mo'oni?" Pea hili talaange 'e Sisu kiate ia, "Kapau kuo u lea kovi, 'ene lea ko ia, na'e toe 'alu ia kitu'a ki he kakai fakahā hono kovi: pea kapau 'oku lelei, ko e hā Siu, 'o ne pehē kiate kinautolu, "Oku 'ikai te u 'oku ke sipi'i ai au?" **24** Pea na'e fekau 'e 'Anasi 'ilo 'eau ha kovi 'iate ia. **39** Ka koe'uhī ko hono ke 'ave ha'isia ia kia Kaiafasi ko e taula'eiki lahi. **25** Pea na'e tu'u 'a Saimone Pita, 'o mumū. Pea 'oe]Lakaatu kiate kimoutolu: pea ko homou nau pehē kiate ia, "'Ikai ko e taha foki koe 'o loto ke u tukuange 'ae Tu'i 'oe kakai Siu kiate 'ene kau ākonga?" Pea fakafisi 'e ia, 'o pehē, kimoutolu?" **40** Pea toe kalanga 'akinautolu "Oku 'ikai." **26** Pea na'e lea 'ae tokotaha 'oe kau kotoa pē, 'o pehē, "'Ikai ko e tangata ni, ka ko tamaio'eiki 'ae taula'eiki lahi, ko e kāinga 'o Palāpasa." Pea ko Palāpasa ko e kaiha'a ia. ia na'e motuhi hono telinga 'e Pita, ['o pehē], "'Ikai na'aku mamata kiate koe mo ia 'i he ngoue?" **27** Pea toe fakafisi 'e Pita: pea 'u'u leva 'ae moa. **28** Pea na'a nau taki hengihengi 'a Sisu meia Kaiafasi ki he tale fakamaau: pea na'e 'ikai 'alu 'akinautolu ki he tale fakamaau, telia na'a 'uli'i 'akinautolu, pea koe'uhī ko e nau kai 'i he [feilau] 'oe]Lakaatu. **29** Pea 'alu kitu'a 'a Pailato kiate kinautolu, 'o ne pehē, "Ko e hā 'ae me'a 'oku mou talatalaaki'i ai 'ae tangata ni?" **30** Pea leaange 'akinautolu, 'o pehē kiate ia, "Ka ne 'ikai ko e fai kovi ia, pehē, 'e 'ikai te mau tuku atu ia kiate koe." **31** Pea tala 'e Pailato **19** Ko ia na'e toki tuku 'e Pailato 'a Sisu, ke kau'imaea. **2** Pea na'e fi 'e he kau tau 'ae tatā 'akau talatala, ke 'ai ki hono fofonga, 'onau 'ai kiate ia 'ae pulupulu kulokula. **3** 'O nau lau, "Si'oto'ofa tu'i 'oe kakai Siu!" Pea nau haha ia 'aki honau nima. **4** Ko ia na'e toe 'alu atu ai 'a Pailato, 'o ne tala kiate kinautolu, "Vakai, 'oku ou 'omi ia kiate kimoutolu, koe'uhī ke mou 'ilo 'oku 'ikai te u 'ilo ha'ane kovi." **5** Pea 'alu atu 'a Sisu, kuo 'ai 'ae tatā 'akau talatala, mo e pulupulu kulokula. Pea tala ['e Pailato]kiate kinautolu, "Vakai ki he tangata!" **6** Ko ia 'i he mamata 'ae kau tangata'i iki lahi mo a kau

19 Ko ia na‘e toki tuku ‘e Pailato ‘a Sisu, ke

kau'imaea. 2 Pea na'e fi 'e he kau tau 'ae tatā 'akau talatala, ke 'ai ki hono fofonga, 'onau 'ai kiate ia 'ae pulupulu kulokula. 3 'O nau lau, "Si'oto'ofa tu'i 'oe kakai Siu!" Pea nau haha ia 'aki honau nima. 4 Ko ia na'e toe 'alu atu ai 'a Pailato, 'o ne tala kiate kinautolu, "Vakai, 'oku ou 'omi ia kiate kimoutolu, koe'uhì ke mou 'ilo 'oku 'ikai te u 'ilo ha'ane kovi." 5 Pea 'alu atu 'a Sisu, kuo 'ai 'ae tatā 'akau talatala, mo e pulupulu kulokula. Pea tala ['e Pailato]kiate kinautolu, "Vakai ki he tangata!" 6 Ko ia 'i he mamata 'ae kau tau'a'eiki lahì mo e kau

matāpule kiate ia, na'a nau kalanga, 'o pehē, tutuki ai 'a Sisu na'e ofi ki he kolo; pea na'e tohi "Tutuki ki he 'akau, tutuki ki he 'akau." Pea ia 'i he lea fakaHepelū, mo e lea fakaKilihi, mo e talaange 'e Pailato, kiate kinautolu, Mou 'ave lea fakaLoma. 21 Pea lea ai 'ae kau taula'eiki lahi ia, 'o tutuki ki he 'akau: he 'oku 'ikai te u 'ilo 'oe kakai Siu kia Pailato, "Oua 'e tohi, 'Ko e tu'i ha'ane kovi. 7 Pea talaange 'e he kakai Siu kiate 'oe kakai Siu: kae [tohi]'Na'e lau 'e ia, Ko e Tu'i ia, "Oku ai 'emau fono, pea 'i he' emau fono au 'oe kakai Siu." 22 Pea talaange 'e Pailato, "Ko 'oku totonu 'ene mate, koe'uhu na'a ne ui ia ko ia kuo u tohi, kuo u tohi." 23 Pea kuo tutuki ki e 'Alo 'oe 'Otua." 8 Pea kuo fanongo 'a Pailato ki he 'akau 'a Sisu 'e he kau tau, pea nau to'o hono he lea ko ia, pea 'āsili ai 'ene manavahē; 9 Pea ngaahi kofu 'o vahe fā, 'o taki taha 'ae tangata toe 'alu ia ki he fale fakamaau, 'o ne fehu'i kia [hono vahe]; mo e kofutu'a foki: pea na'e 'ikai Sisu, "Oku ke ha'u mei fē?" Ka na'e 'ikai si'i lea hano hoko'anga 'i he kofutu'a, 'i hono lalanga, 'a Sisu kiate ia. 10 Pea pehē ai 'e Pailato kiate mei 'olunga 'o fai ki lalo. 24 Ko ia na'a nau pehē ia, "Ikai te ke lea kiate au? Ikai te ke 'ilo 'oku ai 'iate kinautolu, "Oua na'a tau hae ia, ka tau 'iate au 'ae mafai ke tutuki koe ki he 'akau, pea talotalo ki ai ke 'a hai ia:" 'o fakamo'oni ai 'ae 'iate au mo e mafai ke tukuange koe?" 11 Pea tohi 'oku pehē, "Na'a nau tufa hoku ngaahi talaange 'e Sisu, "E 'ikai te ke mafai ha me'a kofu 'iate kinautolu, pea nau talotalo ki hoku kiate au, 'o ka ne 'ikai foaki ia kiate koe mei kofutu'a. Na'e pehē 'ae ngāue 'ae kau tau." 25 'olunga: ko ia foki kuo tukuange au kiate koe, Pea na'e tutu'u, 'o ofi ki he 'akau 'o Sisu, 'a 'ene 'oku lahi hake 'ene angahala." 12 Pea talu mei ai fa'ē, mo e tokoua 'o 'ene fa'ē, ko Mele ko e [uaifi mo e fie tukuange ia 'e Pailato: ka na'e kalanga]'o Kaliopasi, mo Mele Makitaline. 26 Ko ia 'i he 'ae kakai Siu, 'o pehē, "Kapau te ke tukuange 'ae mamata 'a Sisu ki he'ene fa'ē, mo e ākonga ko tangata ni, 'oku 'ikai ko ha kāinga koe 'o Sisa: ia na'a ne 'ofa ai, 'oku tu'u 'o ofi, na'a ne pehē ko ia 'oku ne pehē, ko e tu'i ia, 'oku lea kovi ki he'ene fa'ē, "Fefine, vakai ko ho'o tamai!" 27 ia kia Sisa." 13 Pea 'i he fanongo 'a Pailato ki Pea lea ai ia ki he ākonga, "Vakai ko ho'o fa'ēl" he lea ko ia, na'a ne 'omi 'a Sisu kitu'a, 'o nofo Pea talu mei he feitu'ula'ā ko ia na'e 'ave ia 'e hifo 'i he nofo'a fakamaau, 'i he potu 'oku ui he ākonga ko ia ki hono 'api. 28 Pea hili ia, pea "ko e Falikimaka," ka 'i he lea fakaHepelū, ko 'ilo 'e Sisu kuo fai 'o 'osi 'ae ngaahi me'a kotoa "Kapata." 14 Pea ko e teuteu ki he [kātoanga 'oe pē, pea koe'uhu ke fakamo'oni'i 'ae tohi, na'e]Lakaatu, pea ko hono ono nai 'oe feitu'ula'ā: pehē 'e ia, "Oku ou fieinu." 29 Pea na'e tu'u pea pehē 'e ia ki he kakai Siu, "Vakai ko homou 'i ai 'ae ipu fonu 'i he vai mahi: pea na'a nau Tu'il!" 15 Ka na'a nau kalanga, "Ave [ia], ave unu 'ae oma 'i he vai mahi, 'o 'ai ia ki ke kau'i [ia], tutuki ia ki he 'akau." Pea pehē 'e Pailato 'isope, pea 'ohake ia ki hono fofonga. 30 Pea kiate kinautolu, "Te u tutuki homou Tu'i ki he kuo ma'u 'e Sisu 'ae vai mahi, pea pehē 'e ia, 'akau? Pea talaange 'e he kau taula'eiki lahi, "Ko hono ngata ia:" pea punou hono fofonga, 'Oku 'ikai hamau tu'i ka ko Sisa pē." 16 Ko ia 'o tuku hake hono laumālie. 31 Pea ko e 'aho na'a ne toki tukuange ai ia kiate kinautolu ke teuteu ia, pea telia na'a 'i he 'akau 'ae ngaahi tutuki ki he 'akau. Pea na'a nau ma'u 'a Sisu 'o sino 'i he 'aho Sāpate, (he ko e 'aho Sāpate ko taki atu. 17 Pea fua 'e ia hono 'akau, 'o 'alu atu ia ko e ['aho]lahi,) ko ia na'e kole ai 'ae kakai ki he potu 'oku ui "[ko e potu]'oe 'ulupoko," Siu kia Pailato, ke fesi'i honau va'e, pea ke 'ave 'aia 'oku ui 'i he lea fakaHepelū ko "Kolokota:" 'akinautolu. 32 Pea na'e ha'u 'ae kau tau, 'o fesi'i 18 'O nau tutuki ai ia ki he 'akau, mo e toko ua 'ae va'e 'oe 'uluaki, mo e tokotaha na'e tutuki ki kehe mo ia, 'i hono potu fakatou'osi pe, kae 'i he 'akau mo ia. 33 Ka 'i he'enau hono kia Sisu, 'o [hona]vaha'a 'a Sisu. 19 Pea na'e tohi 'e Pailato vakai kuo mate ia, na'e 'ikai te nau fesi'i hono ha tohi faka'ilonga, 'o 'ai ia ki ke 'akau. Pea ko e va'e. 34 Ka ko e tokotaha 'oe kau tau, na'a ne tohi na'e [pehē], KO SISU 'O NĀSALETI, KO E hoka'i hono vakavaka 'aki 'ae tao, pea na'e tafe TU'I 'OE KAKAI SIU. 20 Pea na'e lau 'ae tohi ni leva mei ai 'ae toto mo e vai. 35 Pea ko ia na'a 'e he tokolahi 'oe kakai Siu: he ko e potu kuo ne mamata, 'oku ne fakamo'oni [ki ai], pea 'oku

mo'oni 'ene fakamo'oni: pea 'oku ne 'ilo 'oku ne tulolo ia ki lalo ke [fakaasi]ki he fonualoto. **12**
lea mo'oni, koe'uh i ke mou tui. **36** He na'e fai Pea na'e mamata ia ki he 'āngelo 'e toko ua 'oku
'ae ngaahi me'a ni, ke fakamo'oni ai 'ae tohi, [kofu]hinehina, mo nofo, ko e tokotaha 'i he
"E 'ikai fesi'i ha hui ['e taha]'o'ona." **37** Pea fofonga, mo e tokotaha 'i he va'e, 'i he potu ko
'oku pehē mo e tohi 'e taha, "Te nau sio kiate ia na'e tokoto ai 'ae sino 'o Sisu. **13** Pea na'a na
ia kuo nau hoka'i." **38** Pea hili ia, ko Siosefa 'o pehē kiate ia, "Fefine, ko e hā 'oku ke tangi ai?
'Alematea, ko e ākonga ia 'a Sisu, kae fakalilolilo Pea pehēange 'e ia kiate kinaua, Koe'uh i kuo
pe, ko ['ene]manavahē ki he kakai Siu, na'e nau 'ave hoku 'Eiki, pea 'oku 'ikai te u 'ilo pe
kole ia kia Pailato ke ne 'ave 'ae sino 'o Sisu: kuo nau tuku ki fē ia." **14** Pea hili 'ene lea ko ia,
pea loto ki ai 'a Pailato. Ko ia na'e ha'u ai ia, 'o pea tafoki ia ki mui, pea mamata ia kia Sisu 'oku
ne 'ave 'ae sino 'o Sisu. **39** Pea na'e ha'u mo ia tu'u mai, ka na'e 'ikai te ne 'ilo ko Sisu ia. **15**
'a Nikotimas, 'aia na'e fuofua ha'u kia Sisu 'i Pea lea 'a Sisu kiate ia, "Fefine, ko e hā 'oku ke
he po'uli, 'o ne 'omi 'ae mula mo e 'alosi na'e tangi ai? Ko hai 'oku ke kumi?" Pea ne mahalo
fehu'i 'aki, ko e lau teau nai [hono mamafa]. **40** ko e tauhi ngoue ia, pea ne pehē ki ai, "'Eiki,
Pea nau to'o 'ae sino 'o Sisu, 'o fakakoloa 'aki kapau kuo ke 'ave ia mei hen, tala mai kiate
ia 'ae tupenu, mo e ngaahi me'a fakakakala, au pe kuo ke tuku ki fē ia, pea te u 'ave ia." **16**
'o fakatatau ki he anga 'ae kakai Siu 'i he fai Pea pehēange 'e Sisu kiate ia, "Mele." Pea ne
me'a faka'eiki. **41** Pea na'e 'i he potu na'e tutuki tafoki mai, 'o pehē kiate ia, "Lāponi;" ko hono
ai ia ki he 'akau ha ngoue; pea 'i he ngoue 'ae 'uhinga, "'Eiki." **17** Pea talaange 'e Sisu kiate ia,
fonualoto fo'ou, na'e te'eki tuku ki ai ha taha. **42** "Oua na'a ala kiate au; he 'oku te'eki ai te u
Pea na'a nau tuku ki ai 'a Sisu, koe'uh i ko e 'aho 'alu hake ki he'eku Tamai: ka ke 'alu ki hoku
teuteu 'oe kakai Siu: he na'e ofi 'ae fonualoto. **18** Pea hili 'ene lea 'a Sisu kiate ia,
hengihengi 'a Mele Makitaline ki he fonualoto, 'i he kei fakapo'uli, 'o ne mamata
kuo 'ave 'ae maka mei he fonualoto. **2** Pea lele ia, 'o ha'u kia Saimone Pita, mo e ākonga 'e
tokotaha, 'aia na'e 'ofa ai 'a Sisu, 'o ne pehē kiate kinaua, "Kuo nau 'ave 'ae 'Eiki mei he
fonualoto, pea 'oku 'ikai te mau 'ilo pe kuo nau tuku ki fē ia." **3** Ko ia na'e 'alu atu ai 'a Pita,
mo e ākonga ko ia 'e taha, 'o na hoko atu ki he fonualoto. **4** Pea na felele'i fakataha: pea lī 'a
Pita 'e he ākonga ko ia 'e taha, pea tomu'a hoko ia ki he fonualoto. **5** Pea tulolo ki lalo ia, pea
mamata kuo tuku 'ae 'u kofu ka na'e 'ikai hū ia ki ai. **6** Pea ha'u muimui 'iate ia 'a Saimone
Pita, pea hū ia ki he fonualoto, 'o mamata kuo tuku ai 'ae 'u kofu, **7** Mo e holoholo na'e fa'u
'aki hono 'ulu, na'e 'ikai tuku [fakataha]mo e 'u kofu, ka kuo fatufatu, 'o tuku kehe ia. **8** Pea toki
hū atu 'ae ākonga ko ia 'e taha, 'aia na'e fuofua hoko ki he fonualoto, pea mamata ia, pea tui. **9**
He 'oku te'eki ai ke nau 'ilo 'ae tohi, kuo totonu ke toetu'u ia mei he mate. **10** Pea toe ō 'ae ongo
ākonga ki hona 'api. **11** Ka na'e tu'u tangi pe 'a Mele 'itu'a fonualoto: pea 'i he 'ene tangi, na'e

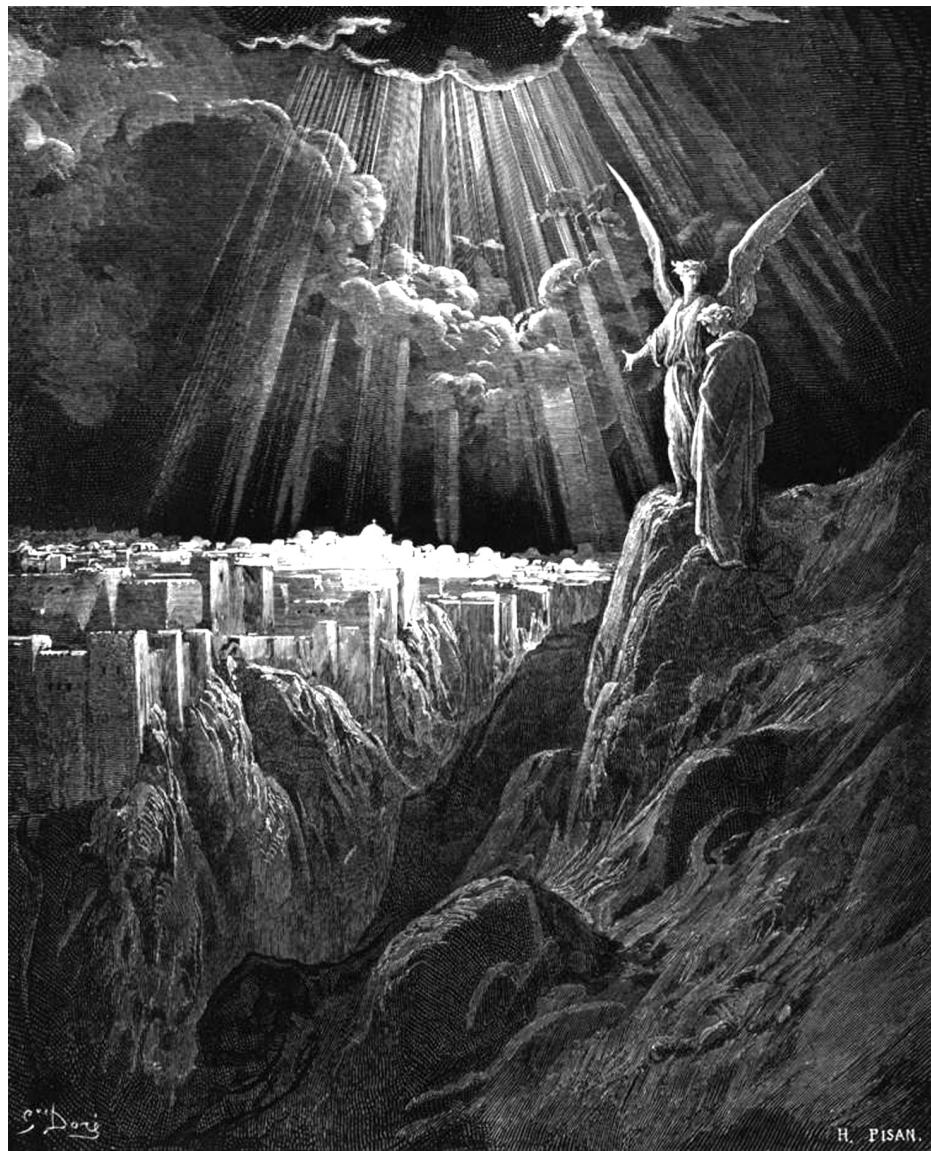
20 'i he 'uluaki ['aho]'oe uike, na'e ha'u
hengihengi 'a Mele Makitaline ki he
fonualoto, 'i he kei fakapo'uli, 'o ne mamata
kuo 'ave 'ae maka mei he fonualoto. **2** Pea lele
ia, 'o ha'u kia Saimone Pita, mo e ākonga 'e
tokotaha, 'aia na'e 'ofa ai 'a Sisu, 'o ne pehē
kiate kinaua, "Kuo nau 'ave 'ae 'Eiki mei he
fonualoto, pea 'oku 'ikai te mau 'ilo pe kuo nau
tuku ki fē ia." **3** Ko ia na'e 'alu atu ai 'a Pita,
mo e ākonga ko ia 'e taha, 'o na hoko atu ki he
fonualoto. **4** Pea na felele'i fakataha: pea lī 'a
Pita 'e he ākonga ko ia 'e taha, pea tomu'a hoko
ia ki he fonualoto. **5** Pea tulolo ki lalo ia, pea
mamata kuo tuku 'ae 'u kofu ka na'e 'ikai hū
ia ki ai. **6** Pea ha'u muimui 'iate ia 'a Saimone
Pita, pea hū ia ki he fonualoto, 'o mamata kuo
tuku ai 'ae 'u kofu, **7** Mo e holoholo na'e fa'u
'aki hono 'ulu, na'e 'ikai tuku [fakataha]mo e 'u
kofu, ka kuo fatufatu, 'o tuku kehe ia. **8** Pea toki
hū atu 'ae ākonga ko ia 'e taha, 'aia na'e fuofua
hoko ki he fonualoto, pea mamata ia, pea tui. **9**
He 'oku te'eki ai ke nau 'ilo 'ae tohi, kuo totonu
ke toetu'u ia mei he mate. **10** Pea toe ō 'ae ongo
ākonga ki hona 'api. **11** Ka na'e tu'u tangi pe 'a
Mele 'itu'a fonualoto: pea 'i he 'ene tangi, na'e
kāinga, 'o tala kiate kinautolu, 'oku ou 'alu hake
ki he'eku Tamai, mo ho'omou Tamai; pea ki
hoku 'Otua, mo homou 'Otua." **18** Pea na'e ha'u
'a Mele Makitaline, 'o fakahā ki he kau ākonga
'a 'ene mamata ki he 'Eiki, pea kuo ne lea 'aki
'ae ngaahi me'a ni kiate ia. **19** Pea kuo efiafi 'i
he 'aho ko ia, ko e 'uluaki ['aho]'i he uike, kuo
kātoa 'ae kau ākonga, pea tāpuni 'ae ngaahi
matapā, 'i [he'enau]manavahē ki he kakai Siu,
mo e ha 'a Sisu, 'o tu'u 'i loto, 'o ne pehē kiate
kinautolu, "Fiemālie pe 'akimoutolu." **20** Pea hili
'ene lea pehē, na'e fakahā 'e ia kiate kinautolu
hono nima mo hono vakavaka. Pea toki fiefia
'ae kau ākonga 'i he'enau mamata ki he 'Eiki.
21 Pea toe lea 'a Sisu kiate kinautolu, Fiemālie
pe 'akimoutolu: 'o hangē ko e fekau au 'e he
Tamai, pea 'oku pehē 'eku fekau'i 'akimoutolu.
22 Pea hili 'ene lea ni, pea mānava hifo ia kiate
kinautolu, 'o ne pehē, "Ma'u 'ekimoutolu 'ae
Laumālie Mā'oni'oni: **23** Ko e angahala 'oe kakai
fulipē te mou fakamolemole, 'oku fakamolemole
ia kiate kinautolu; pea [ko e angahala]'o ia
fulipē 'oku mou tuku pe, 'oku tuku pe ia." **24** Ka
ko Tōmasi, na'e ui ko Titimasi, ko e tokotaha
'i he toko hongofulu ma toko ua, na'e 'ikai
'i te kinautolu, 'i he ha'u 'a Sisu. **25** Ko ia na'e

tala ai 'e he kau ākonga ni'ihi kiate ia, "Kuo toe 'oe kau ākonga he vaka si'i; (he na'e 'ikai te mau mamata ki he 'Eiki." Ka na'e pehē 'e ia nau mama'o mei 'uta, ka ko e hanga 'e fāngeau kiate kinautolu, "Kapau 'e 'ikai te u mamata 'i nai,) 'onau toho 'ae kupenga mo e ika. 9 Pea 'i hono nima 'ae mata'i fa'o, pea 'ai hoku tuhu he'enau a'u ki 'uta, na'a nau mamata ki he afi ki he mata'i fa'o, mo velo hoku nima ki hono kuo tafu, pea mo e ika kuo tunu ai mo e mā. 10 vakavaka, 'e 'ikai te u tui." 26 Pea hili 'ae 'aho 'e Pea tala 'e Sisu kiate kinautolu, "Omi 'ae ika valu, na'e toe kātoa 'ene kau ākonga, pea na'e kuo mou toki ma'u ni." 11 Pea 'alu 'a Saimone 'iate kinautolu 'a Tōmasi: pea tāpuni 'ae ngaahi Pita, 'o toho 'ae kupenga ki 'uta, 'oku fonu 'i he matapā, mo e ha'u 'a Sisu, 'o tu'u 'i loto, 'o ne ngaahi ika lalahi, ko e teau ma nimangofulu pehē, "Fiemālie pe 'akimoutolu." 27 Pea toki mo e [ika]'e tolu: ko e me'a lahi 'aupito, ka pehē 'e ia kia Tōmasi, "Mafao mai ho tuhu, pea na'e 'ikai mahae 'ae kupenga. 12 Pea lea 'a Sisu vakai mai ki hoku nima; pea tuku mai ho nima, kiate kinautolu, "Ha'u 'o kai." Pea na'e 'ikai fa'a 'o velo ia ki hoku vakavaka: pea 'oua na'a ke fehu'i 'e ha taha 'i he kau ākonga kiate ia, "Ko ta'etui, kae tui." 28 Pea leaange 'a Tōmasi, 'o ne hai koe?" He na'a nau 'ilo ko e 'Eiki. 13 Pea ha'u pehē kiate ia, "Ko hoku 'Eiki mo hoku 'Otua." ai 'a Sisu, 'o to'o 'ae mā, 'o 'atu kiate kinautolu, 29 Pea talaange 'e Sisu kiate ia, "Tōmasi, ko e mo e ika foki. 14 Pea ko hono liunga tolu eni 'oe me'a 'i ho'o mamata kiate au, ko ia kuo ke tui fakahā ia 'e Sisu ki he'ene kau ākonga, hili 'ene ai: 'oku monū'ia 'akinautolu 'oku 'ikai mamata, toetu'u mei he mate. 15 Pea hili 'enau kai, pea kae tui." 30 Pea na'e fai mo'oni 'e Sisu mo e lea 'a Sisu kia Saimone Pita, Saimone, ko e foha ngaahi faka'ilonga kehekehe 'i he 'ao 'o 'ene 'o Sonasi, "Oku lahi hake ho'o 'ofa kiate au 'iate kau ākonga, 'aia kuo 'ikai tohi 'i he tohi ni: 31 kinautolu ni?" Pea talaange 'e ia kiate ia, "Io, Ka kuo tohi eni, koe'uhī ke mou tui ko e Kalaisi 'Eiki; 'oku ke 'ilo 'oku ou 'ofa kiate koe." Pea 'a Sisu, ko e 'Alo 'oe 'Otua; pea ke mou ma'u 'i ho'omou tui 'ae mo'ui 'i hono huafa.

21 Hili 'ae ngaahi me'a ni, na'e toe fakahā ia 'e Sisu ki he'ene kau ākonga 'i he tahi 'o Taipiliō; pea na'e pehē hono fakahā. 2 Na'e fakataha 'a Saimone Pita, mo Tōmasi na'e ui ko Titimasi, mo Nātaniela 'o Kena 'o Kāleli, mo e ongo foha 'o Sepeti, mo 'ene kau ākonga kehe 'e toko ua. 3 Pea lea 'a Saimone Pita kiate kinautolu, "Te u 'alu 'o fai kupenga." Pea nau pehē kiate ia, "Te tau ō foki mo koe." Pea na'a nau 'alu atu leva, 'o heka vaka; pea ko e pō ko ia na'e 'ikai te nau ma'u ha me'a. 4 Pea pongipongi hake, 'oku tu'u 'a Sisu 'i matatāhi: ka na'e 'ikai 'ilo 'e he kau ākonga ko Sisu ia. 5 Pea lea 'a Sisu kiate kinautolu, "Fānau, 'oku ai ha'amou me'akai?" Pea nau talaange kiate ia, "'Ikai." 6 Pea tala 'e ia kiate kinautolu, "A'au 'ae kupenga 'i he mata'u 'oe vaka, pea te mou ma'u." Pea nau 'a'au ai, pea 'ikai ai ke nau fa'a toho ia koe'uhī ko e lahi 'oe ika. 7 Ko ia na'e lea ai kia Pita 'ae ākonga ko ia na'e 'ofa ai 'a Sisu, "Ko e 'Eiki ia." Pea kuo fanongo leva 'a Saimone Pita ko e 'Eiki, pea nono'o 'e ia hono kofu fakatoutai, (he na'e vete ia,) pea hopo ia ki tahī. 8 Pea ha'u hono

Pea toe lea ia ki ai ko hono tu'o ua, "Saimone, ko e foha 'o Sonasi, 'oku ke 'ofa kiate au?" Pea talaange 'e ia ki ai, "Io, 'Eiki; 'oku ke 'ilo 'oku ou 'ofa kiate koe." Pea ne pehē kiate ia, "Fafanga 'eku fanga sipi." 17 Pea lea 'e ia kiate ia ko hono liunga tolu, "Saimone, ko e foha 'o Sonasi, 'oku ke 'ofa kiate au?" Pea mamahi 'a Pita 'i he'ene lea ko hono liunga tolu kiate ia, "Oku ke 'ofa kiate au?" Pea talaange 'e ia ki ai, "Eiki, 'oku ke 'ilo'i 'ae me'a kotoa pē; 'oku ke 'ilo'i 'oku ou 'ofa kiate koe." Pea pehē 'e Sisu kiate ia, "Fafanga 'eku fanga sipi. 18 Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala atu kiate koe, 'i ho'o kei talavou, na'a ke nono'o koe, 'o ke 'eve'eva ko ho'o fa'iteliha: ka 'oka ke ka motu'a, te ke mafao atu ho nima, pea 'e nono'o koe 'e ha tokotaha, 'o 'ave koe ki he potu 'e 'ikai te ke loto ki ai." 19 Na'a ne lea 'aki eni, ko e fakahā 'ae mate'anga ko ia te ne fakaongoongolelei ai 'ae 'Otua. Pea hili 'ene lea pehē, pea ne pehē ki ai, "Muimui mai kiate au." 20 Pea tafoki ki mui 'a Pita, 'o mamata ki he ākonga. Ko ia na'e 'ofa ai 'a Sisu, 'oku muimui mai; 'aia foki na'e fa'aki ki hono fatafata 'i he kai 'oe 'ohomohe, 'o ne pehē ai, "'Eiki, ko hai

ia ‘oku ne lavaki‘i koe?’’ 21 Pea mamata ‘a Pita kiate ia, pea ne pehē kia Sisu, “Eiki, pea ‘e fefē ‘ae tangata ni?” 22 Pea talaange ‘e Sisu kiate ia, “Kapau ko hoku loto ke tatali ia ke ‘oua ke u ha‘u, ko e hā ia kiate koe? Muimui koe ‘iate au.” 23 Pea mafola ‘ae tala ni ki he kāinga, ‘e ‘ikai mate ‘ae ākonga ko ia: ka na‘e ‘ikai tala ‘e Sisu kiate ia, ‘E ‘ikai mate ia; kae [pehē], “Kapau ‘oku ou loto ke tatali ia ke ‘oua ke u ha‘u, ko e hā ia kiate koe?” 24 Ko eni ‘ae ākonga ko ia ‘aia ‘oku ne fakapapau ‘ae ngaahi me‘a ni, ‘o ne tohi ‘ae ngaahi me‘a ni: pea ‘oku mau ‘ilo ‘oku mo‘oni ‘ene fakamo‘oni. 25 Pea ‘oku ai mo e ngaahi me‘a kehekehe na‘e fai ‘e Sisu, ‘a ia, ka ne tohi kotoa pē, ‘oku ou mahalo ‘e meimeī ‘ikai hao ‘i māmani ‘ae ngaahi tohi ‘aia ‘e tohi ai. ‘Emeni.

Pea ko au Sione, ne u mamata ki he kolo mā'oni'oni, ko Selūsalema fo'ou, 'oku 'alu hifo mei
he 'Otua 'i he langi, kuo teuteu 'o hangē ha ta'ahine kuo teu ki hono 'eiki ta'ane. Pea ne u
fanongo ki he le'o lahi mei he langi, 'oku pehē, "Vakai, ko e fale fehikitaki 'oe 'Otua 'oku 'i he
kakai, pea 'e nofo ia mo kinautolu; pea te nau hoko ko hono kakai,
pea 'e 'iate kinautolu 'ae 'Otua, ko honau 'Otua.

Fakahā 21:2-3

Fakahā

19 Pea hili 'ae ngaahi me'a ni ne u ongo'i 'o hangē ko e le'o lahi 'oe kakai tokolahia 'i he langi, 'oku pehē, "Halelulia; Ke 'i he 'Eiki ko hotau 'Otua 'ae fakamo'ui, mo e ongoongolelei, mo e faka'apa'apa, mo e mālohi: **2** He 'oku angatonu mo mā'oni'oni 'a 'ene ngaahi fakamaau: he kuo ne fakamaau'i 'ae fe'auaki lahi, 'aia na'a ne 'uli'i 'ae maama 'aki 'ene fe'auaki, pea kuo ne totongi kiate ia 'ae toto 'o 'ene kau tamaio'eiki." **3** Pea na'a nau toe pehē, "Halelulia. Pea na'e 'alu hake 'a hono kohu 'o ta'engata pea ta'engata." (aiōn g165) **4** Pea ko e mātu'a 'e toko uofulu ma toko fā, mo e me'a mo'ui 'e toko fā, na'a nau fo'ohifo, 'o hū ki he 'Otua na'e nofo 'i he nofo'a faka'e'i'eiki, 'onau pehē, "Emeni; Halelulia." **5** Pea na'e ha'u 'ae le'o mei he nofo'a faka'e'i'eiki, na'e pehē, "Fakafeta'i ki hotau 'Otua, 'akinautolu kotoa pē ko 'ene kau tamaio'eiki, pea mo kimoutolu 'oku manavahē kiate ia, 'ae si'i mo e lalahi." **6** Pea ne u ongo'i 'o hangē ko e le'o 'oe fu'u kakai, pea hangē mo e 'u'ulu 'oe ngaahi vai lahi, pea hangē mo e 'u'ulu 'oe ngaahi mana mālohi, 'oku nau pehē, "Halelulia: he 'oku pule 'ae 'Eiki ko e 'Otua māfimafi. **7** Tau fiefia mo nekeneka, pea fakamālō kiate ia: he kuo hokosia 'ae ta'ane 'oe Lami, pea ko 'ene ta'ahine kuo ne teuteu'i ia." **8** Pea na'e tuku kiate ia ke ne kofu'aki 'ae tupenu mahu'inga, 'oku ma'a mo hinehina: he ko e tupenu mahu'inga, ko e mā'oni'oni ia 'oe kakai mā'oni'oni. **9** Pea ne pehē mai kiate au, "Tohi, "Oku monū'ia 'akinautolu kuo ui ki he kātoanga 'oe ta'ane 'oe Lami." Pea ne pehē mai kiate au, "Ko e ngaahi lea mo'oni eni mei he 'Otua." **10** Pea ne u mape'e hifo 'i hono va'e, ke hū kiate ia. Pea na'a ne pehē mai kiate au, "Vakai, 'oua: he ko ho kaungā tamaio'eiki au, pea 'oku ou 'i ho kāinga 'oku ma'u 'ae fakamo'oni 'a Sisu: hū ki he 'Otua: he ko e fakamo'oni kia Sisu, ko e laumālie ia 'oe kikite." **11** Pea ne u mamata kuo mato'o 'ae langi, pea vakai ko e hoosi hinehina; pea ko ia na'a ne heka ai, na'e ui ko Angatonu mo Mo'oni, pea 'oku ne fai 'ae fakamaau mo e tau 'i he mā'oni'oni. **12** Na'e tatau hono mata mo e ulo 'oe afe, pea na'e 'i hono 'ulu 'ae ngaahi pale lahi; pea na'e tohi hono huafa, 'aia na'e

'ikai ke 'ilo 'e ha taha, ka ko ia pe. **13** Pea na'e kofu'aki ia 'ae pulupulu kuo unu 'i he toto: pea 'oku ui hono huafa, Ko e Folofola 'ae 'Otua. **14** Pea ko e ngaahi matatau 'i he langi na'a nau muimui kiate ia mo e fanga hoosi hinehina, kuo kofu'aki 'ae tupenu mahu'inga, 'oku hinehina mo ma'a. **15** Pea 'oku 'alu atu mei hono ngutu 'ae heletā māsila, koe'uhī ke ne tā 'aki ia 'ae ngaahi pule'angā: pea te ne pule'i 'akinautolu 'aki 'ae va'a ukamea: pea 'oku ne malamalaki 'ae tata'o'anga uaine 'oe kakaha 'oe houhau 'oe 'Otua Māfimafi. **16** Pea 'oku 'i hono pulupulu mo hono tengā 'ae hingoa kuo tohi, KO E TU'I 'OE NGAALI TU'I, MO E 'EIKI 'OE NGAALI 'EIKI. **17** Pea ne u mamata 'oku tu'u ha 'āngelo 'i he la'ā; pea ne kalanga 'aki 'ae le'o lahi, 'o ne pehē ki he fanga manu kotoa pē 'oku puna 'i he 'atā noa, "Ha'u 'o fakakātoa 'akinautolu ki he 'ohomohe 'oe 'Otua lahi; **18** koe'uhī ke mou kai 'ae kakano 'oe ngaahi tu'i, mo e kakano 'oe ngaahi 'eikitau, mo e kakano 'oe fanga hoosi, mo kinautolu 'oku heka ki ai." **19** Pea ne u mamata ki he manu fekai, mo e ngaahi tu'i 'o māmani, mo 'enau ngaahi matatau, na'e tānaki 'o fakataha ke nau tau'i ia 'oku heka 'i he hoosi mo 'ene kautau. **20** Pea na'e mo'ua 'ae manu fekai, pea mo e palōfita loi na'a ne fai 'ae ngaahi mana 'i hono 'ao 'aia na'a ne kākaa'i 'aki 'akinautolu kuo nau ma'u 'ae faka'ilonga 'oe manu fekai, mo kinautolu na'e hū ki hono fakatātā. Na'e lī mo'ui 'akinaua fakatou'osi pe ki he ano 'oe afe 'oku vela 'aki 'ae sulifa. (Limnē Pyr g3041 g4442) **21** Pea na'e tāmate'i 'a hono toe 'aki 'ae heletā 'o ia na'e heka 'i he hoosi, 'aia na'e 'alu atu 'i hono ngutu: pea na'e mākona 'ae fanga manu kotoa pē 'i honau kakano.

20 Pea ne u mamata ki ha 'āngelo na'e 'alu hifo mei langi, kuo 'iate ia 'ae ki 'oe luo ta'ehanotakele, mo e ukamea fihififi mo lahi 'i hono nima. (Abyssos g12) **2** Pea na'a ne puke 'ae fu'u ngata, 'ae ngata motu'a ko ia, 'aia ko e Tēvolo, mo Sētane, pea ne ha'i ia 'i he ta'u 'e afe, **3** 'O ne lī ia ki he luo ta'ehanotakele, mo tāpuni ia ki ai, pea ne 'ai ki ai 'ae me'a fakama'u, koe'uhī ke 'oua na'a ne kei kākaa'i 'ae ngaahi pule'angā, kae'oua ke kakato 'ae ta'u 'e afe: pea

hili ia, 'e vete ange ia 'i ha kuonga si'i. (Abyssos g12) 4 Pea ne u mamata ki he ngaahi nofo'a faka'e'i eiki, mo kinautolu na'e nofo ai, pea na'e tuku 'ae fakamaau kiate kinautolu: pea [ne u mamata]ki he ngaahi laumālie 'okinautolu na'e tutu'u honau 'ulu ko e me'a 'i he fakamo'oni kia Sisu, mo e folofola 'ae 'Otua, pea kuo 'ikai te nau hū ki he manu fekai, pe ko hono fakatātā, pea kuo 'ikai te nau mā'u 'ae faka'ilonga 'i honau fo'i la'ē, pe 'i honau nima; pea na'a nau mo'ui, mo pule mo Kalaisi 'i he ta'u 'e taha afe. 5 Ka ko hono toe 'oe pekia, na'e 'ikai te nau toe mo'ui kae'oua ke kakato 'ae ta'u 'e afe. Ko eni 'ae 'uluaki toetu'u. 6 'Oku monū'ia mo mā'oni'oni ia 'oku ne kau 'i he 'uluaki toetu'u: 'e 'ikai ikuna 'akinautolu 'e he mate 'angaua, ka te nau hoko ko e kau taula'eiki 'ae 'Otua mo Kalaisi, pea te nau pule mo ia 'i he ta'u 'e taha afe. 7 Pea ka kakato 'ae ta'u 'e afe, 'e vete ange 'a Sētane mei hono fale fakapōpula, 8 Pea 'e 'alu atu ia ke ne kākaa'i 'ae ngaahi pule'anga 'i he feitu'u 'e fā 'o māmani, 'a Koki mo Mekoki, ke tānaki 'o fakataha 'akinautolu ki he tau: ko hono lau 'okinautolu 'oku tatau mo e 'one'one 'i he matātahi. 9 Pea na'a nau 'alu hake 'i hono māukupu 'oe forua, 'onau 'ā'i takatakai 'ae nofo'anga tau 'oe kakai mā'oni'oni, mo e kolo 'ofeina: pea na'e 'alu hifo 'ae afi mei he 'Otua 'i he langi, 'o faka'auha 'akinautolu. 10 Pea ko e tēvolo na'a ne kākaa'i 'akinautolu, na'e lī ia ki he ano 'oe afi mo e sulifa, 'aia 'oku 'i ai 'ae manu fekai mo e palōfita loi; pea 'e fakamamahi'i ia 'i he 'aho mo e pō 'o ta'engata pea ta'engata. (aion g165, Limnē Pyr g3041 g4442) 11 Pea ne u mamata ki he nofo'a faka'e'i eiki 'oku lahi pea hinehina, mo ia na'e nofo ai, 'aia na'e puna mei hono 'ao 'ae fonua mo e langi; pea na'e 'ikai 'ilo ha potu ki ai. 12 Pea ne u mamata ki he pekia, 'ae iiki mo e lalahi, na'e tutu'u 'i he 'ao 'oe 'Otua; pea mo e folahi 'oe ngaahi tohi: pea folahi mo e tohi 'e taha, 'a ia [ko e tohi]'oe mo'ui: pea na'e fakamaau'i 'ae pekia mei he ngaahi me'a na'e tohi 'i he ngaahi tohi, 'o fakataau ki he'enau ngaahi ngāue. 13 Pea na'e tuku hake 'e he tahī 'ae kakai mate na'e 'i ai; pea tuku hake 'e he fa'itoka mo hētesi 'ae kakai mate na'e 'i ai: pea na'e fakamaau 'akinautolu taki taha 'o fakataau

ki he'enau ngaahi ngāue. (Hadēs g86) 14 Pea na'e li 'ae mate mo hētesi ki he ano 'oe afi. Ko eni 'ae mate 'angaua. (Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442) 15 Pea ko ia kotoa pē na'e 'ikai 'ilo kuo tohi 'i he tohi 'oe mo'ui, na'e lī ia ki he ano 'oe afi. (Limnē Pyr g3041 g4442)

21 Pea ne u mamata ki he langi fo'ou mo e fonua fo'ou: he kuo mole atu 'ae 'uluaki langi mo e 'uluaki fonua: pea na'e 'ikai kei 'i ai ha tahī. 2 Pea ko au Sione, ne u mamata ki he kolo mā'oni'oni, ko Selūsalema fo'ou, 'oku 'alu hifo mei he 'Otua 'i he langi, kuo teuteu 'o hangē ha ta'ahine kuo teu ki hono 'eiki ta'anē. 3 Pea ne u fanongo ki he le'o lahi mei he langi, 'oku pehē, "Vakai, ko e fale fehikitaki 'oe 'Otua 'oku 'i he kakai, pea 'e nofo ia mo kinautolu; pea te nau hoko ko hono kakai, pea 'e 'iate kinautolu 'ae 'Otua, ko honau 'Otua. 4 Pea 'e holoholo 'e he 'Otua 'ae lo'imata kotoa pē mei honau mata; pea 'e 'ikai kei ai ha mate, pe ha ongosia, pe ha tangi, pea 'e 'ikai kei ai ha mamahi: he kuo mole atu 'ae ngaahi me'a mu'a." 5 Pea ko ia na'e nofo 'i he nofo'a faka'e'i eiki na'e pehē 'e ia, "Vakai, 'oku ou fakafo'ou 'ae ngaahi me'a kotoa pē." Pea ne pehē mai kiate au, "Tohi: he 'oku mo'oni mo totonu 'ae ngaahi lea ni." 6 Pea ne pehē mai kiate au, "Kuo fai ia. Ko au ko e 'Alifa mo 'Omeka, ko e kamata'anga mo e ngata'anga. Te u foaki ta'etotongi mei he matavai mo'ui kiate ia 'oku fieinu. 7 Ko ia ia 'e ikuna, 'e mā'u 'e ia 'ae ngaahi me'a kotoa pē; pea teu hoko ko hono 'Otua, pea 'e hoko ia ko hoku foha. 8 Ka ko e loto fo'i, mo e ta'etui, mo e fakalielia, mo e kau fakapō, mo e kau fe'auaki, mo e kau fiemana, mo e kau tauhi tamapua, mo e loi kotoa pē, ko honau tofi'a 'oku 'i he ano 'oku vela 'i he afi mo e sulifa: 'aia ko e mate 'angaua." (Limnē Pyr g3041 g4442) 9 Pea ko e tokotaha 'i he 'āngelo 'e toko fitu, 'akinautolu na'e 'i ai 'ae hina 'e fitu kuo fonu 'i he mala'ia fakamui 'e fitu, na'e ha'u kiate au, 'o lea mai kiate au, mo pehē, "Ha'u ki henī, te u fakahā kiate koe 'ae ta'ahine, ko e uaifi 'oe Lami." 10 Pea na'e 'āvea au 'i he laumālie ki ha mo'unga lahi mo mā'olunga 'o ne fakahā kiate au 'ae kolo lahi ko ia, 'ae Selūsalema mā'oni'oni, 'oku 'alu hifo mei loto langi mei he 'Otua, 11 Kuo 'i ai 'ae nāunau

'oe 'Otua: pea ko hono maama na'e tatau mo maama ia 'o'ona. 24 Pea ko e ngaahi pule'anga e maka koloa mahu'inga lahi 'aupito, 'io, 'e 'o kinautolu 'e fakamo'ui te nau 'a'eva 'i hono hangē ko e maka ko e sasipa, 'oku 'āsinisini 'o maama: pea 'oku 'omi ki ai 'e he ngaahi tu'i 'o hangē ko e kalisitala; 25 Pea na'e ai hono 'a māmanī 'a honau nāunau mo e faka'apa'apa. na'e lahi mo mā'olunga, pea na'e hongofulu ma Pea 'e 'ikai tāpuni 'a hono ngaahi matapā 'i ua hono ngaahi matapā, pea na'e 'i he ngaahi he 'aho; he koe 'uhī 'e 'ikai 'i ai ha pō. 26 Pea te matapā 'ae 'āngelo 'e toko hongofulu ma toko nau 'omi ki ai 'ae nāunau mo e faka'apa'apa 'oe ua, pea na'e tohi 'i ai 'ae hingoa, 'a ia [ko e ngaahi pule'anga. 27 Pea 'e 'ikai 'aupito hū ki ai hingoa]'oe fa'ahinga 'e hongofulu ma ua 'oe ha me'a 'oku faka'uli, pe fai fakalielia, pe loi: ka fānau 'a 'Isileli: 28 Na'e tolu 'ae matapā ki he ko kinautolu pe 'oku tohi 'i he tohi 'oe mo'ui 'ae potu hahake; na'e tolu 'ae matapā ki he potu Lami.

tokelau; na'e tolu 'ae matapā ki he potu tonga; na'e tolu 'ae matapā ki he potu lulunga. 29 Pea ko e 'ā 'oe kolo, na'e hongofulu ma ua hono ngaahi tu'unga, pea na'e 'i ai 'ae hingoa 'ae 'apostolo 'e toko hongofulu ma toko ua 'oe lami. 30 Pea ko ia na'a ne talanoa mai kiate au, na'a ne ma'u 'ae va'a kaho koula, ke fuofua 'aki 'ae kolo, mo hono ngaahi matapā, mo hono 'ā. 31 Pea 'oku tapa fā tatau pe 'ae kolo, pea 'oku tatau hono lōloa mo hono māukupu: pea ne fuofua 'aki 'ae va'a kaho 'ae kolo, ko e maile 'e taha afe mo e nimangeau. Ko hono lōloa mo hono māukupu mo hono mā'olunga 'oku tatau pe. 32 Pea na'e fuofua 'ae 'ā, ko e kiupite 'e teau ma fāngofulu ma fā, 'i he fuofua 'oe tangata, 'a ia, ko e 'āngelo. 33 Pea na'e langa 'aki 'a hono 'ā 'ae sasipa: pea ko e kolo ko e koula haohaoa, 'o hangē ha sio'ata 'āsinisini. 34 Pea ko e ngaahi tu'unga 'oe 'ā 'oe kolo, na'e sipa; ko hono ua, ko e safafia; ko hono tolu, ko e kalisitone; ko hono fā, ko e 'emalata; 35 Ko hono nima, ko e satoniki; ko hono ono, ko e satio; ko hono fitu, ko e kalisolaite; ko hono valu, ko e pelili; ko hono hiva, ko e topasi ko hono hongofulu, ko e kelaisapaso ko hono hongofulu ma taha, ko e sasini; ko hono hongofulu ma ua, ko e 'ametisi. 36 Pea ko hono matapā 'e hongofulu ma ua, ko e mata'itofe 'e hongofulu ma ua; na'e taki taha pe 'ae mata'itofe 'i he matapā: pea ko e hala lahi 'oe kolo, ko e koula haohaoa, 'o hangē ha sio'ata 'āsinisini. 37 Pea na'e 'ikai te u mamata 'i ai ki ha fale tapu: he ko hono fale tapu 'o'ona 'ae 'Eiki ko e 'Otua Māfimafi pea mo e Lami. 38 Pea na'e 'ikai 'aonga 'ae la'ā ki he kolo, pe ko e māhina, ke ulo 'i ai: he 'oku fakamaama ia 'e he naunau 'oe 'Otua, pea ko e Lami, ko hono

22 Pea na'a ne fakahā kiate au 'ae vaitafe ma'a 'oe vai mo'ui, 'āsinisini 'o hangē ko e kalisitala, pea 'oku ha'u mei he 'afio'anga 'oe 'Otua mo e Lami. 23 I he loto hala lahi 'o ia, pea 'i hono kauvai fakatou'osi, na'e 'i ai 'ae 'akau 'oe mo'ui, na'e tupu ai 'ae fua kehekehe 'e hongofulu ma ua, pea fua ia 'i he māhina kotoa pē: pea ko hono lou'akau, ko e me'a fakamo'ui 'oe ngaahi pule'anga. 24 Pea 'e 'ikai kei ai ha mala'ia: he ko e 'afio'anga 'oe 'Otua mo e Lami 'e tu'u 'i ai; pea 'e tauhi ia 'e he'ene kau tamaio'eiki: 25 Pea te nau mamata ki hono fofonga pea 'e 'i honau fo'i la'ē 'a hono huafa. 26 Pea 'e 'ikai 'i ai ha pō; pea 'oku 'ikai 'aonga ki ai ha maama, pe ko e ulo 'oe la'ā; he 'oku fakamāmangia 'akinautolu 'e he 'Eiki ko e 'Otua: pea te nau pule 'o ta'engata pea ta'engata. (aiōn 9165) 27 Pea na'e pehē mai 'e ia kiate au, "Oku totonu mo mo'oni 'ae ngaahi lea ni: pea ko e 'Eiki ko e 'Otua 'oe kau palōfita mā'oni'oni," Kuo ne fekau 'ene 'āngelo ke fakahā ki he'ene kau tamaio'eiki 'ae ngaahi me'a 'e to'oto'o 'a hono fai. 28 "Vakai, 'oku ou ha'u vave: 'oku monū'ia ia 'oku ne fai 'ae ngaahi lea 'oe kikite 'oe tohi ni." 29 Pea ko au Sione, ne u mamata mo fanongo ki he ngaahi me'a ni. Pea 'i he'eku fanongo mo mamata, ne u fo'ohifo ke hū 'i he va'e 'oe 'āngelo na'a ne fakahā kiate au 'ae ngaahi me'a ni. 30 Pea pehē mai 'e ia kiate au, "Vakai ke 'oua: he ko ho'o kaungā tamaio'eiki au, pea 'oku ou 'i ho kāinga ko e kau palōfita, pea 'okinautolu 'oku nau fai 'ae ngaahi lea 'oe tohi ni: hū ki he 'Otua." 31 Pea pehē 'e ia kiate au, "Oua na'a ke fakama'u 'ae ngaahi lea 'oe kikite 'i he tohi ni: he kuo ofi hono kuonga. 32 Ko ia 'oku ta'eangatonu, tuku ia ke ta'eangatonu ai pe:

pea ko ia 'oku 'uli, tuku ia ke 'uli ai pe: pea ko ia 'oku angatonu, tuku ia ke angatonu ai pe: pea ko ia 'oku mā'oni'oni, tuku ia ke mā'oni'oni ai pe." **12** Pea vakai, "“Oku ou ha'u vave; pea 'oku 'iate au 'eku totongi ke 'atu ki he kakai taki taha 'o fakatatau ki he'ene ngāue.” **13** Ko au ko e 'Alifa mo 'Omeka, ko e kamata'anga mo e ngata'anga, ko e 'uluaki mo e kimui. **14** 'Oku monū'ia 'akinautolu 'oku fai 'ene ngaahi fekau, koe'uhī ke ngofua kiate kinautolu 'ae 'akau 'oe mo'ui, pea nau hū 'i he ngaahi matapā ki he kolo. **15** He 'oku 'i tua'ā 'ae fanga kulī, mo e kau fiemana, mo e kau fe'auaki, mo e kau fakapō, mo e kau tauhi tamapua, mo ia kotoa pē 'oku 'ofa mo fakatupu loi. **16** “Ko au Sisu, kuo u fekau 'eku 'āngelo ke fakahā atu kiate kimoutolu 'ae ngaahi me'a ni 'i he ngaahi siasi. Ko au ko e aka mo e hako 'o Tevita, pea ko e fetu'u ngingila 'oe pongipongi.” **17** Pea 'oku pehē 'e he Laumālie mo e ta'ahine, “Ha'u.” Pea ke pehē mo ia 'oku ne fanongo, “Ha'u.” Pea mo ia 'oku fieinua, ke ha'u ia. Pea ko ia 'oku loto ki ai, ke ne to'o ta'etotongi 'e ia 'ae vai 'oe mo'ui. **18** He 'oku ou fakahā ki he kakai kotoa pē 'oku fanongo ki he ngaahi lea 'oe kikite 'i he tohi ni, Kapau 'e fakalahi 'e ha tangata ki he ngaahi me'a ni, 'e fakalahi 'e he 'Otua kiate ia 'i he ngaahi mala'ia kuo tohi 'i he tohi ni: **19** Pea kapau 'e to'o 'e ha tangata mei he ngaahi lea 'oe tohi 'oe kikite ni, 'e to'o 'e he 'Otua 'a hono 'inasi mei he tohi 'oe mo'ui, pea mei he kolo mā'oni'oni, pea mo e ngaahi me'a kuo tohi 'i he tohi ni. **20** Ko ia 'oku ne fakahā 'ae ngaahi me'a ni; 'oku pehē 'e ia, “Ko e mo'oni 'oku ou ha'u vave;” 'Emeni. 'Io, ke pehē, 'Eiki Sisu, ke ke hā'ele mai. **21** Ko e 'alo'ofa 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi ke 'iate kimoutolu kotoa pē. 'Emeni.

66 Ngaahi Veesi

Tongan at AionianBible.org

The Bible is a library of 66 books in the Protestant Canon written by 40 different men over a span of 1,500 years from 1435 BC to 65 AD with one consistent message. From the first page through the last, Jesus. Genesis promised our deliverer is coming, Jesus. Moses said our better prophet is coming, Jesus. Isaiah prophesied our Messiah will be a suffering servant, Jesus. John announced our Anointed One is here, Jesus. Jesus himself testified he is our Lord God, Yahweh. The gospels agree our conqueror of death has risen, Jesus. The Apostles witnessed our victor ascend to his throne in Heaven, Jesus. And Revelation promises Jesus' return for our final judgment. Are you ready? Read the Bible cover to cover at AionianBible.org and answer these questions. How did I get here? Why am I here? How do I determine right or wrong? How can I escape condemnation? What is my destiny? Begin with the primer verses below.

Senesi 9:8 Pea na'e folofola 'ae 'Otua kia Noa, pea ki hono ngaahi foha, 'o pehē, **9:9** "Vakai, ko au, 'oku ou fokotu'u 'eku fuakava kiate kimoutolu, mo homou hako 'e tupu fakaholo; **9:10** Pea ki he ngaahi me'a mo'ui kotoa pē 'oku 'iate kimoutolu, 'ae fanga manupuna, mo e fanga manu lalata, mo e fanga manu vao kotoa pē 'oe fonua 'oku 'iate kimoutolu; 'aia kotoa pē 'oku 'alu atu mei he vaka, pea mo e fanga manu vao kotoa pē 'e 'i he fonua. **9:11** Pea te u fokotu'u 'eku fuakava mo kimoutolu; pea 'e 'ikai toe motuhi 'ae kakano kotoa pē 'e he ngaahi vai 'o ha lōmaki; pea 'e 'ikai toe ai ha lōmaki ke faka'auha 'a māmani." **9:12** Pea na'e pehē 'e he 'Otua, "Ko eni 'ae faka'ilonga 'oe fuakava kuo u fai mo kimoutolu mo e ngaahi me'a mo'ui kotoa pē 'oku 'iate kimoutolu, ki he ngaahi to'utangata ta'etuku: **9:13** 'Oku ou ai 'eku 'umata 'i he 'ao, pea 'e faka'ilonga 'aki ia 'ae fuakava 'iate au mo māmani."

'Ekisotosi 14:13 Pea pehē 'e Mōsese ki he kakai, "Oua te mou manavahē, tu'u fakalongolongo pe, 'o mamata ki he fakamo'ui 'a Sihova, 'aia te ne fakahā kiate kimoutolu he 'aho ni: he ko e kakai 'Isipite kuo mou mamata ki ai he 'aho ni, 'e 'ikai te mou toe mamata ki ai 'o lauikuonga. **14:14** 'E tau 'a Sihova ma'amoutolu, pea te mou fakalongo pe."

Levitiko 20:26 Pea te mou mā'oni'oni kiate au: he ko au Sihova 'oku ou mā'oni'oni, pea kuo u fakamavahe 'akimoutolu mei he kakai kehe, koe'uhī ke 'o'oku 'akimoutolu.

Nomipā 6:24 'Ke fakamonū'ia ko e 'e Sihova, 'o tauhi koe: **6:25** Ke tuku 'e Sihova ke ulo hono fofonga kiate koe, 'o ne 'alo'ofa kiate koe: **6:26** Ke hiki hake 'e Sihova 'a hono fofonga kiate koe, 'o tuku 'ae fiemālie kiate koe.'

Teutalonome 18:18 Te u fokotu'u kiate kinautolu ha Palōfita 'i honau kāinga, 'o hangē ko koe, pea te u 'ai 'eku ngaahi lea 'i hono ngutu; pea 'e lea 'aki 'e ia kiate kinautolu 'aia kotoa pē te u fekau kiate ia. **18:19** Pea 'e hoko 'o pehē, ko ia fulipē 'e 'ikai tokanga ki he 'eku ngaahi lea 'aia 'e lea 'aki 'e ia 'i hoku huafa, teu 'eke ia kiate ia.

Siosiu 1:7 Kae kehe ke mālohi pe 'a koe mo ke lototo'a 'aupito, koe'uhī ke ke tokanga 'o fai 'o fakatatau ki he fono kotoa pē, 'aia na'e fekau kiate koe 'e he 'eku tamaio'eiki ko Mōsese: 'oua na'a ke tafoki mei ai ki he nima to'omata'u pē ki he to'ohema, koe'uhī ke ke monū'ia koe 'i he potu kotoa pē 'oku ke 'alu ki ai. **1:8** Ko e tohi ni 'oe fono ke 'oua na'a mahu'i ia mei ho ngutu: ka ke fakalaulauloto ki ai 'i he 'aho mo e pō, koe'uhī ke ke tokanga 'o fai 'o fakatatau ki he me'a kotoa pē kuo tohi 'i ai: he ko ia te ke ngaohi ke monū'ia ai ho hala, pea ke toki fai fakapotopoto ai. **1:9** 'Ikai ko au kuo u fekau'i koe? Ke ke mālohi koe pea ke lototo'a; 'oua na'a ke manavahē, pea

'oua na'a ke puputu'u: he ko Sihova ko ho 'Otua 'oku 'iate koe ia 'i he potu kotoa pē 'oku ke 'alu ki ai."

Fakamaau 2:7 Pea na'e tauhi 'a Sihova 'e he kakai 'i he 'aho kotoa pē 'o Siosiu, pea mo e ngaahi 'aho kotoa pē 'oe kau mātu'a na'a nau mo'ui fuoloa ange 'ia Siosiu, 'akinautolu na'e mamata ki he ngaahi ngāue lahi 'a Sihova, 'aia na'a ne fai ma'a 'Isileli.

Lute 1:16 Pea na'e pehē 'e Lute, "Oua na'a ke kole ke u li'aki koe, pe ke u foki mei he'eku muimui 'iate koe: he ko e potu 'oku ke 'alu ki ai, te ta ō ai; pea ko e potu te ke mohe ai, te ta mohe ai: ko ho kakai 'e hoko ko hoku kakai, pea ko ho 'Otua ko hoku 'Otua: 1:17 Ko e potu te ke mate ai, te u mate ai, pea te u tanu 'i ai: ke fai pehē 'e Sihova kiate au, pea lahi hake, 'o kapau 'e ai ha me'a te ta māvae ai mo koe ka ko e mate pe."

1 Samuela 16:7 Ka na'e pehē 'e Sihova kia Samuel, "Oua na'a ke mamata ki hono mata, pea ki he mā'olunga 'o hono sino; he kuo u li'aki ia: he 'oku 'ikai mamata 'a Sihova 'o hangē ko e mamata 'ae tangata; he 'oku sio 'ae tangata ki he anga 'oku hā 'itu'a, ka 'oku 'afio'i 'e Sihova 'ae loto."

2 Samuela 7:22 Ko ia 'oku ke lahi koe, 'E Sihova ko e 'Otua: he 'oku 'ikai ha tokotaha 'oku hangē ko koe, pea 'oku 'ikai ha 'Otua mo koe, 'o tatau mo ia kotoa pē kuo fanongo ki ai 'a homau telinga.

1 Tu'i 2:3 Pea ke tauhi ki he fekau 'a Sihova ko ho 'Otua, ke 'eve'eva 'i hono ngaahi hala, pea ke fai 'a 'ene ngaahi tu'utu'uni, mo 'ene ngaahi fekau, mo 'ene ngaahi fakamaau, mo 'ene fakamo'oni kotoa pē, 'o hangē ko ia kuo tohi 'i he fono 'a Mōsese, koe'uhī ke ke monū'ia ai 'i he me'a kotoa pē 'oku ke fai, pea 'i he potu fulipē te ke 'alu ki ai:

2 Tu'i 22:19 Koe'uhī na'e ongongofua ho loto, pea kuo ke fakavaivai'i koe 'i he 'ao 'o Sihova, 'i ho'o fanongo 'aia na'aku lea ki ai ki he potu ni, pea ki hono kakai, koe'uhī ke nau hoko ko e 'auhia, mo e mala'ia, pea kuo ke haehae ho ngaahi kofu, pea tangi 'i hoku 'ao; 'oku pehē 'e Sihova, Kuo u ongo'i koe foki."

1 Me'a Hokohoko 29:17 'Oku ou 'ilo foki, 'e hoku 'Otua, 'oku ke 'ahi'ahi'i 'e koe 'ae loto, pea 'oku ke finangalo lelei ki he angatotonu. Ka ko au, 'i he angatonu 'o hoku loto kuo u 'atu fiefie fai 'ae ngaahi me'a ni kotoa pē: pea kuo u mamata fiefia 'eni ki ho'o kakai, 'a 'eni kuo fakataha ni, mo 'enau 'atu me'a kiate koe 'i he fiefie fai.

2 Me'a Hokohoko 7:14 Pea kapau 'e fakavaivai mai 'a hoku kakai 'oku ui 'aki 'a hoku huafa, pea nau lotu, mo nau kumi ki hoku fofonga, pea nau tafoki mei honau ngaahi hala kovi: pehē, te u toki fanongo mei he langi, pea te u fakamolemole 'enau angahala, pea te u fakamo'ui 'a honau fonua.

'Esela 7:10 He na'e 'osi hono teu'i hono loto 'e Esela ke kumi 'i he fono 'a Sihova, pea ke fai ia, pea ke akonaki 'i 'Isileli 'ae ngaahi tu'utu'uni, mo e ngaahi fakamaau.

Nehemaia 6:3 Pea ne u fekau 'ae kau talafeikau kiate kinautolu, 'o pehē, "'Oku ou fai 'ae ngāue 'oku lahi, ko ia 'oku 'ikai te u fa'a 'alu hifo: koe'uma'a 'a 'eku tuku 'ae ngāue, 'i he li'aki ia, pea 'alu hifo ai kiate kimoutolu?"

Eseta 4:14 He kapau te ke mātu'aki longo pe koe 'i he kuonga ni, 'e hoko ai 'ae faka'ata'atā mo e fakamo'ui 'oe kakai Siu mei ha potu 'e taha: ka ko koe mo e fale 'o ho'o tamai 'e faka'auha; pea ko hai 'oku ne 'ilo'i na'a kuo ke hoko ai koe ki he pule'anga koe'uhī ko ha kuonga pehē ni?"

Siope 19:25 He 'oku ou 'ilo 'oku mo'ui 'a hoku Huhu'i, pea 'e tu'u ia 'i māmani 'i he 'aho fakamui.

Saame 23:1 Ko e Saame 'a Tevita. Ko hoku tauhi 'a Sihova; 'e 'ikai te u masiva. 23:2 'Oku ne fakatoko au 'i he ngaahi ngoue lau ma'ui'ui: 'oku ne tataki au ki he ve'e vai 'oku tafetafemālie. 23:3 'Oku ne fakamo'ui hoku laumālie: 'oku ne tataki au 'i he ngaahi hala 'oe mā'oni'oni koe'uhī ko hono huafa. 23:4 'Io, neongo 'eku 'eve'eva 'i he tele'a 'oe malumalu 'oe mate, 'e 'ikai te u manavahē ki ha kovi: he 'oku ke 'iate au; ko ho'o va'a 'akau mo ho tokotoko 'oku na fakafiemālie'i au. 23:5 'Oku ke teuteu 'ae keinanga'anga ma'aku 'i he 'ao 'o hoku ngaahi fili: 'oku ke pani 'aki hoku 'ulu 'ae lolo; 'oku fonu mahuohua 'a 'eku ipu. 23:6 Ko e mo'oni 'e muimui 'iate au 'ae lelei mo e 'alo'ofa 'i he 'aho kotoa pē 'o 'eku mo'ui: pea te u nofo 'i he fale 'o Sihova 'o laikuonga.

Lea Fakatātā 3:5 Falala kia Sihova 'aki ho loto kotoa; pea 'oua na'a ke fa'aki ki ho poto 'o'ou. 3:6 Ke ke fakaongoongo kiate ia 'i ho hala kotoa pē, pea 'e fakatonutonu 'e ia ho ngaahi 'alu'anga.

Tangata Malanga 3:10 Kuo u mamata ki he feinga 'aia kuo tuku 'e he 'Otua ki he fānau 'ae tangata ke 'ahi'ahi 'aki 'akinautolu. 3:11 Kuo ngaohi 'e ia 'ae me'a kotoa pē ke faka'ofo'ofa 'i hono kuonga: pea kuo ne 'ai foki 'ae māmanī ki honau loto, pea ko ia 'oku 'ikai fa'a 'ilo ai 'e ha tangata 'ae ngāue 'oku fai 'e he 'Otua mei he kamata'anga 'o a'u ki hono ngata'anga.

Hiva 'a Solomone 2:4 Na'a ne 'omi au ki he fale keinanga'anga, pea na'e fakamalu 'aki au 'ae fuka 'ae 'ofa.

'Isaia 9:6 He kuo fanau'i kiate kitautolu 'ae tamasi'i, kuo foaki kiate kitautolu 'ae foha: pea 'e 'i hono uma 'ae pule: pea 'e ui hono huafa ko Fakaofo, ko 'Akonaki, ko e 'Otua Māfimafi, ko e Tamai Ta'engata, ko e 'Eiki 'oe Melino. 9:7 'I he tupu 'o 'ene pule mo e melino 'e 'ikai hano ngata'anga, 'i he nofо'anga 'o Tevita, pea 'i hono pule'anga, ke fakatonutonu ia, pea ke fokotu'uma'u ia 'i he fakamaau pea mo e angatonu mei he 'aho ni 'o ta'engata. Ko e 'ofa 'a Sihova 'oe ngaahi kautau te ne fai 'ae me'a ni.

Selemaia 1:4 Pea na'e toki hoko mai 'ae folofola 'a Sihova kiate au, 'o pehē, 1:5 "Na'aku 'ilo koe 'i he te'eki ai te u fakatupu koe 'i he fatu; pea na'aku fakatapui koe, pea tu'utu'uni koe, ko e palōfita ki he ngaahi pule'anga, 'i he te'eki ai te ke ha'u mei he manāva." 1:6 Pea na'aku toki pehē, "Oiauē! 'E 'Eiki ko Sihova! Vakai, 'Oku 'ikai te u fa'a lea: he ko e tamasi'i au." 1:7 Ka na'e pehē 'e Sihova kiate au, "Oua na'a ke pehē, ko e tamasi'i koe: ka ke 'alu kiate kinautolu kotoa pē 'oku ou fekau koe ki ai, pea ko ia te u fekau kiate koe ke ke lea 'aki. 1:8 Pea 'oua na'a ke manavahē ki honau mata: he 'oku pehē 'e Sihova, 'oku ou 'iate koe, ke fakamo'ui koe." 1:9 Pea na'e toki mafao mai 'e Sihova hono nima, 'o ala ki hoku ngutu. Pea pehē mai 'e Sihova kiate au, "Vakai, 'oku ou 'ai 'eku ngaahi lea ki ho ngutu. 1:10 Vakai, Kuo u foaki kiate koe 'i he 'aho ni 'ae mālohi ki he ngaahi kakai, mo e ngaahi pule'anga, ke ta'aki, mo veteki, ke faka'auha, mo li ki lalo, ke langa hake, mo tō."

Tangilāulau 3:21 Ko ia 'oku ou fakamanatu ki hoku loto, pea ko ia 'oku ou kei ma'u ai 'ae 'amanaki. 3:22 Ko e me'a 'i he 'alo'ofa 'a Sihova 'oku 'ikai te tau 'auha, koe'uhī 'oku 'ikai ke ngata 'ene manava'ofa. 3:23 'Oku fo'ou ia 'i he pongipongi kotoa pē, 'oku lahi ho'o angatonu.

'Isikieli 36:26 Te u foaki foki ha loto fo'ou kiate kimoutolu, pea te u 'ai kiate kimoutolu ha laumālie fo'ou; te u to'o 'o 'ave 'ae loto maka mei homou kakano, pea te u foaki kiate kimoutolu 'ae loto kakano'ia. 36:27 Pea te u tuku ki loto 'iate kimoutolu 'a hoku laumālie, pea te u fakaloto'i 'akimoutolu ke 'a'eva 'i he'eku ngaahi fekau, pea te mou tauhi 'aia 'oku ou tu'utu'uni, pea fai ki ai.

Taniela 3:16 Pea na'e tali 'e Seteleki, mo Mesake, mo 'Apeteniko, 'o pehē ki he tu'i, "E Nepukanesa, 'oku 'ikai te mau toe fifili pe ko e hā ha'amau tali kiate koe 'i he me'a ni. 3:17 Kapau 'oku pehē, 'oku mālohi 'a homau 'Otua, 'aia 'oku mau tauhi ke fakahaofi 'akimautolu mei he afi vela kakaha, pea te ne fakahaofi 'akimautolu mei ho nima, 'e tu'i. 3:18 Pea kapau 'e 'ikai, ke ke 'ilo

pe 'e tu'i, 'e 'ikai te mau tauhi'i ho ngaahi 'otua, pe hū ki he me'a fakatātā koula 'aia kuo ke fokot'u."

Hosea 6:6 He kuo u holi ki he 'alo'ofa, kae 'ikai ki he feilaualau; pea ko e 'ilo ki he 'Otua 'o lahi hake 'i he feilaualau.

Soeli 2:28 "Pea 'e hoko 'amui, te u hua'i hoku Laumālie ki he kakai kotoa pē; pea 'e kikite homou ngaahi foha mo homou ngaahi 'ofefine, pea 'e misi 'e ho'o kau mātu'a 'ae ngaahi misi, pea 'e mamata 'ae ngaahi me'a hā mai 'e ho'o kau talavou: 2:29 Pea ki he kau tamaio'eiki mo e kau kaunanga, te u hua'i foki hoku Laumālie 'i he ngaahi 'aho ko ia. 2:30 Pea te u fakahā 'ae ngaahi me'a fakafo 'i he langi, pea 'i māmani, ko e toto, mo e afi, mo e 'ahu 'oe afi. 2:31 Pea 'e liliu 'ae la'ā 'o po'uli, mo e māhina ke toto 'i he te'eki hoko 'ae 'aho lahi, pea fakamanavahē 'o Sihova. 2:32 Pea 'e pehē, ko ia 'e ui ki he huafa 'o Sihova 'e fakamo'ui ia: koe'uhī 'e ai 'ae fakamo'ui 'i he mo'unga ko Saione, pea 'i Selūsalema, 'o hangē ko e folofola 'a Sihova, pea 'i he toenga 'e uiui'i 'e Sihova."

'Amosi 5:24 Ka 'e tuku 'ae fakamaau ke tafe hangē ko e vai, pea mo e angatonu hangē ko e vaitafe mālohi.

'Opataia 1:15 He 'oku ofi 'ae 'aho 'o Sihova ki he kakai hiteni; 'o hangē ko ia kuo ke fai 'e fai pehē kiate koe: 'e foki mai ho'o totongi ki ho 'ulu 'o'ou.

Siona 2:6 Na'aku 'alu hifo ki he tefito 'oe ngaahi mo'unga: pea na'e takatakai au 'e he mālohi 'oe māmani 'o ta'engata; ka neongo ia, kuo ke 'omi 'a 'eku mo'ui mei he faka'auha, 'e Sihova ko hoku 'Otua. 2:7 "I he'ene pongia hoku laumālie 'iate au na'aku manatu kia Sihova; pea na'e 'a'au atu kiate koe 'a 'eku kole, ki ho 'afio'anga mā'oni'oni. 2:8 Ko kinautolu 'oku tokanga ki he ngaahi va'inga loi, 'oku nau si'aki pe 'ekinautolu 'a honau 'alo 'ofeina. 2:9 Ka ko au te u feilaualau 'aki kiate koe 'ae le'o 'oe fakafeta'; te u fai 'aia kuo u fuakava ki ai. 'Oku meia Sihova 'ae fakamo'ui."

Maika 6:8 Kuo ne fakahā kiate koe, 'e tangata 'aia 'oku lelei; pea ko e hā 'oku 'amanaki 'e Sihova 'iate koe, ka koe'uhī ke ke fai totonu mo ke loto ki he 'ofa, mo ke 'a'eva mo ho 'Otua 'i he angavaivai?

Nehumi 1:2 'Oku fua'a 'ae 'Otua, pea 'oku totongi 'e Sihova; 'oku totongi 'e Sihova, pea 'oku houhau vela ia; 'e totongi 'e Sihova ki hono ngaahi fili, pea 'oku ne fakatoe ['ae houhau]ma'a hono ngaahi fili. 1:3 'Oku tuai 'a Sihova ki he houhau, mo lahi 'i he mālohi, pea 'e 'ikai si'i fakatonuhia'i 'a e [langahala]: 'oku ai 'ae hā'ele'anga 'o Sihova 'i he 'ahiohio, pea 'i he afā, pea ko e ngaahi 'ao, ko e efu ia 'o hono va'e.

Hapakuki 3:17 Neongo 'ene 'ikai fisi 'ae 'akau ko e fiki, pea 'e 'ikai ha fua 'i he ngaahi vaine; pea kovi 'ae tupu 'oe 'olive, pea 'e 'ikai 'i he ngaahi ngoue ha me'akai; pea 'e motuhi 'ae fanga sipi mei he loto'ā, pea 'e 'ikai ha fanga manu 'i he ngaahi tu'unga: 3:18 Ka neongo ia te u fiefia 'ia Sihova, pea u nekeneka 'i he 'Otua 'o hoku fakamo'ui. 3:19 Ko 'eku mālohi 'a Sihova ko e 'Otua, pea te ne ngaahi hoku va'e ke hangē ko e va'e 'oe hainite, pea te ne pule ke u 'eve'eva 'i hoku ngaahi potu mā'olunga. Ki he'eku takimu'a 'oe fasi hiva 'i he Nekina.

Sefanaia 3:17 'Oku māfimafi 'a Sihova ko ho 'Otua 'i he lotolotonga 'o'ou; te ne fakamo'ui, te ne fiefia 'iate koe, 'aki 'ae fiefia: 'e mālōlō 'e ia 'i he'ene 'ofa, te ne fiefia 'iate koe 'aki 'ae hiva.

Hakeai 1:4 "Ko e kuonga koā eni kiate kimoutolu, 'akimoutolu 'ae kakai, ke nonofo 'i homou ngaahi fale kuo 'aofi, ka e tuku si'aki 'ae fale ni? 1:5 Pea ko ia 'oku pehē 'e Sihova 'oe ngaahi kautau: Fakakaukau ki homou ngaahi 'alu'anga. 1:6 Kuo lahi ho'omou tūtuu'i, kae si'i 'ae utu; 'oku mou kai, ka 'oku 'ikai te mou mākona; 'oku mou inu, ka 'oku 'ikai te mou fiu 'i he inu; 'oku mou

fakakofu'i 'akimoutolu, ka 'oku 'ikai ha taha 'oku māfana; pea ko ia 'oku ma'u totongi, 'oku ma'u totongi ke ne 'ai ia ki he kato ava. 1:7 "Oku pehē 'e Sihova 'oe ngaahi kautau; Fakakaukau ki homou ngaahi 'alu'anga.

Sakalaia 12:10 Pea te u lilingi ki he fale 'o Tevita, pea ki he kakai 'o Selūsalema, 'ae laumālie 'oe 'ofa, pea mo e fa'a lotu; pea te nau sio kiate au 'aia kuo nau hoka'i, pea te nau tangi koe'uhī ko ia, 'o hangē ha taha 'oku tēngihia 'a hono foha na'e taha pe, pea te ne mamahi lahi koe'uhī ko ia, 'o hangē ko e mamahi koe'uhī ko e 'olopo'ou.

Malakai 4:2 Ka 'e hopo hake 'ae la'ā 'oe angatonu mo e fakamo'ui 'i hono kapakau, kiate kimoutolu 'oku manavahē ki hoku huafa; pea te mou 'alu atu, pea tupu 'o hangē ko e fanga 'uhiki'i pulu 'i he fale fafanga. 4:3 Pea te mou molomoloki 'ae kau angahala; he te nau hangē ko e efuefū 'i homou lalo 'aofi va'e, 'i he 'aho ko ia te u fai ai eni," 'oku pehē 'e Sihova 'oe ngaahi kautau.

Mātiu 28:18 Pea ha'u 'a Sisu 'o lea kiate kinautolu, 'o pehē, "Kuo tuku kiate au 'ae mālohi kotoa pē 'i he langi mo māmani. 28:19 Ko ia ke 'alu 'akimoutolu, 'o fakalotu'i 'ae ngaahi pule'anga kotoa pē, 'o papitaiso 'akinautolu 'i he huafa 'oe Tamai, mo e 'Alo, mo E Laumālie Mā'oni'oni: 28:20 'O akonaki atu kiate kinautolu ke nau tokanga ki he ngaahi me'a kotoa pē 'aia kuo u fekau kiate kinoutolu: pea vakai, 'oku ou 'iate kinoutolu ma'uapē, 'o a'u ki he ngata'anga 'o māmani." 'Emeni. (aiōn g165)

Ma'aake 1:14 Pea kuo fakahū 'a Sione ki he fale fakapōpula, pea ha'u 'a Sisu ki Kaleli, 'o malanga'aki 'ae ongoongolelei 'oe pule'anga 'oe 'Otua, 1:15 'o ne pehē, "Kuo hokosia 'ae kuonga, pea 'oku ofi 'ae pule'anga 'oe 'Otua: mou fakatomala, pea tui ki he ongoongolelei." 1:16 Pea 'i he'ene hā'ele 'i he matātahi 'o Kaleli, na'a ne mamata kia Saimone, mo 'Anitelū ko hono tokoua, 'oku na lafo 'ae kupenga ki tahi: he ko e ongo toutai ika 'akinaua. 1:17 Pea pehē 'e Sisu kiate kinaua, "Mo muimui mai 'iate au, pea te u ngaohi 'akimoua ke mo toutai tangata." 1:18 Pea na'a na li'aki leva, hona kupenga, 'o muimui 'iate ia.

Luke 4:18 "Oku 'iate au 'ae Laumālie 'o Sihova, Koe'uhī kuo ne fakanofo au ke u malanga'aki 'ae ongoongolelei ki he masiva; Kuo ne fekau au ke fakamo'ui 'ae loto mafesi, Ke malanga'aki 'ae hahu'i ki he kau pōpula, Mo e faka'ā 'oe kui, Ke veteange 'akinautolu kuo lavea,

Sione 3:16 He na'e 'ofa pehē 'ae 'Otua ki māmani, na'a ne foaki hono 'Alo pe taha na'e fakatupu, koe'uhī ko ia kotoa pē 'e tui kiate ia ke 'oua na'a 'auha, kae ma'u 'ae mo'ui ta'engata. (aiōnios g166) 3:17 He na'e 'ikai fekau 'e he 'Otua hono 'Alo ki māmani ke fakamala'ia 'a māmani: ka koe'uhī ke mo'ui 'a māmani 'iate ia.

Kau 'Apostolo 1:7 Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Oku 'ikai ma'amoutolu ke 'ilo ki he ngaahi kuonga mo e ngaahi 'aho, 'aia 'oku fa'iteliha tokotaha pe ki ai 'ae Tamai. 1:8 Ka te mou ma'u 'ae mālohi, 'oka hoko mai 'ae Laumālie Mā'oni'oni kiate kimoutolu: pea ko 'eku kau fakamo'oni 'akimoutolu 'i Selūsalema, mo Siutea kotoa pē, mo Samēlia, pea ki he ngata'anga 'o māmani."

Loma 11:32 He kuo tuku 'e he 'Otua ke mo'ua 'akinautolu kotoa pē ki he talangata'a, koe'uhī ka ne 'alo'ofa ki ai kotoa pē. (eleesē g1653) 11:33 'Oiauē! Hono loloto 'oe koloa'ia 'ae poto mo e 'ilo 'ae 'Otua! 'Oku ta'efa'a'eke 'a 'ene ngaahi tu'utu'un, pea ta'efa'a'iloa mo hono ngaahi 'alu'anga! 11:34 "He ko hai kuo ne 'ilo 'ae finangalo 'oe 'Eiki? Pe ko hai kuo akonaki'i kiate ia? 11:35 Pea ko hai ne tomu'a foaki kiate ia, pea 'e toe totongi ia kiate ia? 11:36 He ['oku tupunga]meiate ia, pea ['oku ma'u pē]'iate ia, pea ['e iku]kiate ia, 'ae ngaahi me'a kotoa pē: 'aia ke 'i ai 'ae faka'apa'apa 'o ta'engata. 'Emeni. (aiōn g165)

1 Kolinitō 6:9 ‘Ikai ‘oku mou ‘ilo, ‘e ‘ikai hoko ‘e he ta’efaitotonu ki he pule‘anga ‘oe ‘Otua? ‘Oua na’ā kākāa’i ‘akimoutolu: ko e kau fe’auaki, mo e kau tauhi tamapua, mo e kau tono fefine, mo e kau mo’ui fakafiemālie, mo e kau fiefai fakalielia’aki ‘iate kinautolu, 6:10 Mo e kau kaiha’ā, mo e manumanu, mo e kau fa’ā kona, mo e kau lea kovi, mo e kau fakamālohi, ‘e ‘ikai te nau lava’i ‘ae pule‘anga ‘oe ‘Otua. 6:11 Pea na’e pehē pe homou ni’ihī; ka kuo fufulu ‘akimoutolu, ka kuo fakatapui ‘akimoutolu, ka kuo fakatonuhia ‘akimoutolu, ‘i he huafa ‘oe ‘Eiki ko Sisu, pea ‘i he Laumālie ‘o hotau ‘Otua.

2 Kolinitō 5:17 Ko ia kapau ‘oku ‘ia Kalaisi ha taha, ko e fakatupu fo’ou ia: kuo mole atu ‘ae ngaahi me’ā motu’ā; vakai, kuo hoko ‘o fo’ou ‘ae ngaahi me’ā kotoa pē. 5:18 Pea ‘oku mei he ‘Otua ‘ae ngaahi me’ā kotoa pē, ‘aia na’ā ne fakalelei ‘akimautolu kiate ia ‘ia Sisu Kalaisi, pea kuo ne tuku kiate kinautolu ‘ae fakamatala ‘oe fakalelei; 5:19 Koe’uhī na’e ‘ia Kalaisi ‘ae ‘Otua, ‘o ne fakalelei ‘a māmani kiate ia, ‘o ‘ikai lau kiate kinautolu ‘enau ngaahi fai hala; pea kuo ne tuku kiate kinautolu ‘ae fakaongoongo ‘oe fakalelei. 5:20 Pea ko eni, ko e kau faifekau ‘akimautolu koe’uhī ko Kalaisi, ‘o hangē ‘oku fakakolekole ‘ae ‘Otua ‘iate kinautolu: ‘oku mau kole ko e fetongi ‘o Kalaisi, mou fakalelei mo e ‘Otua. 5:21 He na’ā ne ngaohi ia, ‘aia na’e ‘ikai ha’ane angahala, koe feilaulau ‘i he angahala koe’uhī ko kitautolu; kae hoko ai ‘akitautolu ko e mā’oni’oni ‘ae ‘Otua ‘iate ia.

Kaletia 1:6 ‘Oku ou ofo ‘i ho’omou hiki vave pehē meiate ia na’ā ne uiui’i ‘akimoutolu ‘i he ‘ofa ‘a Kalaisi, ki he ongoongolelei ‘e taha: 1:7 ‘Aia ‘oku ‘ikai “ko e taha kehe mo’oni;” ka ‘oku ai ‘ae ni’ihī ‘oku fakamamahi ‘akimoutolu, pea ko honau loto ke fakakehe ‘ae ongoongolelei ‘a Kalaisi.

‘Efesō 2:1 Pea ko kimoutolu, na’ā mou mate ‘i he ngaahi talangata‘a mo e angahala; 2:2 ‘Aia na’ā mou ‘a’eva ai ‘i mu’ā ‘o fakatatau ki he ‘alunga ‘oe māmani, ‘o taau mo e ‘eiki ‘oe mālohi ‘oe ‘atā, ‘ae laumālie ‘oku ngāue ni ‘i he fānau talangata’ā: (aiōn g165) 2:3 ‘Aia na’ā tau fai fakataha ai kotoa pē ‘i mu’ā, ‘i he ngaahi holi kovi ‘a hotau kakano, ‘o fai ki he ngaahi holi ‘oe kakano mo e loto; pea ‘i he ‘ulungāanga ko e fānau ‘oe houhau, ‘o hangē ko e kakai kotoa pē. 2:4 Ka ko e ‘Otua, ‘aia ‘oku mohu ‘alo’ofa, ‘i he’ene ‘ofa lahi na’ā ne ‘ofeina ai ‘akitautolu, 2:5 ‘Io, lolotonga ‘etau mate ‘i he ngaahi angahala, kuo ne fakamo’ui ‘akitautolu fakataha mo Kalaisi, (kuo mou mo’ui ‘i he ‘ofa;) 2:6 Pea kuo ne fokotu’u hake fakataha, ‘o ne fakanofo ‘akitautolu ‘i he ngaahi potu fakalangi ‘ia Kalaisi Sisu: 2:7 Koe’uhī ‘i he ngaahi kuonga ‘e ha’u ke ne fakahā hono lahi ‘aupito ‘aupito ‘o ‘ene ‘ofa ‘i he’ene angalelei kiate kitautolu ‘ia Kalaisi Sisu. (aiōn g165) 2:8 He ‘oku mou mo’ui ‘i he ‘ofa pe ‘i he tui; pea ‘oku ‘ikai meiate kimoutolu ia: ka ko e foaki ‘ae ‘Otua: 2:9 ‘Oku ‘ikai ‘i he ngaahi ngāue, telia na’ā polepole ai ha tangata. 2:10 He ko ‘ene ngāue ‘akitautolu, kuo fakatupu ‘ia Kalaisi Sisu ki he ngaahi ngāue lelei, ‘aia kuo tomu’ā tu’utu’uni ‘e he ‘Otua ke ‘a’eva ai ‘akitautolu.

Filipai 3:7 Ka ko e ngaahi me’ā ko ia na’ā ‘aonga kiate au, na’aku lau ia ko e me’ā ke si’aki koe’uhī ko Kalaisi. 3:8 ‘Io, ko e mo’oni, pea ‘oku ou lau ‘ae ngaahi me’ā kotoa pē ko e me’ā ke si’aki koe’uhī ko hono lelei lahi ‘aupito ‘oe ‘ilo ‘o Kalaisi Sisu ko hoku ‘Eiki: ‘aia kuo u kātaki ai hono liaki ‘oe ngaahi me’ā kotoa pē, pea ‘oku ou lau ia ko e kinoha’ā, kae kehe ke u ma’u ‘a Kalaisi, 3:9 Pea ke ‘ilo au ‘iate ia, ‘o ‘ikai ‘i he’eku fakatonuhia ‘a’aku, ‘aia ‘oku mei he fono ka ko ia ‘oku ‘i he tui kia Kalaisi, ko e fakatonuhia ‘aia ‘oku mei he ‘Otua ‘i he tui:

Kolose 1:15 ‘Aia ko hono tatau ‘oe ‘Otua ta’ehāmai, ko e ‘uluaki fānau ‘i he me’ā fakatupu kotoa pē: 1:16 He na’e fakatupu ‘e ia ‘ae ngaahi me’ā kotoa pē, ‘aia ‘oku ‘i he langi, pea mo ia ‘oku ‘i māmani, ‘ae me’ā hā mai mo e ta’ehāmai, pe ko e ngaahi nofo’ā faka’ei’eiki, pe ko e ngaahi ‘eiki’anga, pe ko e ngaahi pule, pe ko e ngaahi mālohi: na’e fakatupu ‘e ia ‘ae ngaahi me’ā kotoa pē, pea na’e ma’ana ia: 1:17 Pea ‘oku ki mu’ā ia ‘i he ngaahi me’ā kotoa pē, pea ‘oku tu’uma’u ‘iate ia ‘ae ngaahi me’ā kotoa pē. 1:18 Pea ko e ‘ulu ia ‘oe sino, ko e siasi: ‘aia ko e kamata’anga, ko e

‘uluaki tupu mei he mate; koe‘uhi ke mā‘olunga taha pe ia ‘i he ngaahi me‘a kotoa pē. **1:19** He na‘e lelei‘ia ke nofo ‘ae fonu kotoa pē ‘iate ia; **1:20** Pea ‘i he fakamelino ‘aki ‘ae ta‘ata‘a ‘i hono [tutuki ki he]‘akau, ke fakalelei ai ‘ae ngaahi me‘a kotoa pē kiate ia; ‘iate ia, pe ko ha ngaahi me‘a ‘i māmani, pe ko e ngaahi me‘a ‘i he langi.

1 Tesalonaika **4:1** Pea ‘i he me‘a ‘oku toe, ‘e kāinga, ‘oku mau kole mo enginaki kiate kimoutolu, ‘i he ‘Eiki ko Sisu, koe‘uhi ‘i ho‘omou ‘ilo ‘iate kimautolu ke fēfē ‘a ho‘omou ‘a‘eva ke fakafiemālie ki he ‘Otua, ke mou tupulekina ai ‘o lahi ‘aupito. **4:2** He ‘oku mou ‘ilo ‘ae ngaahi fekau na‘a mau tuku kiate kimoutolu mei he ‘Eiki ko Sisu. **4:3** He ko e finangalo eni ‘oe ‘Otua, ke mou mā‘oni‘oni, pea ke mou tapu mei he fe‘auaki: **4:4** Ke mou taki taha ‘ilo ke tauhi hono ipu ‘i he anga fakamā‘oni‘oni, mo e faka‘apa‘apa; **4:5** ‘Ikai ‘i he holi fakalielia, ‘o hangē ko e ngaahi Senitaile, ‘oku ‘ikai ke nau ‘ilo ‘ae ‘Otua:

2 Tesalonaika **3:6** Pea ko eni, ‘e kāinga, ‘oku mau fekau kiate kimoutolu, ‘i he huafa ‘o hotau ‘Eiki ko Sisu Kalaisi, ke mou mavaha ‘akimoutolu mei he kāinga kotoa pē ‘oku ‘eve‘eva ta‘etotonu, pea ‘ikai tatau mo e fekau na‘a ne ma‘u meiate kimoutolu. **3:7** He ‘oku mou ‘ilo, ‘oku totonu ke mou fa‘ifa‘itaki kiate kimautolu: he na‘e ‘ikai te mau fai ta‘etotonu ‘iate kimoutolu; **3:8** Pe temau kai ta‘etotongi ‘ae mā ‘a ha tokotaha; ka na‘a mau fai ‘ae nguae mo feinga ‘i he pō mo e ‘aho, koe‘uhi ke ‘oua na‘a mau fakamasiva‘i ha taha ‘okimoutolu: **3:9** Ka na‘e ‘ikai koe‘uhi ‘oku ta‘etotonu kiate kimautolu, ka ke mau hoko ko e faka‘ilonga ke mou fa‘ifa‘itaki kiate kimautolu. **3:10** Ka ‘i he ‘emau ‘iate kimoutolu, na‘a mau fekau eni kiate kimoutolu, “Kapau ‘e ‘ikai fie nguae ha taha, pea ‘oua na‘a ne kai.”

1 Timote **2:1** Ko ia ‘oku ou enginaki, ke fuofua fai ‘ae kole, mo e ngaahi lotu, mo e hūfekina ma‘u, mo e fakafeta‘i, koe‘uhi ko e kakai kotoa pē; **2:2** Koe‘uhi ko e ngaahi tu‘i, pea mo kinautolu kotoa pē ‘oku pule: koe‘uhi ke tau mo‘ui ‘i he mo‘ui fiemālie mo e melino, ‘i he angafaka‘otua mo e anga totonu kotoa pē. **2:3** He ko e me‘a lelei eni, pea ‘aonga ‘i he ‘ao ‘oe ‘Otua ko hotau Fakamo‘ui; **2:4** ‘Aia ‘oku finangalo ke fakamo‘ui ‘ae kakai kotoa pē, pea ke lava‘i ‘ae ‘ilo‘i ‘oe mo‘oni. **2:5** He ‘oku taha pe ‘ae ‘Otua mo e fakalaloa pe taha ‘i he vaha‘a ‘oe ‘Otua mo e kakai, ko e tangata ko Kalaisi Sisu;

2 Timote **2:8** Manatu kia Sisu Kalaisi ko e hako ‘o Tevita, na‘e fokotu‘u hake ia mei he mate, ‘o fakatatau mo ‘eku ongoongolelei: **2:9** ‘Aia ‘oku ou mamahi ai ‘o hangē ha fai kovi, pea kuo ha‘isia au; ka ‘oku ‘ikai ha‘isia ‘ae folofola ‘ae ‘Otua. **2:10** Ko ia ‘oku ou fa‘a kātaki ai ‘ae me‘a kotoa pē koe‘uhi ko kinautolu kuo fili, koe‘uhi ke nau ma‘u foki ‘ae fakamo‘ui ‘aia ‘oku ‘ia Kalaisi Sisu mo e hakeaki‘i ta‘engata. (**aiōnios g166**)

Taitius **2:11** He ko e ‘alo‘ofa ‘ae ‘Otua, ‘aia ‘oku ne ‘omi ‘ae fakamo‘ui ki he kakai kotoa pē, kuo hā mai ia, **2:12** ‘O ne akonekina ‘akitaotolu, ke si‘aki ‘ae anga ta‘efaka‘otua mo e ngaahi holi fakamaama, ka tau mo‘ui anga fakapotopoto, mo mā‘oni‘oni, mo angafaka‘otua, ‘i he māmani; (**aiōn g165**) **2:13** ‘O tatali ki he ‘amanaki fakamonū‘ia ko ia, mo e fakahā ‘i he nāunau ‘oe ‘Otua lahi, ko hotau Fakamo‘ui ko Sisu Kalaisi; **2:14** ‘Aia na‘a ne foaki ‘e ia ia koe‘uhi ko kitautolu, koe‘uhi ke ne huhu‘i ‘akitaotolu mei he hia kotoa pē, pea fakamā‘oni‘oni ha kakai lelei lahi ma‘ana, ‘oku fai velenga ‘ae ngaahi nguae lelei.

Filimone **1:3** Ke ‘iate kimoutolu ‘ae ‘ofa, mo e monū‘ia, mei he ‘Otua ko ‘etau Tamai, mo e ‘Eiki ko Sisu Kalaisi. **1:4** ‘Oku ou fakafeta‘i ki hoku ‘Otua, ‘o hua‘aki ma‘uaipē ‘a koe ‘i he‘eku ngaahi lotu, **1:5** ‘I he‘eku fanongo ki ho‘o ‘ofa mo e tui ‘oku ‘iate koe, ki he ‘Eiki ko Sisu, pea ki he kāinga mā‘oni‘oni kotoa pē; **1:6** Koe‘uhi ke mālohi hono hoko atu ‘o ho‘o tui, ‘i he ‘ilo ‘oe ngaahi me‘a lelei kotoa pē ‘oku ‘iate kitautolu ‘ia Kalaisi Sisu. **1:7** He ‘oku ai ha‘amau fiefia mo e fiemālie lahi ‘i ho‘o ‘ofa, koe‘uhi kuo fakafiemālie ‘iate koe, ‘e kāinga, ‘ae loto ‘oe kāinga mā‘oni‘oni.

Hepelū 1:1 Ko e ‘Otua, ‘aia na‘e folofola ‘i mu‘a ‘i he ngaahi kuonga kehekehe mo e ngaahi anga kehekehe ki he ngaahi tamai ‘i he kau palōfita, 1:2 Kuo ne folofola ‘i he ngaahi ‘aho ki mui ni kiate kitautolu ‘i [hono]’Alo, ‘aia kuo ne tu‘utu‘uni ke ‘a‘ana ‘ae ngaahi me‘a kotoa pē, ‘aia ne ne ngaahi ai foki ‘ae ngaahi maama; (aiōn g165) 1:3 Ko e malama ia ‘o [hono]nāunau, mo e tatau ‘aupito ‘o ‘ene ‘afio, pea ‘oku ne poupou hake ‘ae me‘a kotoa pē ‘aki ‘ene folofola mālohi, pea kuo hili ‘ene fai ‘e ia ‘ae totongi ‘i he‘etau ngaahi angahala, pea nofo hifo ia ‘i he nima to‘omata‘u ‘oe Fungani Mā‘olunga;

Semisi 1:16 ‘E hoku kāinga ‘ofeina, ‘oua na‘a mou hē. 1:17 Ko e foaki lelei kotoa pē mo e foaki haohaoa kotoa pē ‘oku mei ‘olunga, pea ‘oku ‘alu hifo ia mei he Tamai ‘oe ngaahi maama, ‘aia ‘oku ‘ikai ‘i ai ha feto‘oaki, pe ko e ‘ata ‘ae feliliu‘aki. 1:18 Pea ko hono finangalo pe ‘o‘ona na‘a ne fakatupu ai ‘akitaautolu ‘aki ‘ae folofola ‘oe mo‘oni, koe‘uhi ke tau hoko ko e ‘uluaki fua ‘i hono kakai.

1 Pita 3:18 He na‘e mamahi foki ‘o tu‘o taha pe ‘a Kalaisi koe‘uhi ko e ngaahi angahala, ko e angatonu mā ‘ae ta‘eangatonu, koe‘uhi ke ne ‘omi ‘akitaautolu ki he ‘Otua, kuo fakapoongi ia ‘i he sino, kae fakaake ‘e he Laumālie:

2 Pita 1:3 ‘O fakatatau ki he foaki kiate kitautolu ‘e he‘ene mālohi faka‘otua ‘ae ngaahi me‘a kotoa pē ki he mo‘ui mo e angafaka‘otua, ‘i he ‘ilo kiate ia kuo ne uiui‘i ‘akitaautolu ki he hake‘aki mo e mā‘oni‘oni: 1:4 ‘Aia kuo foaki ai kiate kitautolu ‘ae ngaahi tala‘ofa ‘oku lahi ‘aupito mo mahu‘inga: koe‘uhi ke mou kau ai ‘i he anga ‘ae ‘Otua, ‘i ho‘omou hao mei he kovi ‘oku ‘i māmani ‘i he holi kovi.

1 Sione 2:1 ‘A ‘eku fānau ‘ofeina, ‘oku ou tohi ‘ae ngaahi me‘a ni kiate kimoutolu, ke ‘oua na‘a mou angahala. Pea kapau ‘e angahala ha taha, ‘oku ai hotau fakalelei ki he Tamai, ko Sisu Kalaisi ko e mā‘oni‘oni 2:2 Pea ko e feilaulau totongi ia ‘i he‘etau ngaahi angahala: pea ‘ikai ‘atautolu pe, ka koe‘uhi ko māmanī kotoa pē.

2 Sione 1:7 He kuo ‘alu atu ‘ae kau kākā tokolahi ki māmanī, ‘oku ‘ikai ke nau fakahā kuo ha‘u ‘i he sino ‘a Sisu Kalaisi. Ko e kākā eni mo e fili ‘o Kalaisi.

3 Sione 1:4 ‘Oku ‘ikai ha‘aku fiefia ‘e lahi hake, ka ko ‘eku fanongo ‘oku ‘a‘eva ‘eku fānau ‘i he mo‘oni.

Siute 1:3 ‘E kāinga ‘ofeina, ‘i he‘eku fai fakato‘oto‘o ‘aupito ke tohi atu kiate kimoutolu ki he fakamo‘ui lahi, na‘e totonu ke u tohi kiate kimoutolu, mo enginaki ke mou feuki fakamātoato koe‘uhi ko e tui na‘e ‘atu ‘i mu‘a ki he kāinga mā‘oni‘oni. 1:4 He ‘oku ai ‘ae kau tangata kuo nau fetolofi fakapōloto, ‘akinautolu na‘e tohi ‘i mu‘a ki he mala‘ia ni, ko e kau tangata ta‘elotu, ‘onau liliu ‘ae ‘ofa ‘a hotau ‘Otua ko e faiangā angahala, ‘o fakafisinga ‘i he ‘Eiki pe taha ko e ‘Otua ko hotau ‘Eiki ko Sisu Kalaisi.

Fakahā 3:19 Ko kinautolu ‘oku ou ‘ofa ai, ‘oku ou valoki‘i mo taute‘i: ko ia ke ke fai feinga, mo fakatomala. 3:20 Vakai, ‘oku ou tu‘u ‘i he matapā, mo tukituki: kapau ‘e fanongo ‘e ha taha ki hoku le‘o, mo to‘o ‘ae matapā, teu hū atu kiate ia, pea te ma keinanga fakataha mo au. 3:21 Ko ia ia ‘e ikuna, te u foaki ki ai ke nofo mo au ‘i hoku nofo‘a faka‘ei‘eiki, ‘o hangē foki ko ‘eku ikuna, peau nofo mo ‘eku Tamai ‘i hono nofo‘a faka‘ei‘eiki. 3:22 “Ko ia ‘oku ai ‘ae telinga, ke fakafanongo ia ki he folofola ‘ae Laumālie ki he ngaahi siasi.””

Tohi Fakahinohino

Tongan at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, "*As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him.*" Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, "*And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned.*" So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, "*Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth.*" 2 Timothy 2:15. "*God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,*" 2 Peter 1:4-8.

Ngaahi lea

Tongan at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aīdios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hades g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonomous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

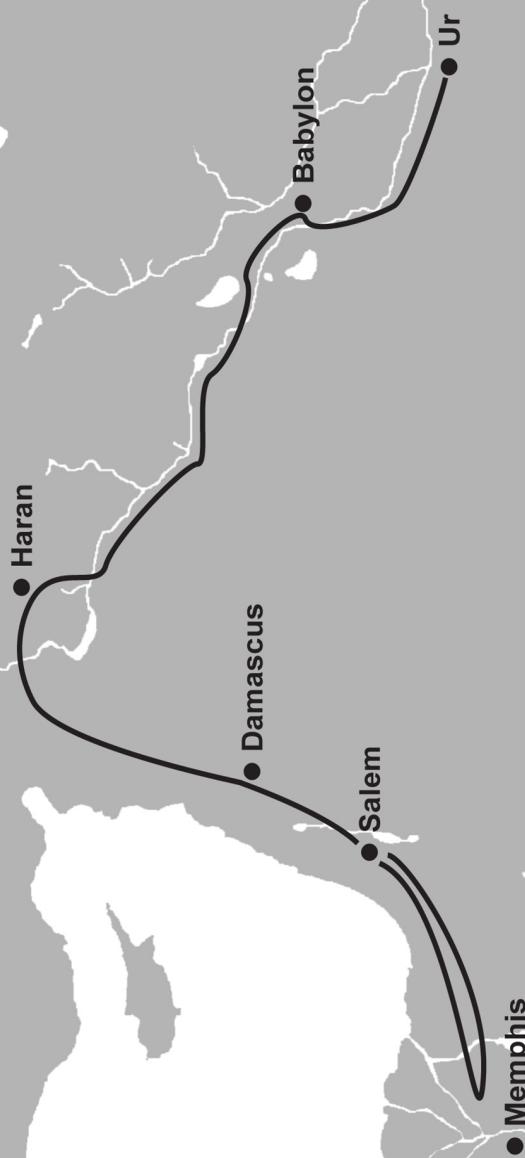
Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

N

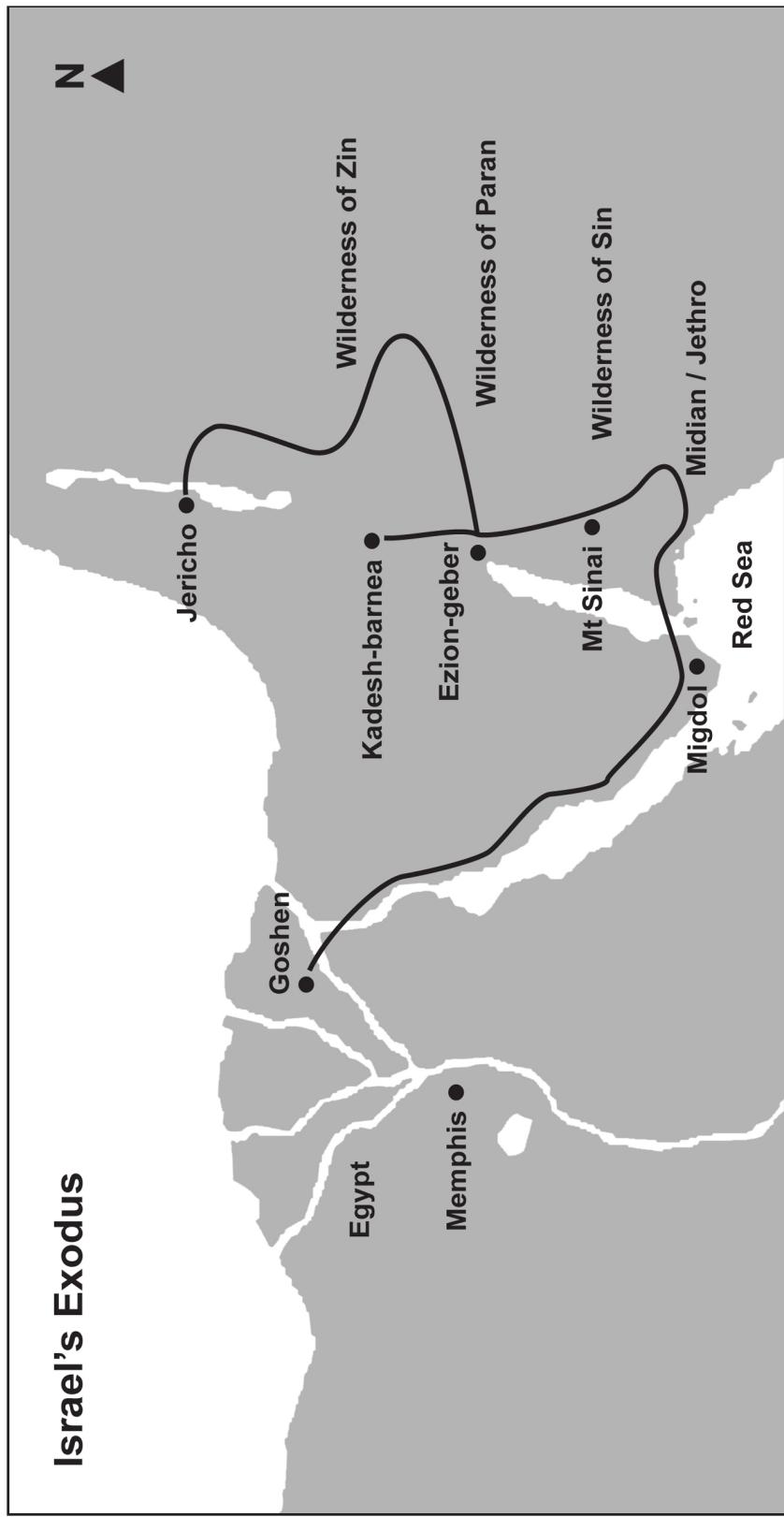
Abraham's Journey

Ko e tui na'e talangofua ai a 'Epalahame, i hono ui ia ke 'alu atu ki ha potu te ne ma'u 'amui ko e nofo'angaa peea na'a ne fononga atuu, o 'ikai te ne 'ilo pe ko 'ene 'alu ki ū.

- Hepeleū 11:8

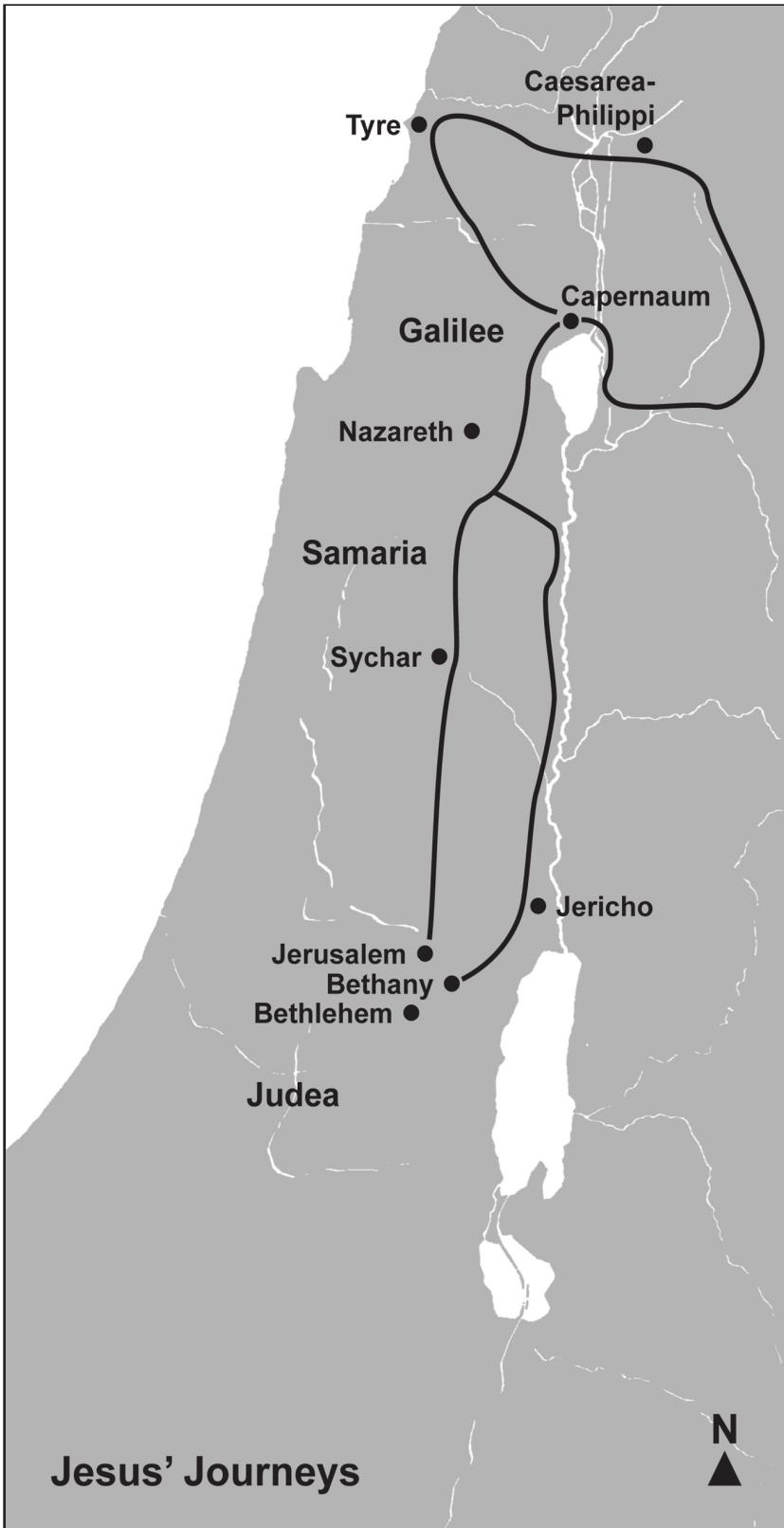
Israel's Exodus

N ▲

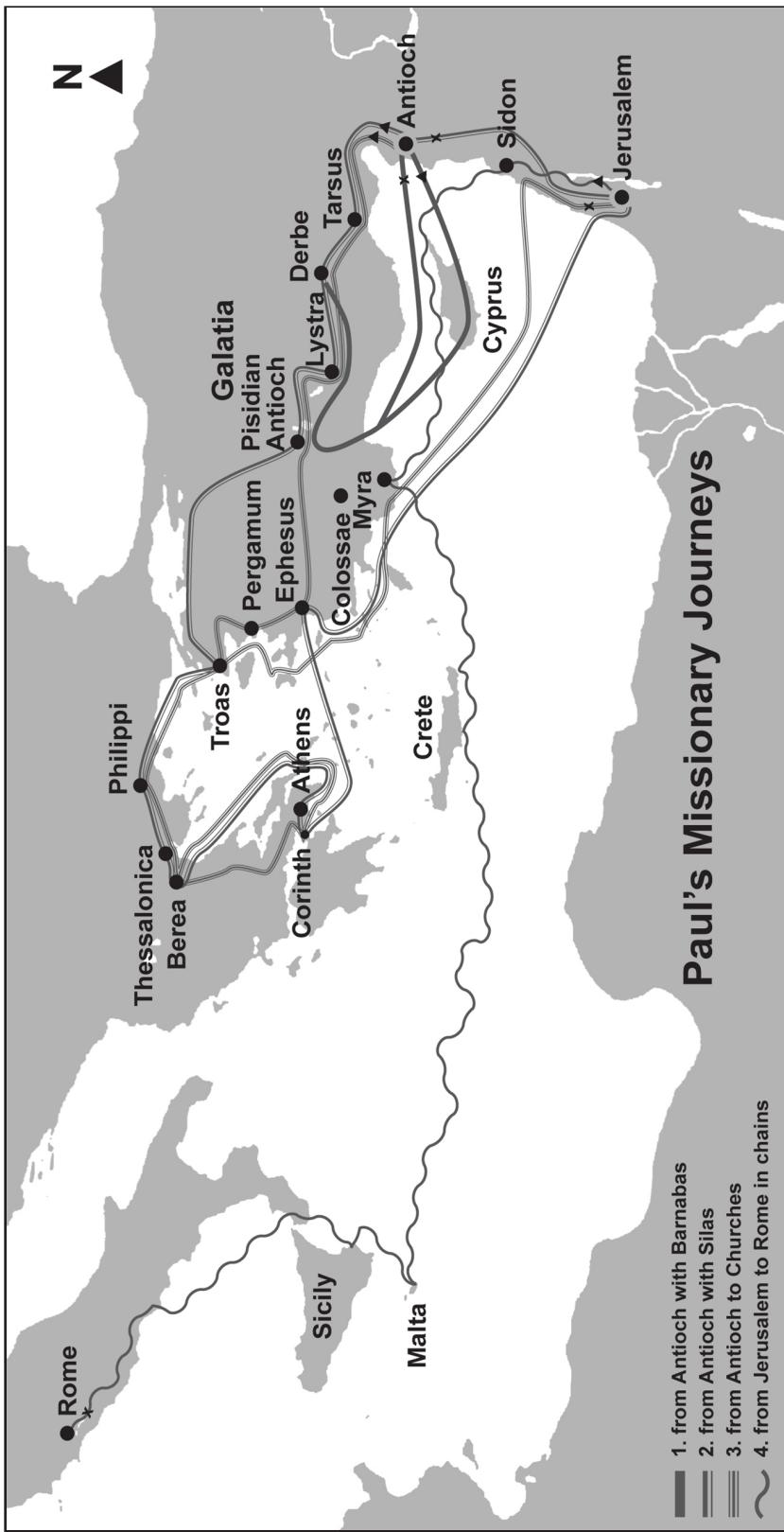

Pea ko 'eni, i he tukuangae ae kakai e Felo ke nau 'ahu, na'e ikai tataki 'akinautohu e he 'Otua 'i he hala 'oe fonua 'oe kau Filistitia, neongo hono of ia; he na'e pehē e he 'Otua, Telia na'a fakatomala ae kakai i he'enu mamata ki he tau, pea te nau foki ki 'Isipite. - 'Ekisotosi 13:17

Jesus' Journeys

He nāe 'ikai ke hā'u 'ae Fohā 'oe tangata ke tauhia ia, ka ke tauhi, pea ke foaki 'ene mo'ui ko e hahu 'i 'oe tokolahi. - Ma'ake 10:45

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophesies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

- Christ returns for his people
- 1956 Jim Elliot martyred in Ecuador
- 1830 John Williams reaches Polynesia
- 1731 Zinzendorf leads Moravian mission
- 1614 Japanese kill 40,000 Christians
- 1572 Jesuits reach Mexico
- 1517 Martin Luther leads Reformation
- 1455 Gutenberg prints first Bible
- 1323 Franciscans reach Sumatra
- 1276 Ramon Llull trains missionaries
- 1100 Crusades tarnish the church
- 1054 The Great Schism
- 997 Adalbert martyred in Prussia
- 864 Bulgarian Prince Boris converts
- 716 Boniface reaches Germany
- 635 Alopen reaches China
- 569 Longinus reaches Alodia / Sudan
- 432 Saint Patrick reaches Ireland
- 397 Carthage ratifies Bible Canon
- 341 Ulfilas reaches Goth / Romania
- 325 Niceae proclaims God is Trinity
- 250 Denis reaches Paris, France
- 197 Tertullian writes Christian literature
- 70 Titus destroys the Jewish Temple
- 61 Paul imprisoned in Rome, Italy
- 52 Thomas reaches Malabar, India
- 39 Peter reaches Gentile Cornelius
- 33 Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we? ►			Genesis 1:26 - 2:3	
How are we sinful? ►			Romans 5:12-19	
Where are we?			Innocence	
			Eternity Past	Creation 4004 B.C.
► Who are we?	God	Father	John 10:30 God's perfect fellowship	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden
		Son		
		Holy Spirit		
	Mankind	Living	Genesis 1:1 No Creation No people	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels
		Deceased believing		
		Deceased unbelieving		
	Angels	Holy		
		Imprisoned		
		Fugitive		
		First Beast		
		False Prophet		
		Satan		
Why are we? ►			Romans 11:25-36, Ephesian 2:7	

Mankind is created in God's image, male and female He created us

Sin entered the world through Adam and then death through sin

When are we?

Fallen				Glory
Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth
1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light				Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3
John 8:58 Pre-incarnate	John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise		
Psalm 139:7 Everywhere	John 14:17 Living in believers			
Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth				God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City
Luke 16:22 Blessed in Paradise				
Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				
Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command				
2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus				Matthew 25:41 Revelation 20:10
1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind				Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels
		Revelation 20:13 Thalaasa		
		Revelation 19:20 Lake of Fire		
		Revelation 20:2 Abyss		

For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all

Tu‘utu‘uni

Tongan at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our Good News sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'*" Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. Jesus said, "*You did not choose me, but I chose you*," John 15:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

World Nations

Ko ia ke 'ālu 'akimoutolu, 'o fakalotu i 'ae ngaaahi pule'anga kotoa pē, 'o papitaiso 'akinautolu i he huafa 'oe Tamai, mo e 'Alo, mo e Laumālie Mā'oni'omi: - Mātiu 28:19

